

NIEUWSBRIEF • RECHTSPRAAK EUROPA

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:

(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

Inhoud.....	1
Leeswijzer.....	4
Deel I – Rechtspraak.....	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	5
Abortus.....	6
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	6
Asiel, migratie en Unieburgerschap.....	10
Belastingen.....	17
Belastingen, accijns.....	19
Belastingen, btw.....	20
Belastingen, douane en tariefindeling.....	24
Belastingen, vennootschapsbelasting.....	25
Beroepskwalificaties.....	26
Bestuursrecht.....	27
Brexit.....	27
Civiel.....	27
Consumenten.....	28
COVID-19.....	31
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek.....	32
Diensten, elektronische communicatiediensten.....	33

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVR).

Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Jos Beckers, Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Stella van Gennip, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Charlotte Roseboom, Chris Sillen, Nynke Veenstra en Bonita van Vliet.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Diervoeding	33
Digitale markt en social media.....	34
Discriminatie	34
Eigendomsrecht.....	35
Energiemarkt	36
Erfrecht en erfbelasting	38
Familieleven en familierecht.....	39
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	40
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid.....	40
Gewasbeschermingsmiddelen	41
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering	42
Godsdienstvrijheid	43
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen	43
Handel en anti-dumping	44
IE - Intellectuele eigendom	44
Insolventie.....	45
Institutioneel	46
IPR.....	47
Kansspelen.....	50
Kinderontvoering	50
Klokkenluiders	52
Landbouw, visserij en dierenwelzijn	53
LHBTI-rechten	56
Luchtvaart.....	57
Manipulatiesoftware auto's	58
MH 17	58
Mededinging	59
Milieu, natuur, duurzame energie	60
Oekraïne en Rusland.....	63
Onderwijs.....	63
Overlevering en uitlevering.....	63
Prejudiciële procedure HvJ.....	64
Privacy en persoonsgegevens	64
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht.....	67
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	68
Rechtsstaat en rechterlijke macht	70
Recht op leven.....	73
Staatssteun.....	73

Strafrecht	74
Terrorisme en witwassen.....	75
Toegang tot documenten.....	76
Verkiezingen en kiesrecht	76
Vervoer en reizen	76
Verzekeringen	77
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid	77
Vrijheid van vereniging	78
Deel II – Algemeen	79
Algemeen.....	79
Cursus en opleiding.....	79
Nieuwsbrieven	82
NL zaken bij het HvJEU.....	83
NL prejudiciële verwijzingen.....	83
NL zaken bij het EHRM	84
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM.....	84

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-53/22 – VZ – Italië – ECLI:EU:C:2023:88 – geen conclusie – arrest

Toegang tot beroepsprocedures – Deelname aan mededingingsversturende overeenkomst

Richtlijn 89/665/EEG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen een vennootschap, VZ, en een aanbestedende dienst, CA, over de weigering van laatstgenoemde om het besluit tot gunning aan RT en BO van een overheidsopdracht voor de in Lombardije (Italië) en Ligurië (Italië) te verrichten hulpdienst via helikopter, nietig te verklaren.

Hof: Artikel 1, lid 3, van richtlijn 89/665/EEG verzet zich niet tegen de regeling van een lidstaat waarbij een ondernemer die niet kon deelnemen aan een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht omdat hij niet voldeed aan een van de in de betrokken aanbesteding gestelde voorwaarden voor deelname en wiens beroep tegen de opneming van die voorwaarde in die aanbesteding werd verworpen bij een met gezag van gewijsde beklede beslissing, niet mag opkomen tegen de weigering van de betrokken aanbestedende dienst om het besluit tot gunning van die overheidsopdracht nietig te verklaren, nadat bij rechterlijke beslissing is bevestigd dat zowel de gekozen inschrijver als alle andere inschrijvers hebben deelgenomen aan een overeenkomst die een inbreuk vormt op de mededingingsregels in dezelfde sector als die waarop de procedure voor de gunning van die overheidsopdracht betrekking heeft.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 21 november 2022 (ECER 8.2.23) - C-728/22, C-729/22 en C-730/22 Anib et Play Game e.a.

Bingospel - Concessies onder bezwarende titel - Verlenging aanbestedingsprocedure - Vergoedingen

Richtlijn 2014/23/EU. In Italië is de organisatie van bingoactiviteiten voorbehouden aan de Staat, die heeft bepaald dat het bingospel mocht worden uitgeoefend door de houders van d.m.v. een selectieprocedure gegunde concessies. Het agentschap ADM voert het beheer van deze sector uit. De verwijzende rechter twijfelt of er sprake is van verenigbaarheid met richtlijn 2014/23/EU van, ten eerste, de door ADM gegeven uitlegging volgens welke de overheid niet bevoegd is om op verzoek van betrokkenen maatregelen te stellen tot wijziging van de omstandigheden voor de uitoefening van concessies indien zich onvoorziene omstandigheden voordoen die van wezenlijke invloed zijn op de normale omstandigheden. Ten tweede twijfelt de verwijzende rechter over de verenigbaarheid met het Unierecht van de nationale wetgeving over de technische verlenging waarbij de verlenging en de mogelijkheid om aan de toekomstige aanbesteding deel te nemen afhankelijk zijn gesteld van de betaling van een maandelijks vergoeding die herhaaldelijk significant is verhoogd.

De vraag gaat over een nationale regeling waarbij een maandelijks vergoeding is opgelegd aan de exploitanten wiens concessies zijn verlopen en wie in afwachting zijn van een nieuwe gunningsprocedure.

NOOT – bij HvJ 26 januari 2023, zaak C-403/21 (NV Construct)

EU-Hof: uitsluiting inschrijver wegens niet aanwijzing van een onderaannemer niet mogelijk wanneer bij inschrijving wel is aangegeven beroep op draagkracht van ander te doen (ECER)

OVERIG

- Mededeling van de Commissie Richtsnoeren ter vergemakkelijking van de toepassing van de IIO-verordening* door aanbestedende diensten en aanbestedende instanties en door ondernemers 2023/C 64/04, [PB C 64 van 21.2.2023 - ECER](#)
- Nieuw initiatief van Europese Commissie: Aanbestedingsdialogen ([ECER](#))

Abortus

NOOT – bij EHRM [S.F.K. t. Rusland](#) en [G.M. e.a. t. Moldavië](#)

S.F.K. v. Russia and G.M. and Others v. Moldova: the promise and pitfalls of ECtHR forced abortion jurisprudence. ([strasbourgobservers](#))

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 17 januari 2023 - Zegarac e.a. t. Servië - persbericht 9.2.23 – [beslissing](#) – [54805/15 e.a.](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0117DEC005480515](#)

Eigendomsrecht - Tijdelijke verlaging pensioenen - Overheidstekort

Artikel 1, Eerste Protocol EVRM. In 2014 bereikte het langdurige tekort in het pensioenstelsel van het land een historisch dieptepunt. De autoriteiten besloten dat bezuinigingsmaatregelen nodig waren om het tekort terug te dringen. Een van die maatregelen omvatte een tijdelijke verlaging van de uitgekeerde pensioenen. Ontvangers van hogere pensioenen – zoals de klagers – werden getroffen door de verlaging, terwijl de ontvangers van minimumpensioenen waren vrijgesteld van de verlaging.

Alle klagers klagen over schending van het eigendomsrecht. De tweede, derde en elfde klager voeren ook aan dat zij zijn gediscrimineerd omdat ze anders zijn behandeld dan andere gepensioneerden.

Het hof oordeelt dat er sprake is geweest van inmenging in hun recht op ongestoord genot van hun eigendom. Die inmenging had echter een wettelijke basis gehad, namelijk de Wet Pensioenkorting. Bovendien was de wetgeving gepubliceerd in het Staatsblad, waardoor de klagers op de hoogte waren van de pensioenwijzigingen. Bovendien zijn de maatregelen in het algemeen belang geweest – om de financiële stabiliteit van het pensioenstelsel te waarborgen – gelet op de begrotingstekorten en stijgende staatsschuld. Ten slotte oordeelt het Hof dat de klagers niet een buitensporige last hebben moeten dragen. De verlaging van de pensioenen van de klagers was van tijdelijke aard – voor een periode van vier jaar – en de berekeningsmethode was niet onredelijk geweest en had geleid tot een geleidelijk toenemende verlaging van pensioenen. Evenmin hebben klagers aangetoond dat ze risico hadden gelopen niet genoeg middelen te hebben om van te leven of dat hun levensomstandigheden verslechterd waren tot onder het bestaansminimum. Het Hof concludeert daarom, verwijzend naar zijn jurisprudentie en de ruime beoordelingsvrijheid van de Staat dat de autoriteiten een redelijk evenwicht hebben gevonden tussen het waarborgen van de financiële stabiliteit van het pensioenstelsel – wat in het algemeen belang was van het publiek – en het beschermen van de eigendomsrechten van de aanvragers. De klachten zijn kennelijk ongegrond en daarom niet ontvankelijk.

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-453/21 – X-FAB Dresden – Duitsland – [ECLI:EU:C:2023:79](#) – geen conclusie – [arrest](#)

AVG - Functionaris gegevensbescherming – Belangenverstrengeling - Ontslag

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-560/21 – KISA – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:81 – geen conclusie – arrest

AVG - Functionaris gegevensbescherming – Ontslag – Onverenigbaarheid met beroepsactiviteit

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – gevoegde zaken C-524/21 en C-525/21 – Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă Ilfov en Agenția Municipală pentru Ocuparea Forței de Muncă București – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:100 – conclusie – arrest

Bescherming werknemers bij insolventie werkgever – Beperking betalingsverplichting van waarborgfondsen – Terugvordering in geval van overschrijding van de periode van drie maanden vóór/na inleiding insolventieprocedure

Richtlijn 2008/94/EG. Een loonwaarborgfonds heeft betalingen gedaan in verband met loonaanspraken die wegens insolventie van de werkgever onvervuld waren. De vraag rijst of en hoe deze bedragen van de werknemer kunnen worden teruggevorderd wanneer zij niet zijn betaald over de referentieperiode die in richtlijn 2008/94 is bepaald, dan wel wanneer zij na het verstrijken van de nationale wettelijke verjaringstermijn zijn aangevraagd.

Hof: Artikel 1, lid 1, en artikel 2, lid 1, van richtlijn 2008/94/EG verzetten zich niet tegen een nationale regeling die bepaalt dat voor de vaststelling van de periode waarover een waarborgfonds de onvervulde loonaanspraken van werknemers honoreert, als referentiedatum wordt uitgegaan van de datum waarop de insolventieprocedure van de werkgever van deze werknemers wordt geopend.

Artikel 3, tweede alinea, en artikel 4, lid 2, van richtlijn 2008/94 verzetten zich niet tegen een nationale regeling die de uitbetaling door een waarborgfonds van onvervulde loonaanspraken van werknemers beperkt tot een periode van drie maanden binnen een referentieperiode die zich uitstrekt over de drie maanden die onmiddellijk voorafgaan aan, en de drie maanden die onmiddellijk volgen op de datum waarop de collectieve insolventieprocedure van de werkgever van deze werknemers wordt geopend.

Artikel 12, onder a), van richtlijn 2008/94 moet aldus worden uitgelegd dat door een lidstaat vastgestelde regels die bepalen dat de bedragen die, zonder enig optreden of nalaten dat aan de betrokken werknemer kan worden toegerekend, uit hoofde van onvervulde loonaanspraken aan een werknemer zijn uitbetaald na het verstrijken van de algemene verjaringstermijn, bij die werknemer worden teruggevorderd door een waarborgfonds, geen nodige maatregelen met het oog op het voorkomen van misbruiken in de zin van deze bepaling kunnen vormen.

Richtlijn 2008/94, gelezen in het licht van het gelijkwaardigheidsbeginsel en het doeltreffendheidsbeginsel, verzet zich tegen de toepassing van een belastingregeling van een lidstaat met het oog op de terugvordering, vermeerderd met rente en een boete wegens vertraging, bij werknemers van bedragen die onverschuldigd door een waarborgfonds zijn uitbetaald uit hoofde van onvervulde loonaanspraken van werknemers over perioden die niet binnen de in de nationale regeling van die lidstaat voorziene periode vallen en in de eerste en de tweede vraag zijn bedoeld, of van bedragen die na de algemene verjaringstermijn zijn opgeëist wanneer:

- de in deze nationale regeling neergelegde voorwaarden voor terugvordering voor de werknemers ongunstiger zijn dan de voorwaarden voor terugvordering van uitkeringen die verschuldigd zijn op grond van nationale bepalingen die tot het socialebeschermingsrecht behoren, of*
- de toepassing van de betrokken nationale regeling het voor de betrokken werknemers onmogelijk of uiterst moeilijk maakt om bij het waarborgfonds een aanvraag in te dienen voor uitbetaling van bedragen die verschuldigd zijn uit hoofde van onvervulde loonaanspraken, dan wel de in die nationale regeling voorziene betaling van rente en een boete wegens vertraging afbreuk doet aan de bescherming die zowel door richtlijn 2008/94 als door nationale bepalingen*

ter uitvoering van die richtlijn aan de werknemers is verleend en met name afbreuk doet aan het minimumniveau van bescherming waarin overeenkomstig artikel 4, lid 2, van deze richtlijn is voorzien.

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-675/21 – Strong Charon – Portugal – ECLI:EU:C:2023:108 – geen conclusie – arrest

Overgang onderneming - Economische eenheid – Contractuele band overdrager en verkrijger

Richtlijn 2001/23/EG. F.L. was in dienst bij een particuliere beveiligingsdienst, S.C. S.C. is overgegaan in het bedrijf 2045. Aam S.C. is meegedeeld dat 2045 zijn nieuwe werkgever zou worden. Echter, 2045 liet hem niet toe zijn taken uit te voeren en heeft hem tot op heden geen werk toegewezen.

De vraag is onder andere of het ontbreken van een contractuele band tussen elkaar opvolgende dienstverleners een aanwijzing vormt dat er geen overgang in de zin van richtlijn 2001/23/EG heeft plaatsgevonden, hoewel dit feit, net als de overige aanwijzingen, op zichzelf niet van doorslaggevend belang is en niet afzonderlijk mag worden bekeken.

Hof: [niet officiële vertaling] Richtlijn 2001/23/EG moet aldus worden uitgelegd dat het ontbreken van een contractuele band tussen de overdrager en de verkrijger van een bedrijf of vestiging of een deel van een bedrijf of vestiging geen invloed heeft op de vaststelling van het bestaan van een overgang in de zin van deze richtlijn. Artikel 1, lid 1, van richtlijn 2001/23 moet aldus worden uitgelegd dat waarschijnlijk niet onder het toepassingsgebied van deze richtlijn valt een situatie waarin een dienstverlener die voor de behoeften van een van zijn klanten een team van een bepaald aantal werknemers aan hem had toegewezen, wordt vervangen door deze klant, om dezelfde diensten te verlenen, door een nieuw dienstverlenend bedrijf en dat dit enerzijds slechts een zeer beperkt aantal werknemers van dit team overneemt, zonder dat de overgenomen werknemers over specifieke vaardigheden en kennis beschikken die essentieel zijn voor de levering van diensten aan genoemde klant, en anderzijds de nieuwe dienstverlener geen materiële of immateriële activa overneemt die nodig zouden zijn geweest voor de continuïteit van deze diensten.

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-710/21 – IEF Service – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:109 – geen conclusie – arrest

Bescherming werknemers bij insolventie werkgever - Waarborgfonds - Onderneming die haar zetel in een lidstaat heeft en haar diensten in een andere lidstaat aanbiedt – In die andere lidstaat wonende werknemer

Richtlijn 2008/94/EG. Het betreft een geding over de betaling aan de werknemer van een insolventie-uitkering voor achterstallige loonaanspraken.

Hof: Artikel 9, lid 1, van richtlijn 2008/94/EG moet aldus worden uitgelegd dat er voor de vaststelling van de lidstaat waarvan het waarborgfonds bevoegd is om onvervulde aanspraken van werknemers te honoreren, van moet worden uitgegaan dat de werkgever die in staat van insolventie verkeert, niet in de zin van deze bepaling activiteiten verricht op het grondgebied van ten minste twee lidstaten wanneer de arbeidsovereenkomst van de betrokken werknemer bepaalt dat het centrum van belangen van zijn werkzaamheden en de plaats waar hij zijn arbeid gewoonlijk verricht zich bevinden in de lidstaat waar de werkgever zijn zetel heeft, maar die werknemer voor een gelijk deel van zijn arbeidstijd zijn werkzaamheden op afstand verricht vanuit een andere lidstaat en aldaar zijn hoofdverblijfplaats heeft.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje - 21 juli 2022 (ECER 14.2.23) – [C-796/22](#) - INSS

Deeltijdarbeid – Pensioen - Anciënniteit

Richtlijn 97/81/EG (raamovereenkomst inzake deeltijdarbeid). Richtlijn 79/7/EEG. De vraag is o.a. of de Spaanse regelgeving in strijd is met de aan richtlijn 97/81/EG gehechte raamovereenkomst inzake deeltijdarbeid, en derhalve discriminerend is ten aanzien van deeltijdwerknemers omdat werknemers met een vast seizoencontract op oproepbasis, en meer algemeen werknemers met een deeltijdbaan, geen toegang hebben tot het deeltijdpensioen waarbij er een vervangingsovereenkomst moet zijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 15 december 2022 (ECER 1.2.2023) – [C-758/22](#) en [C-759/22](#) – Bayerische Ärzteversorgung e.a.

Sociale verzekeringen – Begrip “informatieplichtigen” - Pensioenfonds

Verordening (EU) nr. 549/2013. Verordening (EU) 2018/231. Verzoeksters (publiekrechtelijke instellingen met (gedeeltelijke) rechtspersoonlijkheid) verstrekken uitkeringen aan hun deelnemers bij arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden. Verweester is de Deutsche Bundesbank. Partijen zijn het oneens over de vraag of de verzoeksters informatieplichtigen zijn in de zin van verordening 2018/231.

De vraag is onder andere of punt 3.19, eerste alinea, onder b), van bijlage A bij verordening nr. 549/2013 vereist dat alle consumenten de vrijheid hebben de door de producent aangeboden goederen wel of niet te kopen, en te kiezen op basis van de gevraagde prijzen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje - 25 november 2022 (ECER 3.2.23) - [C-772/22](#) - Air Berlin

Secundaire insolventieprocedures - Verplaatsing goederen andere lidstaat

Samenvatting onder: [insolventie](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 24 november 2022 (ECER 3.2.23) – [C-765/22](#) Air Berlin

Insolventie – Vorderingen van werknemers - Boedelvordering of faillissementsvordering – In aanmerking te nemen datum

Samenvatting onder: [insolventie](#)

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK - Centrale Raad van Beroep - 24 februari 2023 – [na prejudiciële verwijzing](#) ECLI:NL:CRVB: 2020:3216 – na HvJ [C-713/20](#) - [ECLI:NL:CRVB:2023:385](#)

Uitzendkracht – Arbeidsonderbrekingen - Verzekering voor AOW - Eigendomsrecht

Verordening (EG) nr. 883/2004. Deze uitspraak gaat over de vraag of een uitzendkracht (betrokkene) die met onderbrekingen in Nederland werkt en die woont in een andere EU-lidstaat, in de tussenliggende periodes verzekerd blijft voor de AOW, als betrokkene tijdens die onderbrekingen geen arbeidsverhouding heeft met een werkgever.

Op betrokkene was tijdens de tussenliggende periodes niet de Nederlandse, maar de Duitse wetgeving van toepassing. Geen onjuiste vaststelling tussenliggende periodes. Met het pensioenoverzicht is niet een ongerechtvaardigde inbreuk gemaakt op het eigendomsrecht van betrokkene.

De Centrale Raad van Beroep vernietigt de aangevallen uitspraak; verklaart het beroep ongegrond.

OVERIG

Aanbeveling van de Raad van 30 januari 2023 over een toereikend minimuminkomen met het oog op actieve inclusie, [PB C 41 van 3.2.2023](#)

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Work-related rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Asiel, migratie en Unieburgerschap

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-402/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid e.a. – Nederland – Raad van State – ECLI:EU:C:2023:77 – geen conclusie – arrest

Verblijfsrecht Turkse werknemer

Associatieovereenkomst EEG-Turkije; Besluit nr. 1/80, Artikelen 6, 7, 13 en 14. De zaken gaan over Turkse staatsburgers die meer dan 30 jaar rechtmatig in Nederland verblijven. In Nederland kan een verblijfsvergunning worden ingetrokken als de houder daarvan bij onherroepelijk vonnis is veroordeeld wegens een misdrijf waarvoor een gevangenisstraf van drie jaren of meer kan worden opgelegd, en de totale duur van de opgelegde straffen hoog genoeg is ten opzichte van de duur van zijn rechtmatig verblijf in Nederland (de glijdende schaal). In 2012 werd de regeling aangescherpt en sindsdien kan de verblijfsvergunning ook na 20 jaar verblijf worden ingetrokken. De vraag is of een en ander strookt met de afspraken tussen de EU en Turkije in het kader van de Associatieovereenkomst. Nederland, Duitsland en Denemarken hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 13 van besluit nr. 1/80 van de Associatieraad moet aldus worden uitgelegd dat het kan worden ingeroepen door Turkse staatsburgers die de in artikel 6 of artikel 7 van dit besluit neergelegde rechten genieten.

Artikel 14 van besluit nr. 1/80 moet aldus worden uitgelegd dat Turkse staatsburgers die volgens de bevoegde nationale autoriteiten van de betrokken lidstaat een werkelijke, actuele en voldoende ernstige bedreiging voor een belang van de samenleving vormen, zich op artikel 13 van dat besluit kunnen beroepen om te voorkomen dat op hen een „nieuwe beperking” in de zin van deze bepaling wordt toegepast op basis waarvan die autoriteiten hun verblijfsrecht om redenen van openbare orde kunnen beëindigen. Een dergelijke beperking kan op grond van artikel 14 van dat besluit gerechtvaardigd zijn voor zover zij geschikt is om de verwezenlijking van het nagestreefde doel van bescherming van de openbare orde te waarborgen en niet verder gaat dan noodzakelijk is om dat doel te bereiken.

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-745/21 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Rechtbank Den Haag – ECLI:EU:C:2023:113 – geen conclusie – arrest

Dublinverordening - Overdrachtsbesluit – Kind geboren tijdens de procedure

Verordening (EU) nr. 604/2013. De zaak gaat over het besluit van de staatssecretaris om het door die derdelander ingediende verzoek om internationale bescherming niet te behandelen en om dit verzoek over te dragen aan de Republiek Litouwen op grond dat die andere lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling ervan. Verzoekster is Syrisch staatsburger en heeft van Litouwen in Belarus een visum ontvangen dat geldig was van 10 augustus 2016 tot en met 9 november 2017. In juli 2017 heeft zij Syrië verlaten en, is zij via onder meer Turkije, Griekenland, Litouwen en Polen op 27 september 2017 in Nederland aangekomen. Op 10 oktober 2017 is zij getrouwd met een derdelander aan asiel is verleend. Litouwen heeft op verzoek van Nederland ingestemd met overname van het asielverzoek. Op 20 juni 2018 is verzoekster in Nederland bevallen van een dochter. De staatssecretaris heeft de dochter van verzoekster een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd verleend, onder de beperking „verblijf bij vader”.

Verzoekster in het hoofdgeding heeft beroep ingesteld tot nietigverklaring van het litigieuze besluit. Ter ondersteuning van dit beroep heeft zij schending aangevoerd van respectievelijk artikel 9, artikel 16, lid 1, en artikel 17, lid 1, van de Dublin III-verordening, gelezen in het licht van het belang van het ten tijde van de indiening van haar aanvraag nog ongebooren kind.

Hof: Artikel 16, lid 1, van verordening (EU) nr. 604/2013 is niet van toepassing wanneer er sprake is van een afhankelijkheidsrelatie tussen hetzij een persoon die om internationale bescherming verzoekt en zijn echtgenoot, die wettig verblijft in de lidstaat waarin het verzoek om een dergelijke bescherming is ingediend, hetzij het ongebooren kind van de aanvrager en deze echtgenoot, die tevens de vader van dat kind is.

Artikel 17, lid 1, van verordening nr. 604/2013 staat er niet aan in de weg dat de wetgeving van een lidstaat de bevoegde nationale autoriteiten louter op grond van het belang van het kind verplicht om een verzoek om internationale bescherming van een derdelander te behandelen ingeval zij ten tijde van de indiening van haar verzoek zwanger was, ook al wordt op grond van de criteria in de artikelen 7 tot en met 15 een andere lidstaat als verantwoordelijk voor dat verzoek aangewezen.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 16 februari 2023 – zaak C-756/21 – International Protection Appeals Tribunal e.a. – Ierland – ECLI:EU:C:2023:121 – conclusie

Vluchtelingenstatus – Subsidiare bescherming - Geestelijke gezondheidsproblemen - Samenwerkingsplicht

Richtlijn 2004/83/EG. Richtlijn 2011/95/EU. Richtlijn 2005/85/EG. Richtlijn 2013/32/EU. Artikel 47 Handvest EU. Beroep tegen besluit tot afwijzing van de vluchtelingenstatus alsmede weigering subsidiare bescherming. De vragen gaan voornamelijk over de samenwerkingsplicht, het verzuim om binnen een redelijke termijn een beslissing te nemen over een verzoek tot internationale bescherming en de verplichting om de relevante elementen van een verzoek te onderzoeken.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, lid 3, onder a) tot en met c), van richtlijn 2004/83/EG, gelezen in samenhang met artikel 8, lid 2, onder b), van richtlijn 2005/85/EG moet aldus worden uitgelegd dat het de beslissingsautoriteit verplicht om nauwkeurige en actuele informatie over het land van herkomst van een persoon die om asiel en internationale bescherming verzoekt en voorts, wanneer er aanwijzingen zijn voor geestelijke gezondheidsproblemen die het gevolg kunnen zijn van een traumatische gebeurtenis die zich in dat land heeft voorgedaan, om een gerechtelijk-geneeskundig verslag over zijn geestelijke gezondheid te verkrijgen, wanneer zij van mening is dat dit verslag relevant of noodzakelijk is om het verzoek te beoordelen.

Artikel 4, lid 3, onder a) tot en met c), van richtlijn 2004/83, gelezen in samenhang met artikel 8, lid 2, onder b), en artikel 39 van richtlijn 2005/85 alsook artikel 47 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat het de rechterlijke instantie van eerste aanleg met betrekking tot haar verplichting om te zorgen voor een daadwerkelijk rechtsmiddel tegen een beslissing van de beslissingsautoriteit, verplicht om nauwkeurige en actuele informatie over het land van herkomst van een persoon die om asiel en internationale bescherming verzoekt en voorts, wanneer er aanwijzingen zijn voor geestelijke gezondheidsproblemen die het gevolg kunnen zijn van een traumatische gebeurtenis die zich in dat land heeft voorgedaan, om een gerechtelijk-geneeskundig verslag over zijn geestelijke gezondheid te verkrijgen, wanneer zij van mening is dat dit verslag relevant of noodzakelijk is om het verzoek te beoordelen.

Gelet op het belang van de betrokken grondrechten in het kader van een verzoek om asiel en internationale bescherming staat het niet aan de verzoeker om, in geval van niet-nakoming van de op de beslissingsautoriteit en de rechter in eerste aanleg rustende verplichting om een deugdelijk onderzoek te verrichten, te bewijzen dat de beslissingen anders hadden kunnen zijn geweest als deze verplichting wel was nagekomen.

Indien de totale duur van de procedure voor de toekenning van de vluchtelingenstatus en de internationale bescherming leidt tot schending van de rechten van verdediging van een verzoeker die om de vluchtelingenstatus en internationale bescherming verzoekt, kan de niet-nakoming van de redelijke termijn op zich de nietigverklaring van de beslissing tot afwijzing van die verzoeken rechtvaardigen, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

Een lidstaat kan zich niet beroepen op wetwijzigingen die tijdens die procedure hebben plaatsgevonden, om te rechtvaardigen dat hij zijn verplichting om binnen een redelijke termijn te beslissen over verzoeken om internationale bescherming, niet is nagekomen.

Artikel 4, lid 3, onder c), en lid 5, onder e), van richtlijn 2004/83 moet aldus worden uitgelegd dat een leugenachtige verklaring in het oorspronkelijke verzoek om toekenning van de vluchtelingenstatus, die de verzoeker nadien bij de eerste gelegenheid heeft toegelicht en vervolgens heeft ingetrokken, niet rechtvaardigt dat zijn algemene geloofwaardigheid in twijfel wordt getrokken.

HvJ – CONCLUSIE A-G ČAPETA – 16 februari 2023 – zaak C-488/21 – Chief Appeals Officer e.a. – Ierland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:115 – persbericht – conclusie

Unieburgers – Familielid Unieburger – Invaliditeitsuitkering – Gelijke behandeling - Onredelijke last socialezekerheidsstelsel?

Artikel 21 en Artikel 45, lid 2, VWEU. Richtlijn 2004/38/EG. Verordening (EU) nr. 492/2011. G.V. heeft de Roemeense nationaliteit en is de moeder van A.C. A.C. is een Roemeens staatsburger genaturaliseerd tot Iers staatsburger en werkend en verblijvend in Ierland. Tussen 2009 en 2011 verbleef G.V. in Ierland, waarna ze tussen 2011 en 2016 in Ierland, Roemenië en Spanje heeft verbleven. In 2017 is ze teruggekeerd naar Ierland en heeft sindsdien daar verbleven. Wegens gezondheidsproblemen heeft G.V. in Ierland een invaliditeitsuitkering aangevraagd. Daartoe is haar een uniek Burgerservicenummer toegekend. De aanvraag is afgewezen, waartegen G.V. bezwaar heeft aangetekend.

Moet het verblijfsrecht van een familielid van een Unieburger die werknemer is vervallen wanneer het familielid niet langer ten laste komt van de werknemer? Mag nationaal recht op basis daarvan, of wanneer het verblijf van het familielid als gevolg van sociale bijstand een onredelijke last op het sociale-bijstandsstelsel van de lidstaat vormt, toegang tot sociale bijstand weigeren?

Volgens de A-G kan de moeder van een Unieburger aanspraak maken op een sociale uitkering zonder dat dit gevolgen heeft voor haar verblijfsrecht. Het beginsel van gelijke behandeling staat niet toe dat een dergelijk familielid wordt beschouwd als een onredelijke last voor het sociale-bijstandsstelsel van de woonstaat.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 21 VWEU, waaraan een concrete invulling is gegeven door artikel 2, lid 2, onder d), en artikel 7, lid 1, onder d), van richtlijn 2004/38/EG moet aldus

worden uitgelegd dat de voorwaarde dat de rechtstreekse bloedverwant in opgaande lijn afhankelijk is van een mobiele Uniewerknemer geldt zolang het verblijfsrecht van deze bloedverwant is afgeleid van het door de werknemer uitgeoefende recht van vrij verkeer.

Artikel 21 VWEU, waaraan een concrete invulling is gegeven door artikel 2, lid 2, onder d), en artikel 7, lid 1, onder d), van richtlijn 2004/38, moet aldus worden uitgelegd dat een aanvraag van een bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestatie door de rechtstreekse bloedverwant in opgaande lijn van een mobiele werknemer, burger van de Unie, niet tot gevolg heeft dat deze bloedverwant niet langer afhankelijk is van de werknemer, en derhalve het afgeleide verblijfsrecht van deze bloedverwant niet wijzigt.

Artikel 45, lid 2, VWEU, waaraan een concrete invulling is gegeven door artikel 7, lid 2, van verordening (EU) nr. 492/2011, en artikel 21, lid 1, VWEU, waaraan een concrete invulling is gegeven door artikel 24, lid 1, van richtlijn 2004/38, staan in de weg aan een nationale wettelijke regeling die de toegang tot een bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestatie beperkt voor een rechtstreekse bloedverwant in opgaande lijn van een mobiele Uniewerknemer, die een afgeleid verblijfsrecht geniet op basis van het feit dat hij afhankelijk is van die werknemer, en die langer dan drie maanden rechtmatig in het woonland heeft verbleven, op grond dat de verstrekking van die prestatie ertoe zal leiden dat het betrokken familielid een onredelijke belasting vormt voor het socialebijstandstelsel van dat land.

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 16 februari 2023 – zaak C-663/21 – Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl – Oostenrijk en zaak C-8/22 – XXX – België – ECLI:EU:C:2023:114 – [conclusie](#)

Vluchtelingenstatus – Veroordeling wegens plegen strafbare feiten - Gevaar voor de samenleving – Belangenafweging

Richtlijn 2011/95/EU. Richtlijn 2008/115/EG. Beroepsprocedures tegen de intrekking van de vluchtelingenstatus vanwege een veroordeling tot een voorwaardelijke gevangenisstraf wegens het plegen van meerdere strafbare feiten en de weigering de subsidiairebeschermingsstatus toe te kennen. Tevens is een terugkeerbesluit uitgevaardigd, dat een inreisverbod voor de duur van acht jaar inhoudt en de vaststelling van de termijn voor vrijwillig vertrek.

Moet bij de beoordeling of de eerder door de bevoegde autoriteit aan een persoon verleende vluchtelingenstatus mag worden ingetrokken om de reden die wordt genoemd in artikel 14, lid 4, onder b), van richtlijn 2011/95/EU, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming (herschikking), een belangenafweging worden verricht die een zelfstandig criterium vormt en inhoudt dat het voor de intrekking noodzakelijk is dat de met de verwijdering van de betrokkene gemoeide openbare belangen zwaarder wegen dan de belangen die de vluchteling heeft bij de voortzetting van de bescherming door de staat van toevlucht, met dien verstande dat de laakbaarheid van een misdrijf en het potentiële gevaar voor de samenleving moeten worden afgewogen tegen de beschermingsbelangen van de vreemdeling?

A-G geeft het Hof in overweging: Gelet op het voorgaande geef ik het Hof in overweging de prejudiciële vragen van het Verwaltungsgerichtshof in zaak C-663/21 en de Raad van State in zaak C-8/22 te beantwoorden als volgt:

Artikel 14, lid 4, onder b), van richtlijn 2011/95/EU moet aldus worden uitgelegd dat:

- de in deze bepaling neergelegde grond voor intrekking van de vluchtelingenstatus door een lidstaat slechts kan worden toegepast wanneer die lidstaat aantoont dat de betrokkene definitief is veroordeeld voor een bijzonder ernstig misdrijf en dat deze persoon voorts een gevaar vormt voor de samenleving van deze lidstaat;
- de in die bepaling vervatte grond voor intrekking van de vluchtelingenstatus door een lidstaat slechts kan worden toegepast wanneer die lidstaat aantoont dat de betrokkene een werkelijk, actueel en voldoende ernstig gevaar voor de samenleving van die lidstaat vormt.

– een lidstaat bij de uitoefening van de bevoegdheid tot intrekking van de vluchtelingenstatus op grond van artikel 14, lid 4, onder b), van richtlijn 2011/95 de door het Handvest EU gewaarborgde grondrechten en het evenredigheidsbeginsel in acht moet nemen. Daarom moet de lidstaat, alvorens te besluiten de vluchtelingenstatus krachtens deze bepaling in te trekken, het belang van de bescherming van zijn samenleving afwegen tegen het belang van de betrokkene bij het behoud van de vluchtelingenstatus en daarbij rekening houden met de gevolgen die de intrekking van de vluchtelingenstatus met name voor zijn persoonlijke situatie en zijn gezinssituatie kan hebben. Wanneer de terugleiding van een vluchteling echter onmogelijk is omdat de vluchteling daardoor zou worden blootgesteld aan het risico van een schending van zijn in artikel 4 en artikel 19, lid 2, van het Handvest neergelegde grondrechten, vereist artikel 14, lid 4, onder b), van richtlijn 2011/95 evenwel niet dat de intrekking van de vluchtelingenstatus afhankelijk wordt gesteld van een afweging van het belang van de betrokken lidstaat bij de bescherming van de samenleving tegen de risico's die de vluchteling loopt in geval van terugkeer naar zijn land van herkomst.

Artikel 5 van richtlijn 2008/115/EG, gelezen in samenhang met de artikelen 1 en 4 alsmede artikel 19, lid 2, van het Handvest EU, verzet zich tegen de vaststelling van een terugkeerbesluit ten aanzien van een onderdaan van een derde land van wie de vluchtelingenstatus is ingetrokken, wanneer vaststaat dat verwijdering van deze onderdaan voor onbepaalde tijd is uitgesloten op grond van het beginsel van non-refoulement.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 15 november 2022 (ECER 8.2.23) - [C-747/22](#) – INPS

Derdelander – Uitkering - Voorwaarde - Duur van verblijf

Richtlijn 2011/95/EU. Richtlijn 2000/43/EG. Richtlijn 2000/78/EG. Richtlijn 2006/54/EG. Verzoeker, die in 2011 in Italië is aangekomen, bezit een verblijfstitel in het kader van subsidiaire bescherming. In de periode 2013-2022 was hij woonachtig in de provincie Bergamo, waar hij in 2019 is getrouwd. Zijn dochters zijn in 2020 in Italië geboren. Een basisinkomen is hem aanvankelijk toegekend omdat hij ten onrechte had verklaard aan de voorwaarde van tien jaar niet-aaneengesloten verblijf te hebben voldaan. Na een controle is het basisinkomen van verzoeker ingetrokken op grond dat hij niet voldeed aan de voorwaarde van een verblijf van in totaal tien jaar op Italiaans grondgebied.

De verwijzende rechter wil van het EU-Hof weten of de richtlijn zich verzet tegen bepalingen van een lidstaat op grond waarvan een uitkering ter bestrijding van armoede en ter bevordering van de toegang tot werk en van de sociale integratie enkel kan worden toegekend aan personen die op het tijdstip waarop zij die uitkering aanvragen ten minste twee jaar ononderbroken, en in totaal tien jaar, in die staat hebben verbleven.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 7 september 2022 (ECER 3.2.23) - [C-753/22](#) - [Bundesrepublik Deutschland](#)

Toegekende vluchtelingenstatus

Verordening nr. 604/2013. Richtlijn 2013/32. Richtlijn 2011/95. Verordening 604/2013. Artikel 4 Handvest EU. Verzoekster is een Syrisch staatsburger en is in 2018 in Griekenland als vluchteling erkend. Duitsland heeft aan haar subsidiaire bescherming verleend. Verzoekster kan niet terug naar Griekenland omdat zij daar ernstig risico zou lopen op een onmenselijke of vernederende behandeling. Haar verzoek om als vluchteling te worden erkend is afgewezen. Het hiertegen ingestelde beroep is ongegrond verklaard op de grond dat het door haar aangevoerde recht niet reeds voortvloeide uit de toekenning van de vluchtelingenstatus in Griekenland en zij niet het risico liep om in Syrië te worden vervolgd. In hoger beroep voert verzoekster aan dat verweerster gebonden is aan de reeds verleende vluchtelingenstatus.

De vragen gaan o.a. over de bindende werking voor een lidstaat van een in een andere EU lidstaat toegekende vluchtelingenstatus en bepalingen uit richtlijn 2013/32, artikel 4 Handvest, Verordening 604/2013 en richtlijn 2011/95.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Finland – 9 december 2022 (ECER 1.2.2023) – C-752/22 – E.P.

Langdurig ingezetenen – Verwijdering - Derdelander

Richtlijn 2003/109/EG. Richtlijn 2008/115/EG. Beroep tegen een besluit waarbij de Finse immigratiedienst rekwirant E.P. heeft uitgezet naar zijn land van herkomst (Rusland), onder meer omdat hij, vanwege meerdere veroordelingen, een gevaar voor de openbare orde en veiligheid zou vormen. Tegelijkertijd heeft de Finse immigratiedienst een inreisverbod voor het Schengengebied uitgevaardigd, dat later is aangepast tot een inreisverbod voor Finland. De Finse immigratiedienst heeft bij de verwijzende rechter uiteengezet dat de banden van E.P. met Estland niet op grond van richtlijn 2003/109/EG zijn beoordeeld, omdat die richtlijn in casu niet is toegepast. Die richtlijn is volgens artikel 3 daarvan alleen van toepassing op derdelanders die 'legaal' op het grondgebied van een EU-lidstaat verblijven. Volgens de Finse immigratiedienst verbleef I.P. illegaal in Finland en was daarom richtlijn 2008/115/EG van toepassing op de terugkeer van E.P. naar zijn land van herkomst (Rusland).

De vraag is onder meer of in een situatie waarin het verblijf van een derdelander in een EU-lidstaat illegaal is, de hogere bescherming tegen verwijdering waarin richtlijn 2003/109/EG voorziet, op grond van de door een andere EU-lidstaat afgegeven verblijfsvergunning voor langdurig ingezetenen van toepassing is op de uitwijzing van de betrokken derdelander uit de EU.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 23 december 2022 (ECER 23.2.23) - C-14/23 - Perle

Derdelanders Studenten – Visumaanvraag - Ernstige en objectieve redenen

Richtlijn 2016/801. Richtlijn 2004/114/EG. Artikelen 14 en 52 Handvest EU. Verzoekster heeft een visum aangevraagd om in België te studeren. Die aanvraag is afgewezen door verweerder. De vraag is o.a. of, gelet op het Unierecht, de toegekende bevoegdheid tot weigering van de verblijfsaanvraag uitdrukkelijk in de wetgeving van een lidstaat moet zijn opgenomen om door die staat te kunnen worden gebruikt. Zo ja, moeten de ernstige en objectieve redenen dan in de wetgeving worden gespecificeerd?

Vereist het onderzoek van de aanvraag voor een studievizum dat de lidstaat de wens en het voornemen van de vreemdeling om te studeren verifieert, ofschoon artikel 3 van de richtlijn een student definieert als iemand die door een instelling voor hoger onderwijs is aangenomen en de weigeringsgronden van artikel 20, lid 2, onder f), van richtlijn 2016/801 – anders dan die van artikel 20, lid 1 van die richtlijn – facultatief en niet bindend zijn?

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond - 6 februari 2023 – ECLI:NL:RBDHA:2023:1131

Asielaanvraag onderdaan Polen – Interstatelijk vertrouwen - Rechtsstaat Polen

Verordening (EU) Nr. 604/2013. Artikel 7 VWEU. Protocol nr. 24 VWEU. Het beoordelingskader van verzoeken om internationale bescherming van EU-onderdanen is neergelegd in Protocol 24 van het VWEU. De Europese Commissie heeft een zogenoemde artikel 7 lid 1 VWEU-procedure tegen Polen gestart zodat verweerder de asielaanvraag ontvankelijk kan verklaren – uit Afdelingsjurisprudentie volgt dat verweerder een zekere beoordelingsruimte heeft bij het beslissen of hij van deze bevoegdheid gebruik maakt en dat het starten van een artikel 7-procedure alleen in uitzonderlijke gevallen aanleiding kan geven om af te wijken van het interstatelijk vertrouwensbeginsel. Polen maakt zich stelselmatig, op grote schaal en gedurende geruime tijd schuldig aan pushbacks. Omdat het beoordelingskader van Protocol 24 ook is gestoeld op interstatelijk vertrouwen, is de beantwoording van de vragen over “de deelbaarheid van interstatelijk vertrouwen” door het Hof van Justitie óók voor de procedure van verzoeker relevant en mogelijk bepalend voor de in beroep te nemen beslissing. De voorzieningenrechter wijst de vovo toe in afwachting van het arrest van het Hof in de procedure C-392/22 en de behandeling van het beroep wordt aangehouden

RECHTSPRAAK NL – ABRVS - 8 februari 2023 -
 ECLI:NL:RVS:2023:506 - ECLI:NL:RVS:2023:507 - ECLI:NL:RVS:2023:508

Nareismaatregel - Gezinshereniging

Richtlijn 2003/86/EG. De staatssecretaris heeft de aanvragen voor een zogenoemde machtiging tot voorlopig verblijf ingewilligd. Dat is een speciaal visum waarmee de gezinsleden Nederland in kunnen reizen. De gezinsleden kregen door de nareismaatregel niet direct, maar pas na een half jaar toegang tot Nederland. De rechtbanken in Amsterdam, Middelburg en Arnhem oordeelden in december 2022 dat dit in strijd is met de Vreemdelingenwet 2000 en de Europese Gezinsherenigingsrichtlijn. De staatssecretaris is tegen deze uitspraken van de rechtbanken in hoger beroep gekomen bij de Afdeling bestuursrechtspraak voor een definitief inhoudelijk oordeel of de nareismaatregel juridisch houdbaar is. Net als de rechtbanken oordeelt de Afdeling bestuursrechtspraak dat er voor de nareismaatregel geen wettelijke basis is in het Nederlandse recht.

Zelfs als de nareismaatregel een wettelijke basis zou hebben gehad, dan nog moet de uitvoering van die maatregel binnen de grenzen van het Nederlandse recht blijven. Dat is niet het geval. In de Vreemdelingenwet 2000 staat dat gezinsleden drie maanden de tijd hebben om een verleende machtiging tot voorlopig verblijf op te halen. De staatssecretaris mag die termijn niet negeren of uitstellen. Een wachttijd van zes maanden is daarmee in strijd.

De nareismaatregel is ook in strijd met de Europese Gezinsherenigingsrichtlijn. Het Europees recht laat alleen in heel strikt omschreven situaties een beperkte ruimte om het Europese recht opzij te zetten ten gunste van, kort gezegd, hogere belangen. De tekortkomingen in de asielopvang voldoen niet aan de bijzonder hoge drempel die voor een uitzondering vereist is. Daarnaast blijkt uit de feiten die partijen hebben aangedragen niet dat de nareismaatregel een noodzakelijke en geschikte oplossing is voor de problemen in de asielopvang.

- ⓘ Staatssecretaris J&V mag de nareismaatregel niet toepassen ([RvS](#))
- ⓘ Nareismaatregel gezinshereniging vluchtelingen mag niet worden toegepast ([Verblijfblog](#))

BURGERINITIATIEF

Europese Commissie registreert een nieuw burgerinitiatief over hervormingen op het gebied van asiel en migratie ([ECER](#))

OVERIG

- EU Update 2022/4 Political Developments in the European Migration Policy ([Commissie Meijers](#))
- Practical Guide on Information Provision – Access to the asylum procedure ([EUAA](#))
- Somalia: Security Situation (February 2023) ([EUAA](#))
- EUAA COI LGBTIQ Research Guide ([EUAA](#))
- Judicial analysis on evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System ([EUAA](#))
- Country Guidance: Syria (February 2023) ([EUAA](#))
- The new EU Resettlement Framework: the Ugly Duckling of the EU asylum acquis? ([EU law analysis](#))
- The Normalization of Denial of Legal Safeguards in the proposed Asylum and Migration Legislation ([European law blog](#))
- „Like Handing My Whole Life Over“ ([Verfassungsblog](#))
On 16 February 2023, the German Federal Administrative Court (BVerwG) ruled that the practice of regularly analysing data carriers, including mobile phones, by the Federal Office for Migration and Refugees (BAMF) when registering asylum applicants is illegal (BVerwG 1 C 19.21). The judgement arrives after the Gesellschaft für Freiheitsrechte's (GFF) efforts to reveal this practice's details and take legal action against its use in the

asylum procedure. In this post, we briefly overview this practice and analyse this judgement and its implications.

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin” cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Belastingen

EHRM – ARREST – 14 februari 2023 - Halet t. Luxemburg – Grote Kamer - [persbericht](#) – arrest - [ECLI:CE:ECHR:2023:0214JUD002188418](#)

Fiscale rulings – Klokkenluider – Strafrechtelijke boete - Schending artikel 10 EVRM

Samenvatting onder: [Klokkenluiders](#)

HvJ – ARREST – 2 februari 2023 – zaak C-676/21 – Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö – Finland – [ECLI:EU:C:2023:63](#) – geen conclusie – arrest

Motorrijtuigenbelasting – Uitvoerrestitutie van deze belasting – Beperking van deze restitutie tot voertuigen die sinds minder dan tien jaar in het verkeer zijn gebracht

Artikel 110 VWEU. Dit verzoek is ingediend in het kader van een procedure die is ingeleid door A met betrekking tot de beslissing van Finse belastingdienst waarbij deze laatste de uitvoerrestitutie van de motorrijtuigenbelasting heeft geweigerd waar A. om had verzocht na de verkoop in een andere lidstaat van zijn in Finland geregistreerd motorvoertuig.

Hof: Het primaire Unierecht, met name artikel 110 VWEU, staat niet in de weg aan een nationale regeling volgens welke de in de waarde van een voertuig vervatte motorrijtuigenbelasting niet wordt terugbetaald aan de eigenaar van een motorvoertuig wanneer het definitief wordt uitgevoerd voor gebruik in een andere lidstaat, wanneer dat voertuig ten minste tien jaar vóór het tijdstip van uitvoer voor het eerst in gebruik is genomen. Het is dienaangaande niet van belang dat een dergelijk voertuig bestemd was om hoofdzakelijk duurzaam te worden gebruikt op het grondgebied van de lidstaat die de motorrijtuigenbelasting heeft geheven, en of het hoofdzakelijk aldaar ook feitelijk duurzaam werd gebruikt.

HvJ – ARREST – 2 februari 2023 – gevoegde zaken C-649/20 P, C-658/20 P en C-662/20 P – Spanje / Commissie, Lico Leasing en Pequeños y Medianos Astilleros Sociedad de Reconversión / Commissie en Caixabank e.a. / Commissie – [ECLI:EU:C:2023:60](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Spaanse belasting-leaseregeling - Terugvordering steun - Discretionaire bevoegdheid belastingdienst - Vaststelling indirecte voordeel

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 9 februari 2023 – zaak C-15/22 – Finanzamt G – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:92 – conclusie

Inkomstenbelasting – Buitenlands inkomen – Ontwikkelingshulp – Europees Ontwikkelingsfonds

Artikel 3, lid 5, tweede zin, en artikel 4, lid 3, VEU. Artikel 4, lid 3, en artikel 208 juncto artikel 210 VWEU. Verzoekster vordert in cassatie vrijstelling van inkomstenbelasting over haar salaris. Verzoekster is werkzaam bij een in Duitsland gevestigde ontwikkelingshulporganisatie. Op basis van een tijdelijke arbeidsovereenkomst, beperkt tot de duur van een tijdelijk ontwikkelingsproject, is haar standplaats voor de duur van het project (ruim drie jaar) in Afrika geweest. Haar woonplaats was nog steeds in Duitsland. Het tijdelijke project werd gefinancierd door het Europees Ontwikkelingsfonds. Over haar salaris is in Duitsland inkomstenbelasting geheven.

Vraag van de Duitse rechter of het Unierecht zich verzet tegen een nationale bestuurspraktijk volgens welke in gevallen waarin een ontwikkelingssamenwerkingsproject wordt gefinancierd door het Europees Ontwikkelingsfonds niet van belastingheffing wordt afgezien, terwijl onder bepaalde voorwaarden wel wordt afgezien van belastingheffing over het salaris dat een werknemer op basis van een lopende arbeidsverhouding verdient voor een activiteit in verband met de Duitse officiële ontwikkelingshulp.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 63 VWEU verzet zich tegen de toepassing van een belastingregel van een lidstaat die slechts voorziet in een vrijstelling van inkomstenbelasting voor het salaris dat is ontvangen door een voor ontwikkelingshulpactiviteiten ingezette werknemer, wanneer deze activiteiten voor ten minste 75 % worden gefinancierd uit Duitse begrotingsmiddelen (via het voor ontwikkelingshulp verantwoordelijke Bondsministerie of de Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit), terwijl diezelfde belastingregel tot gevolg heeft dat een werknemer het voordeel van een dergelijke vrijstelling wordt ontzegd wanneer hij wordt ingezet voor soortgelijke activiteiten die in dezelfde mate worden gefinancierd door een van de Europese Ontwikkelingsfondsen (EOF's).

Subsidiair:

Artikel 4, lid 4, artikel 208, lid 1, en artikel 210, lid 1, VWEU, gelezen in samenhang met het in artikel 4, lid 3, VEU neergelegde beginsel van loyale samenwerking, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen de toepassing van een belastingregel van een lidstaat die een werknemer het voordeel van een belastingvrijstelling ontzegt omdat hij wordt ingezet voor ontwikkelingshulpactiviteiten die worden gefinancierd door de EOF's. Wanneer de lidstaten aldus belasting heffen over de door het EOF verstrekte financiering, vermindert immers het bedrag van de financiële steun dat de begunstigden van de betreffende hulpprojecten in de derde landen ontvangen en worden er financiële belemmeringen voor die projecten opgeworpen.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 2 februari 2023 – zaak C-833/21 – Endesa Generación – Spanje – ECLI:EU:C:2023:66 – conclusie

Belasting van energieproducten en elektriciteit – Belasting uit milieubeleidsoverwegingen

Samenvatting onder: [Energiemarkt](#)

NOOT – bij HvJ 8 december 2022, C-694/20 (Orde van Vlaamse Balies e.a.)

HvJ EU: Bestrijding agressieve fiscale planning is niet taak advocaat, kennisgevingsplicht in strijd met recht op eerbiediging van de communicatie met cliënt ([bijzonder strafrecht](#))

OVERIG

G.K. Fibbe e.a. De Wet minimumbelasting 2024 en de verhouding tot artikel 1 EP EVRM, in: [WFR 2023/32](#)

EHRM factsheet

 [Taxation](#)

Belastingen, accijns

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad - 10 februari 2023 - [ECLI:NL:HR:2023:187](#)

Accijns – Voorraadheffing – Gasolie in bunkertanks van motortankschip – Monstername - Belastingrente

Richtlijn 2003/96/EG . In deze procedure is beroep in cassatie ingesteld tegen de uitspraak van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 19 november 2019, nr. 18/01125, [ECLI:NL:GHARL:2019:9865](#), op het hoger beroep van de Inspecteur tegen een uitspraak van de Rechtbank Gelderland van 2 november 2018, nr. AWB 18/1444, [ECLI:NL:RBGEL:2018:4871](#).

De zaak in cassatie betreft opgelegde naheffingsaanslagen in de accijns en in de voorraadheffing en de daarbij gegeven beschikking inzake belastingrente. De HR stelt vragen aan het HvJ over de uitleg van de Energiebelastingrichtlijn en de Accijnsrichtlijn.

Prejudiciële vragen:

1. Moet artikel 14, lid 1, aanhef en letter c, van Richtlijn 2003/96/EG aldus worden uitgelegd dat de in deze bepaling voorziene belastingvrijstelling van toepassing is op energieproducten waarvan vaststaat dat zij worden gebruikt voor de aandrijving van schepen bij de vaart over binnenwateren van de Unie, ook wanneer die energieproducten (in dit geval gasolie) tijdens dat gebruik niet het vereiste minimumgehalte aan merkstof Solvent Yellow 124 bevatten, indien de belastingautoriteiten niet over een of meer aanwijzingen beschikken dat de eigenaar of exploitant van het schip of zijn vertegenwoordiger aan boord van het schip (de schipper) is betrokken bij accijnsfraude, misbruik of ontwijking van accijns met betrekking tot de voorhanden gehouden gasolie?
2. Indien vraag 1 ontkennend wordt beantwoord, moet artikel 7, lid 2, van Richtlijn 2008/118/EG aldus worden uitgelegd dat wanneer vaststaat dat de bunkertank van een binnenvaartschip uitsluitend gasolie bevat die afkomstig is van een brandstoffenleverancier die met toestemming van de belastingautoriteiten die gasolie met vrijstelling van accijns mag uitslaan tot verbruik, het enkele feit dat die gasolie niet het vereiste minimumgehalte aan merkstof Solvent Yellow 124 bevat, betekent dat accijns uitsluitend ten tijde van die eerdere uitslag tot verbruik op grond van artikel 7, lid 2, aanhef en letter a, van die richtlijn verschuldigd is geworden?
3. Indien vraag 2 ontkennend wordt beantwoord en dus in het daar bedoelde geval artikel 7, lid 2, aanhef en letter b, van Richtlijn 2008/118/EG ook van toepassing is, verzet het Unierechtelijke evenredigheidsbeginsel zich ertegen dat de op de voet van artikel 7, lid 2, aanhef en letter b, van Richtlijn 2008/118/EG verschuldigd geworden accijns op de voet van artikel 8, lid 1, aanhef en letter b, van die richtlijn wordt geheven van de schipper die de accijnsgoederen voorhanden heeft, ook al had deze persoon geen reden eraan te twijfelen dat de gasolie overeenkomstig de Unierechtelijke en nationale bepalingen met vrijstelling van accijns werd geleverd?
4. Is voor de beantwoording van vraag 3 van belang dat de schipper zijn functie niet in dienstbetrekking uitoefent maar tevens de eigenaar van het schip is?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 1 december 2022 (ECER 1.2.2023) – C-743/22 – DISA

Gedifferentieerde accijnstarieven – Regionale verschillen - Minerale oliën

Richtlijn 2003/96/EG. Verzoekster (de entiteit DISA) heeft aan de Spaanse belastingdienst, de verwerende partij, correctie verzocht van de verschillende aangiften voor de accijns op minerale oliën (de "IEH"), alsmede om teruggaaf van die bedragen, omdat het regionale deel van die accijns in strijd was met het Unierecht. Volgens DISA de fiscale last per product en per gebruik op het gehele nationale grondgebied gelijk zijn en zijn regionale verschillen niet toegestaan.

De vraag is of richtlijn 2003/96/EG, en met name artikel 5 ervan, zich verzet tegen een nationale regeling, die de autonome regio's toestond om onderling gedifferentieerde tarieven voor de accijns op minerale oliën vast te stellen voor een en hetzelfde product?

REGELGEVING

Verordening (EU) 2023/246 van de Raad van 30 januari 2023 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 389/2012 wat betreft de uitwisseling van inlichtingen in de elektronische registers die betrekking hebben op marktdeelnemers die accijnsgoederen tussen lidstaten overbrengen voor commerciële doeleinden, PB L 34 van 6.2.2023

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-482/21 – Euler Hermes – Hongarije – ECLI:EU:C:2023:83 – geen conclusie – arrest

Btw – Cessie oninbare vordering – Verzekeringsmaatschappij – Teruggave

Richtlijn 2006/112/EG. Euler Hermes is een verzekeringsmaatschappij die zich in het kader van haar activiteiten ertoe verbindt verzekerden een vergoeding uit te keren indien hun klanten nalaten bepaalde vorderingen te betalen. Krachtens de verzekeringsovereenkomst gaan alle aan de verzekerde toekomstige rechten over op de verzekeringsmaatschappij en wordt die maatschappij civielrechtelijk gezien de rechtsopvolger van de verzekerde. De verzekeringsmaatschappij draagt ook de daadwerkelijke last van de btw die de verzekerden zonder succes aan hun klanten hebben doorberekend. De zaak betreft een beroep tot herziening of nietigverklaring van een besluit tot afwijzing van het verzoek om verlaging van de maatstaf van heffing van de btw op handelingen die ten grondslag liggen aan oninbaar geworden en aan de verzekeraar gecedeerde vorderingen.

De verwijzende rechter vraagt of het EU-recht in de weg staat aan een nationale regeling op grond waarvan, in het geval van cessie van een oninbaar geworden vordering, de btw met betrekking tot die vordering niet kan worden teruggegeven aan de oorspronkelijke verrichter van de belastbare handeling of aan de cessionaris van de vordering.

Hof: Artikel 90, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG, en het beginsel van fiscale neutraliteit moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan de in die bepaling bedoelde verlaging van de maatstaf van heffing in geval van niet-betaling, niet wordt toegepast ten aanzien van een verzekeraar die in het kader van een verzekeringsovereenkomst voor commerciële schuldvorderingen aan een verzekerde, bij wijze van schadeloosstelling wegens niet-betaling van een schuldvordering, een deel van het bedrag van de maatstaf van heffing van de betrokken belastbare handeling – btw – betaalt, hoewel dat deel van de schuldvordering en alle daaraan verbonden rechten in overeenstemming met die overeenkomst aan die verzekeraar zijn overgedragen.

- B** Hongarije handelt niet in strijd met EU-recht door verzekeraar recht op BTW-teruggaaf te ontzeggen. (VN-Vandaag-2023/316)

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-713/21 – Finanzamt X – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:80 – geen conclusie – arrest

Btw – Wedstrijdpaarden – Prestatie - Prijzengeld

Richtlijn 2006/112/EG. Verricht de eigenaar van een trainingsstal voor wedstrijdpaarden één enkele prestatie ten behoeve van de paardeneigenaar ook onder bezwarende titel wanneer de paardeneigenaar als vergoeding voor deze prestatie de helft van het recht op prijzengeld dat in geval van een succesvolle deelname aan een wedstrijd aan hem toekomt, afstaat?

Hof: [niet officiële vertaling] Artikel 2, lid 1, onder c), van Richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de dienst die wordt verleend door de eigenaar van een stal voor het africhten van wedstrijdpaarden, bestaande uit het onderbrengen en opleiden van paarden alsmede het deelnemen aan wedstrijden, wanneer de eigenaar van de paarden deze dienst beloont door 50% van de schuld over te dragen die overeenkomt met de winst van de prijzen waarvan hij de houder wordt in geval van overwinning of nuttige classificatie van zijn paarden tijdens een wedstrijd, een onder bezwarende titel verrichte dienst vormt in de zin van deze bepaling.

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-519/21 – DGRFP Cluj – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:106 – geen conclusie – arrest

Niet tijdige registratie samenwerkingsovereenkomst – Begrip 'belastingplichtige'- Achterstallige btw-betalingen - Recht op aftrek

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster heeft met haar zus een samenwerkingsovereenkomst gesloten met twee vennoten, met het oog op de bouw van een onroerendgoedcomplex op de aan verzoekster en haar zus toebehorende grond. De vragen gaan over de hoedanigheid van belastingplichtige en het recht op aftrek in een situatie waarin de samenwerkingsovereenkomst, de samenwerkende vennoten en de btw niet werden vermeld in verschillende koopovereenkomsten.

Hof: De artikelen 9 en 11 van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de partijen bij een overeenkomst tot oprichting van een samenwerkingsverband zonder rechtspersoonlijkheid die niet vóór aanvang van de betrokken activiteit bij de bevoegde belastingautoriteit is geregistreerd, niet samen met de belastingplichtige die tot voldoening van de btw over de belastbare handeling is gehouden als „belastingplichtigen” kunnen worden beschouwd.

Richtlijn 2006/112 en de beginselen van evenredigheid en fiscale neutraliteit moeten aldus worden uitgelegd dat aan een belastingplichtige die niet beschikt over een op zijn naam uitgereikte factuur niet het recht hoeft te worden toegekend om de voorbelasting in aftrek te brengen die door een andere partij bij een samenwerkingsverband zonder rechtspersoonlijkheid is voldaan met het oog op de uitoefening van de economische activiteit van dat samenwerkingsverband, zelfs indien de belastingplichtige voor deze activiteit btw-plichtig is, wanneer er geen objectieve bewijzen zijn dat de in het hoofdgeding aan de orde zijnde goederen en diensten hem in een eerder stadium daadwerkelijk door belastingplichtigen zijn geleverd c.q. verleend ten behoeve van zijn eigen aan belasting over de toegevoegde waarde onderworpen handelingen.

B BTW niet aftrekbaar bij niet tijdige registratie samenwerkingsverband. ([VN-Vandaag-2023/397](#))

HvJ – ARREST – 28 februari 2023 - Zaak C-695/20 - Fenix International - VK – Grote Kamer
- ECLI:EU:C:2023:127 – [conclusie](#) - [arrest](#)

Uitvoering btw-richtlijn - Bevoegdheid Raad

Richtlijn 2006/112/EG. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 282/2011. Artikel 291, lid 2, VWEU. De onderhavige zaak bevindt zich op het snijvlak tussen, aan de ene kant, het institutioneel recht van de Unie, met het onderzoek van het begrip „uitvoeringsbevoegdheid”, waarover de Raad beschikt op grond van het VEU, en, aan de andere kant, het btw-recht met betrekking tot een belastingplichtige, handelend in eigen naam maar voor rekening van een ander, door wiens tussenkomst een dienst wordt verricht. In deze zaak rijst in het bijzonder de vraag hoe ruim de discretionaire bevoegdheid is waarover de Raad beschikt voor de uitvoering van de btw-richtlijn. Deze vraag is van bijzonder belang in de context van de groeiende invloed van onlineplatformen in de economie en hun rol bij de inning van btw.

Hof (Grote kamer) : Het onderzoek van de prejudiciële vraag heeft geen enkel element aan het licht gebracht dat afbreuk doet aan de geldigheid van artikel 9 bis, lid 1, van uitvoeringsverordening (EU) nr. 282/2011 van de Raad van 15 maart 2011 houdende vaststelling van maatregelen ter uitvoering van richtlijn 2006/112/EG, in het licht van de artikelen 28 en 397 van richtlijn 2006/112/EG, en artikel 291, lid 2, VWEU.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 2 februari 2023 – zaak C-615/21 – Napfény-Toll – Hongarije – ECLI:EU:C:2023:65 – [conclusie](#)

Btw – Rechterlijke toetsing – Rechtsbeginselen EU – Schorsing verjaring

Richtlijn 2006/112/EG. Verordening (EG, Euratom) nr. 2988/95. Beroep tegen een besluit van de Belastingdienst tot oplegging van een naheffing en een bestuurlijke boete.

Vraag is of een nationale regeling die de rechter geen beoordelingsbevoegdheid laat, en de daarop gebaseerde praktijk volgens welke de verjaring van het recht van de belastingdienst om de btw vast te stellen tijdens de volledige duur van de bestuursrechtelijke beroepsprocedures wordt geschorst, ongeacht het aantal nieuwe procedures na terugverwijzing door de rechter, en de duur van de periodes van schorsing tijdens de bestuursrechtelijke beroepsprocedures zonder beperking in de tijd bij elkaar wordt opgeteld, verenigbaar is met de Unierechtelijke beginselen van rechtszekerheid en doeltreffendheid.

A-G geeft het Hof in overweging: De Unierechtelijke beginselen van rechtszekerheid en doeltreffendheid verzetten zich niet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan, op het gebied van de btw, de verjaringstermijn ter zake van het recht van de belastingdienst om die belasting vast te stellen wordt geschorst tijdens de volledige duur van de betreffende procedure van rechterlijke toetsing, zelfs wanneer dit beroep gericht is tegen opeenvolgende besluiten van de belastingdienst die betrekking hebben op dezelfde belasting.

Het staat evenwel aan de bevoegde nationale rechter om, rekening houdend met alle omstandigheden van het geval, zoals de complexiteit van de zaak, te beoordelen of de opeenvolgende fiscale procedures en de betreffende procedures van rechterlijke toetsing hoofdzakelijk zijn gevoerd wegens tekortkomingen van de belastingdienst, dan wel of deze vertraging te wijten is aan de nationale rechterlijke instanties, alsmede om daaruit de nodige gevolgtrekkingen te maken, zoals het bestaan van een eventueel recht van de betrokken belastingplichtige op schadevergoeding.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België - 18 november 2022 (ECER 3.2.23) - [C-741/22](#) - [Casino de Spa e.a](#)

Online kansspelen – Fiscale neutraliteit - Btw-vrijstelling

Richtlijn 2006/112/EG. GAMING ARDENT is een btw-eenheid bestaande uit 27 vennootschappen naar Belgisch recht, waaronder Casino de Spa NV, die als één

belastingplichtige worden beschouwd. Zij bieden onlinekansspelen aan. De btw-vrijstelling voor online kansspelen is afgeschaft door een Belgische federale wet van 2016. Het Belgisch Grondwettelijk Hof heeft die wet vernietigd, omdat het van oordeel was dat deze in strijd was met de regels inzake bevoegdheidsverdeling tussen de Belgische federale staat en de gewesten. Het Grondwettelijk Hof heeft evenwel beslist de gevolgen van de vernietigde wettelijke bepalingen te handhaven met betrekking tot de belastingen die al waren betaald over de periode tussen 1 juli 2016 en 21 mei 2018. De btw-eenheid GAMING ARDENT is van mening dat de handhaving van deze gevolgen in strijd is met het beginsel van btw-neutraliteit, aangezien andere kans- en geldspelen zijn vrijgesteld, alsmede met andere regels van het EU-recht, waaronder het verbod op staatssteun. Het hoofdgeding bij de verwijzende rechter betreft een door deze btw-eenheid ingesteld beroep tot nietigverklaring van een besluit van de Belgische belastingdienst om de kansspeltransacties die zij in die periode online heeft verricht aan btw te onderwerpen.

De vragen hebben o.a. betrekking op de uitlegging van het beginsel van fiscale neutraliteit met betrekking tot een btw-plicht voor online aangeboden spelen en een btw-vrijstelling voor andere kansspelen, de beperking van de gevolgen in de tijd van een wet die mogelijksterwijs in strijd is met het EU-recht, en de uitlegging van het verbod op staatssteun zoals toegepast op het btw-rechtelijk verschil in behandeling tussen verschillende soorten kansspelen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 6 december 2022 (ECER 1.2.2023) – [C-746/22](#) – [Slovenské Energetické Strojárne](#)

Teruggaafverzoek btw – Aanvoeren van nova - Bezwaarfase

Richtlijn 2006/112/EG. Richtlijn 2008/9/EG. Beroep bij de rechtbank tegen een besluit van de Hongaarse belastingdienst over teruggaaf van btw. SES is een marktdeelnemer naar Slowaaks recht die, in de hoedanigheid van een in een andere EU-lidstaat gevestigde belastingplichtige, in Hongarije heeft verzocht om teruggaaf van btw. De Hongaarse belastingdienst heeft SES verzocht om aanvullende gegevens, omdat zij op basis van de beschikbare informatie geen gefundeerde beslissing kon nemen over het verzoek om btw-teruggaaf. De Hongaarse belastingdienst heeft de naar aanleiding van het verzoek om btw-teruggaaf ingestelde procedure beëindigd, omdat SES niet had voldaan aan haar verplichting om aanvullende gegevens te verstrekken. SES heeft bezwaar gemaakt tegen dit besluit en tegelijkertijd de aanvullende gegevens verstrekt. In bezwaar heeft de Hongaarse belastingdienst het primaire besluit bevestigd, omdat het Hongaarse recht bepaalt dat in het bezwaarschrift en in de naar aanleiding van het bezwaarschrift ingestelde procedure, behoudens nietigheidsgronden, geen nieuwe feiten of nieuwe bewijzen kunnen worden aangevoerd.

De vraag is onder andere of een verbod op het aanvoeren van nova (in de bezwaarfase) leidt tot een inhoudelijke beperking die verder gaat dan de in artikel 23, lid 2 van richtlijn 2008/9/EG gestelde voorwaarden met betrekking tot rechtsmiddelen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 6 december 2022 (ECER 8.2.23) - [C-791/22](#) - [Hauptzollamt Braunschweig](#)

CDW - Douaneschuld – Btw bij invoer

Samenvatting onder: [Belastingen, btw](#)

Belastingen, douane en tariefindeling

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-635/21 – LB GmbH – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:85 – geen conclusie – arrest

Tariefindeling air loungers

Verordening (EU) nr. 952/2013. Verordening (EEG) nr. 2658/87. Uitvoeringsverordening (EU) 2016/1821. Moet de gecombineerde nomenclatuur aldus worden uitgelegd dat air loungers moeten worden ingedeeld onder GN-onderverdeling 9401 8000?

Hof: Post 9401 van de gecombineerde nomenclatuur die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus worden uitgelegd dat deze post niet ziet op een soort opblaasbaar ligmeubel dat bestaat uit een buis van kunststoffolie aan de binnenzijde en een bekleding van textielweefsel aan de buitenzijde.

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-788/21 – Global Gravity – Denemarken – ECLI:EU:C:2023:86 – geen conclusie – arrest

Tariefindeling van transportsysteem voor vervoer van buizen - Container – Werk van aluminium – Gecombineerde nomenclatuur

Bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1001/2013. De Deense belastingdienst heeft bij besluit vastgesteld dat een door verzoekster ontwikkeld transportsysteem voor het vervoer van buizen ingedeeld dient te worden als een werk van aluminium onder postonderverdeling 7616 99 90 99 van het douanetarief. Verzoekster heeft tegen die beschikking beroep ingesteld en stelt dat het systeem dient te worden ingedeeld als een container onder postonderverdeling 8609 00 90 00 van het douanetarief.

De vraag is o.a. welke criteria dienen te worden toegepast om te bepalen of een product een container is in de zin van postonderverdeling 8609 00 9000 van de gecombineerde nomenclatuur van het gemeenschappelijk douanetarief, zoals uiteengezet in bijlage I van de uitvoeringsverordening.

Hof: Postonderverdeling 8609 00 90 van de gecombineerde nomenclatuur, die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus worden uitgelegd dat daaronder niet valt een transportsysteem voor buizen bestaande uit een bepaald aantal sets van aluminium draagprofielen waartussen de te vervoeren buizen haaks op elkaar worden geplaatst, waarbij die draagprofielen onderling verbonden zijn door twee stalen draagstangen die zijn uitgerust met ogen, zodat er vervolgens nog buizen volgens hetzelfde procedé bovenop kunnen worden gelegd totdat het aantal te vervoeren buizen is geladen, waarna het laden wordt voltooid door aan de (ogen van de) draagstangen op elk van de vier hoeken stalen stropen te bevestigen, teneinde het geheel gemakkelijker te kunnen hanteren. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of dit aan de orde is.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 6 december 2022 (ECER 8.2.23) - C-791/22 - Hauptzollamt Braunschweig

CDW - Douaneschuld – Btw bij invoer

Verordening (EEG) nr. 2913/92. Richtlijn 2006/112/EG. De vraag is o.a. of een Duitse wettelijke bepaling, op basis waarvan een bepaling uit het communautair wetboek met betrekking tot de plaats waar een douaneschuld ontstaat van overeenkomstige toepassing wordt verklaard op de btw bij invoer, in strijd is met de btw-richtlijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 22 november 2022 (ECER 14.2.23) – C-770/22 - OSTP Italy

Douanerechten op stalen buizen - Belastingaanslag

Verordening (EU) nr. 952/2013. In het kader van een geschil over de invoer van stalen buizen uit derde landen waarop douanerechten van toepassing zijn, zijn aan verzoekster belastingaanslagen betekend en sancties opgelegd. Bij in 2021 gewezen vonnissen heeft de belastingrechter in eerste aanleg te Genua alle maatregelen ten aanzien van de aanslagen en sancties in hun geheel nietig verklaard en de belastingdienst in de proceskosten verwezen. Tegen die vonnissen heeft het douanekantoor hoger beroep ingesteld. De rechter in hoger beroep heeft de tenuitvoerlegging van de vonnissen echter niet geschorst. In 2022 heeft de belastingdienst een voorafgaande kennisgeving van hypothecaire inschrijving betekend waarbij aan Ostp Italy s.r.l. is medegedeeld dat indien de door de belastingdienst geëiste bedragen niet worden betaald, een hypotheekrecht op haar onroerende zaken wordt ingeschreven voor een bedrag dat overeenstemt met tweemaal de betreffende schuld. Ostp Italy s.r.l. is tegen die kennisgeving opgekomen.

De vraag is o.a. of de artikelen 43, 44 en 45 van de verordening in de weg staan een nationale regeling op grond waarvan door nationale rechterlijke instanties gewezen vonnissen in eerste aanleg waarbij belastingaanslagen met betrekking tot eigen middelen van de Europese Unie geheel of gedeeltelijk nietig worden verklaard, onmiddellijk uitvoerbaar zijn.

Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-707/20 – Gallaher – Verenigd Koninkrijk – ECLI:EU:C:2023:101 – conclusie – arrest

Vrij verkeer kapitaal – Dochtervennootschap - Vervreemding van aandelen en merken - Britse heffing over gerealiseerde meerwaarde binnen concern

Artikelen 49, 63 en 64 VWEU. GL is een in het VK gevestigde dochteronderneming van de in Nederland gevestigde moedervennootschap. De zustervennootschap van GL is gevestigd in Zwitserland. In 2011 heeft GL merken van de moedervennootschap verkocht aan de Zwitserse zustervennootschap. De ontvangen verkoopprijs werd o.a. in de vorm van dividenden, via de keten van tussenliggende in het Verenigd Koninkrijk gevestigde moeder-dochtervennootschappen aan de moedervennootschap betaald. GL heeft in 2014 alle aandelen in één van haar eigen dochterondernemingen overgedragen aan de moedervennootschap. De Britse belasting- en douanedienst heeft op grond van de exitheffingswetgeving gedeeltelijke sluitingsbesluiten genomen met betrekking tot de merken en later met betrekking tot de aandelen, waarbij het bedrag van de – onmiddellijk invorderbare – belastbare opbrengsten en winsten die GL in de betrokken boekhoudperioden zijn toegevallen, is bepaald. GL is tegen die besluiten in beroep gegaan bij de belastingrechter.

Vraag is o.a. of de heffing van een belasting over de vervreemding van aandelen en merken, zonder recht op uitstel van betaling van de belasting, verenigbaar is met het Unierecht.

Hof: Artikel 63 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een nationale wettelijke regeling die alleen van toepassing is op groepen van vennootschappen niet binnen de werkingssfeer van dat artikel valt.

Artikel 49 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een nationale wettelijke regeling waarbij een onmiddellijke belasting wordt geheven over een overdracht van activa door een vennootschap met fiscale woonplaats in een lidstaat aan een zustervennootschap met fiscale woonplaats in een derde land die in deze lidstaat geen bedrijf uitoefent door middel van een vaste inrichting, wanneer beide vennootschappen 100 %-dochterondernemingen zijn van een gemeenschappelijke moedermaatschappij met fiscale woonplaats in een andere lidstaat, geen beperking van de vrijheid van vestiging in de zin van artikel 49 VWEU van de moedermaatschappij vormt in omstandigheden waarin een dergelijke overdracht

belastingneutraal zou zijn indien de zustervenootschap eveneens haar fiscale woonplaats in de eerste lidstaat had of daar een bedrijf uitoefende door middel van een vaste inrichting.

Artikel 49 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een beperking van het recht op vrije vestiging ten gevolge van een verschil in behandeling dat tussen nationale en grensoverschrijdende overdrachten van activa onder bezwarende titel binnen een groep ondernemingen wordt gemaakt op grond van een nationale wettelijke regeling waarbij een onmiddellijke belasting wordt geheven over een overdracht van activa door een vennootschap met fiscale woonplaats in een lidstaat, in beginsel kan worden gerechtvaardigd door de noodzaak om een evenwichtige verdeling van de heffingsbevoegdheid tussen de lidstaten te handhaven, zonder dat het noodzakelijk is om te voorzien in de mogelijkheid van uitstel van belastingbetaling teneinde de evenredigheid van die beperking te waarborgen, wanneer de betrokken belastingplichtige als tegenprestatie voor de overdracht van de activa opbrengsten heeft gerealiseerd die volledig overeenstemmen met de marktwaarde van die activa.

- 🇬🇧 Britse heffing over gerealiseerde meerwaarde binnen concern niet strijdig met EU-recht. ([VN-Vandaag-2023/400](#))

Beroepskwalificaties

PREJUDICËLE VERWIJZING – Frankrijk – 27 december 2022 (15.2.23) - [C-8/23](#) - [Conseil national de l'ordre des médecins](#)

Beroepskwalificaties - Automatische erkenning opleidingstitels – Medisch specialist – Houder van in derde staat afgegeven titel

Richtlijn 2005/36/EG. F.H., van Frans-Duitse nationaliteit, is houder van een door een Tunesische universiteit uitgereikt landelijk artsdiploma. De bevoegde Duitse autoriteiten hebben dit diploma erkend als opleidingstitel van arts met een basisopleiding en F.H. gemachtigd om het beroep van arts uit te oefenen.

De vraag is o.a. of een arts die Unieburger is en houder van een in een lidstaat afgegeven opleidingstitel van medisch specialist, als bedoeld in punt 5.1.2 van bijlage V bij richtlijn 2005/36, zich louter op die grond in een andere lidstaat kan beroepen op het bij artikel 21 van die richtlijn ingevoerde stelsel van automatische erkenning van opleidingstitels, ook al is hij houder van een door een derde staat afgegeven titel van arts met een basisopleiding die alleen is erkend door de lidstaat waar hij zijn diploma van medisch specialist heeft behaald.

NOOT – bij HvJ 16 juni 2022, [C-577/20](#), ([A/Sosiaali- ja terveystalan lupa- ja valvontavirasto](#))

Dr. L.S.J. Kortese, 'Erkenning van beroepskwalificaties van beginnende professionals in zaak C-577/20', [NtER 2023-1-2](#), p.

OVERIG

Verslag van de Europese Commissie toont aan dat er meer kan worden gedaan aan wederzijdse erkenning van diploma's ([ECER](#))

Bestuursrecht

HvJ – ARREST – 2 februari 2023 – zaak C-372/21 – Freikirche der Siebenten-Tags-Adventisten in Deutschland – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:59 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Geloofsgenootschap – Erkenning - Subsidie – Confessionele school - Vrijheid van vestiging

Samenvatting onder: [Godsdienstvrijheid](#)

Brexit

GERECHT EU – ARREST – 15 februari 2023 – zaak T-492/21 – Aquind e.a./ACER – ECLI:EU:T:2023:67 – [arrest](#)

Grensoverschrijdende handel in elektriciteit - Elektriciteitstransmissienetten – Brexit

Samenvatting onder: [Energiemarkt](#)

OVERIG

- Europese Commissie en Verenigd Koninkrijk bereiken beginselakkoord over (Noord-) Ierland ([ECER](#))
Het [politieke beginselakkoord](#) van eind februari 2023– ook wel genaamd het Windsor-kader- stelt zowel de Commissie als het Verenigd Koninkrijk (VK) in staat een nieuw hoofdstuk in hun partnerschap te beginnen, op basis van wederzijds vertrouwen en volledige samenwerking, en met benutting van het volledige potentieel van de onderlinge betrekkingen. De Commissie bracht ook een [Q&A](#) en [factsheet](#) uit over het akkoord.
De Europese Commissie en de regering van het VK zullen nu de benodigde stappen gaan zetten om de gezamenlijke oplossingen in juridisch bindende instrumenten om te zetten, en die snel en te goeder trouw uitvoeren.
- Just Say No? The new ‘Stormont Brake’ in the Windsor Framework (part 2 of the analysis of the framework) ([EU law analysis](#))
- Guide to Brexit sources (updated March 2023) ([EU law analysis](#))
- Allister: the effect of the EU Withdrawal Act ([EU law analysis](#))
- Maybe we Like the Misery: The Culmination of the Northern Ireland Protocol Litigation ([EU law analysis](#))

Wiki

[Wiki Brexit](#)

Civiel

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad - 24 februari 2023 - [ECLI:NL:HR:2023:313](#)

Weens koopverdrag – Ambtshalve toepassing

Internationale koopovereenkomst met betrekking tot roerende zaken. Heeft rechter in hoger beroep ten onrechte ambtshalve toepassing gegeven aan Weens Koopverdrag? Beroep op dwaling verworpen onder miskenning van begrip juiste voorstelling van zaken (art. 6:228 BW)?

- 📌 Cassatievlog #050 | Over ambtshalve toepassing van het Weens Koopverdrag en de vereisten van een beroep op dwaling ([Cassatieblog](#)) ([Cassatievlog](#))
- 📌 The Dutch Supreme Court on how to deal with the CISG on appeal (Willemen Infra v Jura) ([conflict of laws](#))

Consumenten

HvJ – ARREST – 2 februari 2023 – zaak C-208/21 – Towarzystwo Ubezpieczeń Ż – Polen – ECLI:EU:C:2023:64 – geen conclusie – [arrest](#)

Collectieve levensverzekering – Onduidelijke gegevens - Oneerlijke handelspraktijk – Nietigverklaring overeenkomst

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2005/29/EG. Verzoekster is van oordeel dat de algemene verzekeringsvoorwaarden van het beleggingsfonds onnauwkeurige gegevens bevatten die ertoe hebben geleid dat zij als consument is misleid en niet in de gelegenheid is gesteld op zelfstandige basis de aard en de structuur van het door haar verworven product vast te stellen. Polen, Tsjechië en Italië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 3, lid 1, van richtlijn 2005/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat er sprake kan zijn van een „oneerlijke handelspraktijk” in de zin van deze bepaling wanneer een verzekeringsmaatschappij een model van een collectieve fractieverzekeringsovereenkomst opstelt dat de consument die tot deze collectieve overeenkomst toetreedt op voorstel van een tweede – verzekeringnemende – onderneming, niet in staat stelt om de aard en de structurering van het aangeboden verzekeringsproduct en de daaraan verbonden risico's te begrijpen, en dat die verzekeringsmaatschappij aansprakelijk moet worden gehouden voor deze oneerlijke handelspraktijk.

Artikel 3, lid 2, van richtlijn 2005/29, gelezen in samenhang met artikel 13 ervan staat niet in de weg aan een uitlegging van het nationale recht die met zich meebrengt dat de consument die een overeenkomst heeft gesloten ten gevolge van een oneerlijke handelspraktijk van een handelaar, het recht heeft om de nietigverklaring van die overeenkomst te vorderen.

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-555/21 – UniCredit Bank Austria – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:78 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Kredietovereenkomst – Vervroegde aflossing – Evenredige vermindering Administratiekosten

Richtlijn 2014/17/EU. Richtlijn 2008/48/EG. Verzoekster (vereniging voor de behartiging van consumentenbelangen) heeft de rechter verzocht verweerster (kredietinstelling) te veroordelen tot het staken van de toepassing van een clause opgenomen in de modelovereenkomst die wordt gebruikt bij de sluiting van door hypotheek gewaarborgde kredietovereenkomsten. In de clause is opgenomen dat de administratiekosten, die afhangen van de duur van de overeenkomst, niet (ook niet naar evenredigheid) worden terugbetaald bij vervroegde aflossing.

Verzet artikel 25, lid 1, van richtlijn 2014/17/EU zich tegen een nationale regeling die inhoudt dat in het geval waarin de kredietnemer zijn recht uitoefent om het kredietbedrag vóór het verstrijken van de overeengekomen duur volledig of gedeeltelijk af te lossen, de door hem verschuldigde rente en de kosten die afhangen van de duur van de overeenkomst naar evenredigheid worden verminderd, terwijl een overeenkomstige regeling ontbreekt voor kosten die niet afhangen van de duur van de overeenkomst?

Het Hof oordeelt dat het recht van de consument, bij vervroegde aflossing van zijn hypothecair krediet, op vermindering van de totale kosten van het krediet niet kosten omvat die niet afhankelijk zijn van de duur van de overeenkomst. De consument kan dus alleen aanspraak maken op vermindering van rente en kosten die afhankelijk zijn van de duur van de overeenkomst.

Hof: Artikel 25, lid 1, van richtlijn 2014/17/EU verzet zich niet tegen een nationale regeling die bepaalt dat het recht van de consument op vermindering van de totale kredietkosten in geval van een vervroegde aflossing van het krediet enkel de rente en de kosten die afhangen van de duur van de overeenkomst omvat.

- 📌 Lexitor saga takes (perhaps not so) unexpected twist: CJEU in UniCredit Bank Austria v VKI (C-555/21) ([ECLB](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 16 februari 2023 – gevoegde zaken C-38/21, C-232/21 en C-47/21 – BMW Bank, Volkswagen Bank en Audi Bank en C. Bank en Bank D. K. – Duitsland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:107 – [conclusie](#)

Kredietovereenkomsten – Leasingovereenkomsten - Herroepingstermijnen

Richtlijn 2002/65/EG. Richtlijn 2008/48/EG. Richtlijn 2011/83/EU. Elk van de verzoekende partijen sloot met de betrokken bank, verweerster, een kredietovereenkomst om een auto te kopen voor particulier gebruik. Verzoekers deden elk een aanbetaling aan het autobedrijf en financierden door middel van het krediet het resterende bedrag van de koopprijs en een bepaald bedrag voor een schuldsaldoverzekering. Het autobedrijf trad op als kredietbemiddelaar. Verzoekers hebben de overeengekomen termijnen regelmatig betaald, maar hun op de sluiting van de kredietovereenkomst gerichte wilsverklaring herroepen. In de eerste t/m de derde procedure waren de betreffende kredieten op het tijdstip van de herroeping nog niet volledig afgelost. In de vierde procedure was dit echter wel reeds gebeurd. Verzoekers zijn elk van mening dat hun herroeping geldig is, aangezien de herroepingstermijn niet is ingegaan omdat verplichte informatie onvolledig was. Verweersters voeren aan dat zij alle informatie naar behoren hebben verstrekt en dat de respectieve herroepingstermijnen zijn verstreken.

A-G geeft het Hof in overweging: Leasingovereenkomsten met kilometerafrekening voor motorvoertuigen met een looptijd van twee à drie jaar die zijn gesloten met gebruikmaking van een standaardformulier dat het gewone opzeggingsrecht uitsluit, waarbij noch in de overeenkomst zelf, noch in een afzonderlijke overeenkomst een verplichting tot aankoop van het huur- of leasingobject is opgenomen maar een dergelijke verplichting wordt geacht te bestaan indien daartoe eenzijdig door de kredietgever wordt besloten, de consument een allriskverzekering voor het voertuig dient af te sluiten, verantwoordelijk is voor het instellen van vorderingen wegens gebreken tegen derden (met name tegen de dealer en de fabrikant van het voertuig) en het risico van verlies, beschadiging en andere soorten waardevermindering draagt, vallen binnen de werkingssfeer van richtlijn 2011/83/EU. Het zijn geen kredietovereenkomsten in de zin van artikel 3, onder c), van richtlijn 2008/48/EG en evenmin overeenkomsten betreffende financiële diensten in de zin van artikel 2, punt 12, van richtlijn 2011/83 en artikel 2, onder b), van richtlijn 2002/65/EG.

Artikel 14, lid 1, tweede alinea, onder b), van richtlijn 2008/48 moet aldus worden uitgelegd dat de herroepingstermijn pas ingaat wanneer de in artikel 10, lid 2, van deze richtlijn bedoelde verplichte informatie volledig en inhoudelijk juist aan de consument is verstrekt, tenzij de onvolledigheid of onjuistheid van de verstrekte informatie niet van dien aard is dat zij van invloed is op het vermogen van de consument om de omvang van zijn rechten en verplichtingen te beoordelen, hetgeen de nationale rechter dient na te gaan.

Artikel 14, lid 1, van richtlijn 2008/48 moet aldus worden uitgelegd dat het erin vervatte herroepingsrecht niet meer kan worden uitgeoefend wanneer partijen de kredietovereenkomst volledig hebben uitgevoerd. Deze bepaling staat er niet aan in de weg dat de nationale rechterlijke instanties in een specifiek geval met bijzondere omstandigheden die verder gaan dan louter tijdsverloop, nagaan of er bij de uitoefening van zijn herroepingsrecht door de consument sprake is van misbruik.

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 2 februari 2023 – zaak C-543/21 – Verband Sozialer Wettbewerb – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:62 – [conclusie](#)

Onerlijke handelspraktijken – Vermelde prijs in reclame exclusief statiegeld - Begrip verkoopprijs

Richtlijn 98/6/EG. Richtlijn 2005/29/EG. Richtlijn (EU) 2019/2161. Richtlijn 2001/83/EG. In een folder maakt verweerster reclame voor dranken in statiegeldflessen en yoghurt in statiegeldpotten. Het statiegeld was niet inbegrepen in de aangeduide prijzen, maar werd vermeld door middel van de toevoeging „exclusief ... EUR statiegeld”. Verzoekster acht dit ontoelaatbaar wegens het ontbreken van de vermelding van een totale prijs en vordert van verweerster staking van deze praktijk. De vraag is of het Unierecht voorschrijft dat statiegeld deel hoort uit te maken van de verkoopprijs en of lidstaten afwijkende regelingen hierover mogen handhaven.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, onder a), van richtlijn 98/6/EG moet aldus worden uitgelegd dat het daarin gebruikte begrip ‚verkoopprijs’ niet het statiegeld omvat dat wordt geheven op retourverpakkingen waarin producten aan de consument worden aangeboden.

- B** Deposit on recyclable packaging not included in a selling price - AG Emiliou in Verband Sozialer Wettbewerb (C-543/21) ([ECLB](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 16 februari 2023 – zaak C-520/21 – Bank M. – Polen – ECLI:EU:C:2023:120 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Onerlijk beding – Kredietovereenkomsten in vreemde valuta – Gevolgen nietigheid overeenkomst

Richtlijn 93/13/EEG. De hoofdzaak betreft een verzoek tot veroordeling tot betaling van een geldbedrag voor het gebruik van geldmiddelen in verband met de aangevoerde nietigheid van een met een bank gesloten kredietovereenkomst. Voor de nietig-verklaarde kredietovereenkomst geldt dat die moest worden afgelost in Zwitserse Frank, overeenkomstig de tabel van wisselkoersen van verweerder die geldend was op de dag van betaling.

Staat het Unierecht in de weg aan een rechterlijke interpretatie dat een partij bij een kredietovereenkomst in het geval van vernietiging daarvan naast de terugbetaling van de door haar verrichte prestaties en de daarover verschuldigde rente ook aanvullende vorderingen uit hoofde van het gebruik van de betaalde middelen geldend kan maken?

Volgens de A-G kunnen consumenten na de nietigheid van een hypotheekovereenkomst wegens oneerlijke bedingen vorderingen tegen banken indienen die verder gaan dan de terugbetaling van een geldelijke tegenprestatie; Banken hebben die mogelijkheid niet. Het is aan de nationale rechtbanken om, onder verwijzing naar het nationale recht, te bepalen of consumenten het recht hebben om dergelijke claims te doen gelden en, zo ja, om over hun gegrondheid te beslissen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG staan niet in de weg aan een rechterlijke uitlegging van een nationale wettelijke regeling volgens welke, wanneer een door een consument en een bank gesloten kredietovereenkomst ex tunc nietig is verklaard wegens daarin opgenomen oneerlijke contractuele bedingen, de consument, naast de terugbetaling van de ter uitvoering van die overeenkomst betaalde bedragen en de betaling van wettelijke verpagingsrente vanaf het tijdstip van ingebrekestelling, nog andere vorderingen jegens de bank geldend kan maken als gevolg van die nietigverklaring.

Het staat aan de nationale rechter om aan de hand van het nationale recht te bepalen of consumenten het recht hebben dergelijke vorderingen geldend te maken en, zo ja, zich daarover uit te spreken.

Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 staan in de weg aan een rechterlijke uitlegging van een nationale wettelijke regeling volgens welke, wanneer een door een consument en een bank gesloten kredietovereenkomst ex tunc nietig is verklaard wegens daarin opgenomen oneerlijke contractuele bedingen, de bank, naast de terugbetaling van de ter uitvoering van die overeenkomst betaalde bedragen en de betaling van wettelijke verpagingsrente vanaf het tijdstip

van ingebrekestelling, nog andere vorderingen jegens de consument geldend kan maken als gevolg van die nietigverklaring.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 24 november 2022 (ECER 2.2.2023) – [C-724/22 – Investcapital](#)

Onerlijke bedingen – Ambtshalve toetsing - Betalingsbevelprocedure

Richtlijn 93/13/EEG. Executie als gevolg van een betalingsbevelprocedure. De beoordeling van het oneerlijke karakter van bedingen is uitgevoerd zonder over alle benodigde gegevens te beschikken. De verwijzende rechter, die een beslissing moet nemen op het verzoek om executie, heeft verzoeker en verweerster in kennis gesteld van de mogelijkheid om in dit stadium van de procedure (opnieuw) een toetsing van het bestaan van oneerlijke bedingen uit te voeren. Verzoeker en verweerster verschillen van mening over of die toetsing dient te worden uitgevoerd in de uitvoeringsfase, aangezien de toetsing ook al in de hoofdfase (betalingsbevelprocedure) is uitgevoerd.

De vraag is onder andere of richtlijn 93/13/EEG zich verzet tegen verval van het recht op een toetsing van het oneerlijke karakter van bedingen in het kader van een executie die voortvloeit uit een betalingsbevelprocedure, waardoor de rechter die van oordeel is dat er oneerlijke bedingen zijn die eerder niet zijn ontdekt of niet oneerlijk zijn verklaard, geen nieuwe toetsing kan uitvoeren.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 5 december 2022 (ECER 6.2.23) – [C-744/22 - Vodospobdyavane i kanalizatsia](#)

Benoeming bijzondere vertegenwoordiger (advocaat) – In rechte optreden voor consument – Salaris van bijzonder vertegenwoordiger - Effectieve rechtsbescherming

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk - 17 oktober 2022 (ECER 3.2.23) - [C-771/22 - HDI Global](#)

Pakketreis – Annulering reis - Bescherming bij insolventie

Samenvatting onder: [Vervoer en reizen](#)

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 10 februari 2023 - [ECLI:NL:HR:2023:198](#)

Overeenkomst tot kinderopvang - Overeenkomst van opdracht? Beding inzake opzeggingstermijn

Richtlijn 93/13/EEG. De kantonrechter te Rotterdam heeft op de voet van art. 392 Rv prejudiciële vragen aan de Hoge Raad gesteld. De prejudiciële vragen stellen aan de orde onder welke voorwaarden een overeenkomst tot kinderopvang kan worden opgezegd of geannuleerd en of een opzeggings- of annuleringsvergoeding mag worden overeengekomen. Ook is aan de orde of een beding in algemene voorwaarden dat ten nadele van de consument afwijkt van art. 7:408 BW en art. 7:411 BW oneerlijk is in de zin van Richtlijn 93/13/EEG, en, zo ja, wat de gevolgen zijn van het buiten toepassing laten van zo'n beding.

COVID-19

NOOT – bij HvJ 12 januari 2023, [C-396/21 \(FTI Touristik\)](#)

Price reduction for travel services not performed due to pandemic - CJEU in FTI Touristik (C-396/21) ([ECLB](#))

WIKI

[Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM - factsheet

[COVID-19 health crisis](#)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – 16 februari 2023 – Ochigava t. Georgië - persbericht – arrest - 14142/15 - ECLI:CE:ECHR:2023:0216JUD001414215

Detentieomstandigheden - Mishandeling door gevangenisbewaarders - Onvoldoende onderzoek - Schadevergoeding

Artikel 3 EVRM. Klager is een gedetineerde in een gevangenis in Tbilisi. Als iets meer dan twee jaar na de start van zijn detentie door de media videobeelden worden uitgezonden waaruit blijkt dat gedetineerden in verschillende penitentiaire inrichtingen in het land worden mishandeld, doet hij aangifte. Hij beschrijft gedetailleerd wat hem door elf (identificeerbare) gevangenisbewaarders is aangedaan. Als gevolg van de mishandelingen heeft hij zwaar lichamelijk letsel opgelopen, waaronder ernstige verwondingen aan zijn ruggengraat, gebroken vingers en afgebroken tanden. De aangifte van klager wordt meegenomen in een groter onderzoek naar de mishandeling van gedetineerden in de betreffende gevangenis. Er worden zeven van de elf genoemde bewaarders veroordeeld voor de systematische mishandeling van gedetineerden, waaronder klager. Klager dient een civielrechtelijke vordering in tegen het ministerie van gevangenisstraf ter compensatie van het mentale en fysieke letsel dat hij door de bewaarders heeft opgelopen. Zijn vordering wordt afgewezen. Hij klaagt bij het EHRM dat artikel 3 EVRM is geschonden.

Het EHRM overweegt als volgt. Het strafrechtelijke onderzoek in deze zaak vertoont aanmerkelijke tekortkomingen. Zo heeft het na de aangifte meer dan vijf jaar geduurd voordat de daders werden geïdentificeerd. Ook zijn er onverklaarbare periodes geweest waarin de autoriteiten geen enkel onderzoek hebben uitgevoerd. Bovendien werd klager ten onterechte niet als benadeelde partij betrokken tijdens het gerechtelijk vooronderzoek, waardoor hij de betrouwbaarheid van het onderzoek niet kon beoordelen, noch daaraan kon bijdragen. Ook is een aantal van de ernstige incidenten waarover klager heeft verklaard niet onderzocht, evenals de geloofwaardige aantijging van klager dat ook hoger geplaatste gevangenismedewerkers medeplichtig waren. Door het onderzoek zo onverklaarbaar selectief te benaderen heeft de staat niet aan zijn procedurele verplichtingen voldaan. De conclusies van een onderzoek moeten namelijk altijd gebaseerd zijn op een grondige, objectieve en onafhankelijke analyse van alle relevante omstandigheden. Ondanks de veroordeling van zeven gevangenisbewaarders vormde de uitkomst van het gemankeerde strafproces dus onvoldoende herstel voor klager. Schending van artikel 3 EVRM.

Ook kijkend naar het inhoudelijke aspect oordeelt het EHRM dat artikel 3 EVRM is geschonden. Het doel van de mishandelingen was om angst te veroorzaken bij de gedetineerden, zodat zij zich volledig overgaven. De nationale rechters hebben vijf losse incidenten aangewezen waarbij klager is mishandeld. Uit de rechtsgang is gebleken dat deze mishandelingen, die als foltering gekwalificeerd kunnen worden, rechtstreeks zijn toe te rekenen aan de staat en zijn gepleegd door vertegenwoordigers van de gevangenisautoriteiten als onderdeel van systematische en systemische mishandelingen van gedetineerden. Ook is klager nooit een schadevergoeding toegekend voor het letsel dat hij hierdoor heeft opgelopen.

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 6 maart 2023 - Hogemann t. Nederland - [18138/20](#) – [subject matter of the case](#)

Voorlopige hechtenis – Motivering afwijzing verzoek tot schorsing

Artikel 5 EVRM. Voor de voorlopige hechtenis van klager, die duurde van 27 juni 2019 tot en met 18 december 2019, bestonden er ernstige bezwaren voor de verdenking van stalking en was de recidivegrond aanwezig.

Op de voorbereidende zitting van de Rechtbank Midden-Nederland op 8 oktober 2019 heeft klager verzocht om opheffing dan wel schorsing van zijn voorlopige hechtenis. Dit verzoek is afgewezen. Op 30 oktober 2019 heeft het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden het beroep en het hernieuwde verzoek van klager om schorsing van zijn voorlopige hechtenis afgewezen.

Klager klaagt op grond van artikel 5, lid 3 EVRM dat de beslissingen van de rechtbank en het gerechtshof onvoldoende gemotiveerd zijn.

Vragen aan partijen: Was de voorlopige hechtenis van klager van 8 oktober 2019 tot 18 december 2019 gerechtvaardigd op grond van artikel 5, lid 3 EVRM? Waren de uitspraken van de rechtbank en van het gerechtshof voldoende gemotiveerd (Clooth v. België, 12 december 1991, §§ 36-37 en 40, serie A nr. 225, Zohlandt v. Nederland, nr. 69491/16, §§ 48-54, 9 februari 2021, en Hasselbaink v. Nederland, nr. 73329/16, §§ 67-73, 9 februari 2021) ?

EHRM - factsheets en guides

- [🔗 Hunger strikes in detention](#)
- [🔗 Migrants in detention](#)
- [🔗 Prisoners' right to vote](#)
- [🔗 Prisoners' health-related rights](#)
- [🔗 Detention and mental health](#)
- [🔗 Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [🔗 Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [🔗 Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

OVERIG

- Richtsnoeren van de Commissie in het kader van de richtlijn audiovisuele mediadiensten ([ECER](#))
- It is a Long Way to... E-Evidence: EU Reforms in the Collection of Electronic Evidence Part 2 – The Role of Service Providers ([info law centre](#))

Diervoeding

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 15 december 2022 (ECER 17.2.23) - [C-13/23](#) - [cdVet Natuurproducte](#)

Diervoeding – Grapefruitextract – Vergunning – Toevoegingsmiddelen - Evenredigheidsbeginsel

Verordening (EU) 2017/625. Verordening (EG) nr. 1831/2003. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 230/2013. Uitvoeringsverordening (EU) 2021/758. Verordening (EG) nr. 178/2002. Verordening (EG) nr. 767/2009. Artikel 52, lid 1 Handvest EU. Verzoekster produceert en verkoopt diervoeding, waaronder een voedingssupplement voor honden, katten en andere huisdieren, dat het toevoegingsmiddel grapefruit(zaad)extract bevat. Verweerder heeft verzoekster verboden het product aan te bieden en in de handel te brengen omdat het betrokken toevoegingsmiddel in

de Europese Unie niet is toegelaten. Verzoekster beweert dat het bij het litigieuze toevoegingsmiddel voor diervoeding gaat om grapefruitextract en niet – zoals verweerder stelt – om grapefruitzaadextract. Grapefruitextract is uitdrukkelijk opgenomen in de lijst van de Europese Commissie van in de Europese Unie toegestane toevoegingsmiddelen in diervoeding.

De vraag is o.a. of verordening 1831/2003 op grond waarvan het gebruik van toevoegingsmiddelen voor diervoeding bij ontbreken van een vergunning zonder inachtneming van de omstandigheden van het individuele geval wordt verboden, verenigbaar is met het in artikel 52, lid 1, van het Handvest verankerde evenredigheidsbeginsel.

Digitale markt en social media

Europese Commissie

Commissie publiceert richtsnoeren met betrekking tot de Digitale dienstenverordening (DSA) ([ECER](#))

Op 1 februari 2023 heeft de Commissie niet-bindende richtsnoeren gepubliceerd om online platforms en zoekmachines te helpen te voldoen aan hun verplichting om uiterlijk op 17 februari 2023 en daarna ten minste om de zes maanden gebruikersaantallen in de EU te rapporteren.

REGELGEVING

- Artikel: Voorstel voor een Dataverordening. ([BS-17-02-2023](#))
- Wet digitale diensten — uitvoeringsverordening, Feedback mogelijk van 16 Februari 2023 - 16 Maart 2023 ([EC](#))

OVERIG

The platform-media relationship in the European Media Freedom Act ([Verfassungsblog](#))

Discriminatie

NOOT – bij EHRM 13 december 2022, [Elmazova e.a. t. Noord-Macedonië](#)

Beating Brown v. Board of Education? Overrepresentation and desegregation measures in [Elmazova and Others v. North Macedonia](#). ([strasbourgobservers](#))

EHRM - facstsheets en guides

- [Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – 9 februari 2023 - Katona en Závorský t. Slowakije - [persbericht](#) – [arrest](#) – [43932/19](#) - [43995/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0209JUD004393219](#)

Eigendomsrecht – Vorderingen in rechterlijke uitspraak erkend – Na faillissement niet meer geldend te maken.

Artikel 1 Eerste Protocol EVRM. Verkoop van aandelen zou in termijnen worden betaald. Een van de schuldbekentenissen is overgedragen aan klager 2. Toen er niet werd betaald zijn klagers een gerechtelijke procedure gestart, die heeft geleid tot voor executie vatbare, onherroepelijke beslissingen. Maar na het faillissement van de debiteur, waarbij de rechtbank hem zijn schulden heeft kwijtgescholden, hadden klagers geen legale mogelijkheid meer om hun vorderingen geldend te maken.

EHRM: Anders dan in eerdere uitspraken door het Hof over de positieve verplichtingen op grond van het EVRM, staat in deze zaak een actie door de staat centraal. De kwijtschelding van schulden betekent een inbreuk op de eigendommen van klagers. Hun aanspraken bestaan nog steeds, maar kunnen niet meer in rechte gehonoreerd of vergoed worden. Het EVRM beoogt praktische en effectieve rechten te garanderen. Het Hof concludeert dat klagers in feite hun eigendom is ontnomen, en moet dan beoordelen of dit is geschied in het algemeen belang, en of de inbreuk proportioneel was.

Een inbreuk op de rechten die voortvloeien uit Artikel 1 van het Eerste Protocol kan niet legitiem zijn zonder de mogelijkheid van een procedure op tegenspraak die voldoet aan het principe van gelijkheid in procespositie (equality of arms). Klagers hebben geen enkele toegang gehad tot een procedure waarin zij hun zaak hadden kunnen bepleiten. Zij hebben ook geen enkele vorm van compensatie ontvangen. De gevolgen van de juridische regels betreffende de kwijtschelding van schulden hebben op klagers een buitensporige individuele last gelegd. De redelijke balans tussen hun recht op vreedzaam genot van hun eigendom, en de eisen van het algemeen belang, is verstoord geraakt. Aldus heeft zich een schending voorgedaan van Artikel 1 van het Eerste Protocol EVRM.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 17 januari 2023 - Zegarac e.a. t. Servië - [persbericht 9.2.23](#) – [beslissing](#) – [54805/15 e.a.](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0117DEC005480515](#)

Eigendomsrecht - Tijdelijke verlaging pensioenen - Overheidstekort

Samenvatting onder: [Arbeid en SZ](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 31 januari 2023 - Freire Lopes t. Portugal - [58598/21](#) – [persbericht 23.2.23](#) – [beslissing](#) – [58598/21](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0131DEC005859821](#)

Eigendomsrecht – Financiële producten – Bank in moeilijkheden

Artikel 1, Eerste Protocol EVRM. Klager had met zijn vrouw een bankrekening bij BES, een grote commerciële bank. Klager heeft 3700 aandelen verworven waarbij BES is opgetreden als financieel tussenpersoon. BES had zich ertoe verbonden de aandelen terug te kopen. BES kwam echter in financiële problemen. De centrale bank van Portugal (BdP) heeft daarom een aantal maatregelen moeten nemen, waaronder de oprichting van een brugbank. BES mocht, als gevolg van deze maatregelen, de aandelen niet meer terugkopen.

Gelet op de economische context en de zwakke financiële positie van BES op het relevante moment, oordeelt het Hof dat de staat, via de BdP, een zekere beoordelingsvrijheid heeft om te bepalen welke maatregelen genomen moesten worden. De maatregelen van de centrale bank waren erop gericht om te voorkomen dat BES zou instorten, een situatie die verstrekkende gevolgen zou hebben gehad voor het hele binnenlandse en zelfs Europese bankwezen.

Klager geeft aan dat hij EUR 185.000,- had geïnvesteerd in financiële producten van BES zonder op de hoogte te zijn van de aard van de producten en het risico, aangezien hem was verzekerd dat een dergelijke investering risicovrij was. Hij klaagt dat hij zijn geld is kwijtgeraakt als gevolg van de afwikkeling van BES door de BdP, een maatregel die naar zijn mening onrechtmatig en onevenredig was en in strijd met het beginsel van vertrouwen van investeerders.

Het Hof erkent dat het besluit van de BdP rechtstreeks gevolgen had voor klager. Het Hof herhaalt echter dat artikel 1, Eerste Protocol EVRM niet zodanig kan worden uitgelegd dat daarmee een algemene verplichting aan de verdragsluitende staten wordt opgelegd om schulden van particuliere entiteiten te voorkomen. Bovendien was er gezien de zeer zwakke financiële positie van BES ten tijde van de gebeurtenissen geen garantie dat zij haar schuld jegens klager had kunnen voldoen. Het Hof oordeelt dat er een juiste belangenafweging heeft plaatsgevonden tussen het algemeen belang en de eigendomsrechten van klager en van andere personen in dezelfde situatie. De klacht is dus kennelijk ongegrond.

- Same national legislation examined in Luxembourg and Strasbourg: decision by the ECtHR in the case of Freire Lopes ([Johan Callewaert](#))

OVERIG

G.K. Fibbe e.a. De Wet minimumbelasting 2024 en de verhouding tot artikel 1 EP EVRM, in: [WFR 2023/32](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property](#)

Energijmarkt

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 2 februari 2023 – zaak C-833/21 – Endesa Generación – Spanje – ECLI:EU:C:2023:66 – [conclusie](#)

Belasting van energieproducten en elektriciteit – Belasting uit milieubeleidsoverwegingen

Richtlijn 2003/96/EG. Artikel 14, lid 1, onder a) van de richtlijn bepaalt dat de lidstaten bepaalde producten bij wijze van uitzondering uit milieubeleidsoverwegingen aan belasting kunnen onderwerpen zonder inachtneming van de in deze richtlijn vastgestelde minimumbelastingniveaus.

Onder welke voorwaarden kan de in de nationale wetgeving vastgestelde belasting op steenkool die wordt gebruikt voor de productie van elektriciteit worden geacht te zijn ingevoerd „uit milieubeleidsoverwegingen” in de zin van artikel 14, lid 1, onder a), van richtlijn 2003/96?

Het verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend in een geding over een belastingaanslag betreffende de toepassing van de Spaanse kolenbelasting op kolen die door een thermische centrale worden verbruikt voor de opwekking van elektriciteit.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 14, lid 1, onder a), van richtlijn 2003/96/EG moet aldus worden uitgelegd dat een nationale wettelijke regeling op grond waarvan belasting wordt geheven op kolen die worden gebruikt voor de productie van elektriciteit, voldoet aan de voorwaarde dat de belasting wordt ingevoerd ‚uit milieubeleidsoverwegingen’ wanneer de nationale wetgever zich bij de invoering van die belasting heeft beroepen op de bescherming van het milieu, er in de structuur van de belasting – waarvan het tarief wordt vastgesteld op basis van de verbrandingswaarde van steenkool – geen milieudoelstelling is opgenomen, de opbrengst van de belasting wordt aangewend voor de financiering van de kosten van het nationale elektriciteitsnet en het gebruik van andere energieproducten die als minder schadelijk voor het milieu worden beschouwd niet wordt belast.

GERECHT EU – ARREST – 8 februari 2023 – zaak T-295/20 – Aquind e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2023:52 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Energie – Trans-Europese energie-infrastructuur –Gedelegeerde handeling waarbij de lijst van projecten van gemeenschappelijk belang wordt gewijzigd – Weigering van een lidstaat om een elektriciteitsverbindingproject goed te keuren met oog op toekenning de status van project van gemeenschappelijk belang – Niet-opneming van het project in de gewijzigde lijst door de Commissie

Samenvatting onder: [Institutioneel](#)

GERECHT EU – ARREST – 15 februari 2023 – zaak T-606/20 – Austrian Power Grid e.a. / ACER – ECLI:EU:T:2023:64 – [persbericht](#) – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 15 februari 2023 – zaak T-607/20 – Austrian Power Grid e.a. / ACER – ECLI:EU:T:2023:65 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Bevoegdheden ACER

Verordening (EU) 2017/2195. Het Gerecht bevestigt dat het Agentschap van de Europese Unie voor de samenwerking tussen energieregulators (ACER) over versterkte bevoegdheden beschikt om individuele besluiten over grensoverschrijdende kwesties te nemen. Zo is ACER bevoegd om voorstellen van transmissiesysteembeheerders te wijzigen teneinde ervoor te zorgen dat deze voorstellen overeenstemmen met het energierecht van de Unie, zonder daarbij gebonden te zijn aan eventuele, tussen de bevoegde nationale regulerende instanties overeengekomen punten. Het Gerecht verwerpt het beroep.

GERECHT EU – ARREST – 15 februari 2023 – zaak T-492/21 – Aquind e.a./ACER – ECLI:EU:T:2023:67 – [arrest](#)

Grensoverschrijdende handel in elektriciteit - Elektriciteitstransmissienetten – Brexit

Verordening (EG) nr. 713/2009. Verordening (EG) nr. 714/2009. Verordening (EG) nr. 1228/2003. Verordening (EU) 2019/942. Verordening (EU) 2019/943. Artikel 92 Terugtrekkingsakkoord. Artikel 308 van de Handels- en samenwerkingsovereenkomst en bijlage 28. Aquind Ltd is een naar Engels recht opgerichte naamloze vennootschap. Zij is de promotor van een project om de elektriciteitstransmissienetten van het VK en Frankrijk met elkaar te verbinden (hierna: „Aquind-interconnector”). Aquind Ltd heeft verzocht om een vrijstelling voor de Aquind-interconnector op grond van artikel 17 van verordening (EG) nr. 714/2009. Dit verzoek is ingediend bij de nationale regulerende instanties van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. De nationale regulerende instanties hebben het verzoek doorgestuurd naar ACER omdat zij het niet eens werden. Acer heeft het verzoek afgewezen. Aquind Ltd komt op tegen deze afwijzing. Het gerecht verwerpt het beroep.

REGELGEVING

Europese Commissie presenteert nieuwe regels over hernieuwde waterstof ([ECER](#))

Het voorstel voor een tijdelijk crisis- en transitiekader heeft tot doel investeringen voor een snellere uitrol van hernieuwbare energie te stimuleren en de decarbonisatie van de industrie en de productie van apparatuur die nodig is voor de transitie naar klimaatneutraliteit te ondersteunen, met behoud van de integriteit en het gelijke speelveld op de EU-interne markt.

OVERIG

- Europese Commissie consulteert lidstaten over een voorstel voor een tijdelijk crisis- en transitiekader voor staatssteun ([ECER](#))

Het voorstel voor een tijdelijk crisis- en transitiekader heeft tot doel investeringen voor een snellere uitrol van hernieuwbare energie te stimuleren en de decarbonisatie van de industrie en de productie van apparatuur die nodig is voor de transitie naar klimaatneutraliteit te ondersteunen, met behoud van de integriteit en het gelijke speelveld op de EU-interne markt.

- Europese Rekenkamer brengt rapport uit over transitie energiemarkt ([ECER](#))
- Solidarity on Solidarity Levies and a Choice of Energy Mix ([Verfassungsblog](#))

Erfrecht en erfbelasting

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 9 februari 2023 – zaak C-670/21 – BA – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:89 – [conclusie](#)

Erfbelasting – In derde land gelegen bebouwd perceel dat wordt verhuurd – Verschil met in EU lidstaat gelegen perceel

Richtlijn 88/361/EEG. Artikelen 63, 64 en 65 VWEU. De vraag is of artikel 63, lid 1, en de artikelen 64 en 65 VWEU in de weg staan aan een nationale regeling van een lidstaat over de heffing van erfbelasting die met betrekking tot de berekening van de erfbelasting bepaalt dat een tot het privévermogen behorend bebouwd perceel dat in een derde land is gelegen en voor woondoeleinden wordt verhuurd, wordt gewaardeerd tegen de volledige waarde ervan, terwijl een perceel dat in een lidstaat van de EU is gelegen bij de berekening van de erfbelasting slechts voor 90 % van de waarde ervan in aanmerking wordt genomen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 63, lid 1, VWEU staat niet in de weg aan een nationale regeling die, voor de berekening van de erfbelasting, de waarde van een in een lidstaat of in een staat van de Europese Economische Ruimte voor bewoning verhuurd onroerend goed gunstiger behandelt dan die van een in een derde land gelegen onroerend goed dat voor hetzelfde doel wordt gebruikt, teneinde de beschikbaarheid van betaalbare huurwoningen in de Europese Unie en in de Europese Economische Ruimte te bevorderen, mits die nationale regeling geschikt is om de nagestreefde doelstelling te verwezenlijken en er geen minder beperkende maar even doeltreffende maatregelen zijn om dat doel te bereiken;

het in de weg staat aan een nationale regeling die, teneinde de doeltreffendheid van fiscale controles te waarborgen, voor de berekening van de erfbelasting de waarde van een in een lidstaat of in een staat van de Europese Economische Ruimte voor bewoning verhuurd onroerend goed gunstiger behandelt dan die van een in een derde land gelegen onroerend goed dat voor hetzelfde doel wordt gebruikt, wanneer er een rechtskader voor de uitwisseling van relevante informatie tussen de bevoegde belastingautoriteiten bestaat.

- 📌 Ongunstige behandeling Canadese verhuurde woning voor Duitse erfbelasting volgens A-G HvJ geoorloofd. ([VN-Vandaag-2023/317](#))

Familieleven en familierecht

EHRM – ARREST – 7 februari 2023 - Jacquet en Embarek Ben Mohamed t. België – persbericht – arrest - 61860/15 - ECLI:CE:ECHR:2023:0207JUD006186015

Naamrecht als kern van het familie- en privéleven – Beoordelingsruimte nationale overheid.

Artikel 8 EVRM. Klager zou zijn achternaam willen veranderen in die van zijn moeder, die hem alleen heeft opgevoed. Zijn vader heeft hij nauwelijks gekend en hij zou zich beter voelen met een andere dan diens achternaam, die hem vreemd is. Ook voor zijn eigen zoon zou hij de achternaam van zijn moeder willen. Hun vrouw en moeder is daarmee akkoord.

Het EHRM overweegt dat de weigering van de autoriteiten om de namen te veranderen, ligt in de sfeer van de positieve verplichtingen van de Staat in het kader van artikel 8 EVRM (recht op respect voor het familie- en privéleven). Het zoeken is naar een juiste balans tussen de belangen van het individu en die van de samenleving als geheel. En het Hof benadrukt dat de naam tot de kern van het familie- en privéleven behoort. De erkenning en het gebruik van namen verschilt echter sterk in de verschillende staten. In de ogen van het Hof heeft de Staat er belang bij het gebruik van namen te reglementeren. Verder zijn de nationale autoriteiten beter in staat om de motieven van iemand die van naam wil veranderen, te beoordelen. In deze zaak kan niet worden gezegd dat de nationale autoriteiten getreden zijn buiten de ruime beoordelingsmarge die de staten daarbij hebben. Overigens is er ook geen reden om de rechtvaardigheid van de beslissingsprocedure in twijfel te trekken. Geen schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 14 februari 2023 - Bycenko t. Litouwen – persbericht – arrest - 10477/21 - ECLI:CE:ECHR:2023:0214JUD001047721

Gezinsleven - Kinderontvoering - Afwijzing verzoek van vader tot wijziging hoofdverblijfplaats na internationale kindertvoering door moeder gerechtvaardigd

Samenvatting onder: [Kinderontvoering](#)

EHRM – ARREST – 21 februari 2023 - C.K. t. Cyprus – persbericht – arrest - 16205/21 - ECLI:CE:ECHR:2023:0221JUD001620521

Kinderontvoering

Samenvatting onder: [kinderontvoering](#)

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-638/22 PPU – Rzecznik Praw Dziecka e.a. – Polen – ECLI:EU:C:2023:103 – persbericht – conclusie – arrest

Kinderontvoering – Bevel tot terugkeer – Cassatieberoep - Opschorting

Samenvatting onder: [Kinderontvoering](#)

NOOT – bij EHRM 7 april 2022, [A.L. t. Frankrijk](#)

A.L. v. France: Domestic Surrogacy, Genetic Fatherhood, and the Best Interests of the Child. ([strasbourgobservers](#))

More specifically, the case featured a surrogacy-born child that the surrogate entrusted to third parties, one of whom was legally recognised as the child's father. The Court had to examine whether, after several years of litigation during which the child lived with his social parents, the

French courts' refusal to legally establish the paternity of the genetic father amounted to a violation of his right to respect for his private life.

LITERATUUR

E.N. Frohn, Van Brussel IIbis naar Brussel IIter. Toelichting en enkele aandachtspunten, in: REP 2023/89

Brussel IIter is op 1 augustus 2022 van toepassing geworden, een belangrijk moment voor de praktijk van het internationale familierecht. De verordening geldt voor alle lidstaten, met uitzondering van Denemarken. Brussel IIter regelt de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en in zaken betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid. De verordening geeft verder aanvullende regels in het kader van het Haags Kinderontvoeringsverdrag 1980.

EHRM - factsheets en case-law guide

- [🔗 Children's rights](#)
- [🔗 Gestational surrogacy](#)
- [🔗 International child abductions](#)
- [🔗 Parental rights](#)
- [🔗 Protection of minors](#)
- [🔗 Reproductive rights](#)
- [🔗 Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [🔗 Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 31 januari 2023 - Freire Lopes t. Portugal - 58598/21 – [persbericht](#) [23.2.23](#) – [beslissing](#) - [58598/21](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0131DEC005859821](#)

Eigendomsrecht – Financiële producten – Bank in moeilijkheden

Samenvatting onder: [Eigendomsrecht](#)

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

GERECHT EU – ARREST – 15 februari 2023 – zaak T-536/21 – Belaeronavigatsia/Raad – [ECLI:EU:T:2023:66](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Beperkende maatregelen – Wit-Rusland – Omleiding vlucht naar Minsk

Het Gerecht bevestigt de beperkende maatregelen die zijn genomen tegen een staatsbedrijf dat het luchtruim in Wit-Rusland beheert. Het staatsbedrijf Belaeronavigatsia kon redelijkerwijs niet onwetend zijn dat zijn activiteiten om vlucht FR4978 naar Minsk om te leiden, hebben bijgedragen aan de onderdrukking van het maatschappelijk middenveld en de democratische oppositie in Wit-Rusland. Het Gerecht verwerpt het beroep.

NOOT – bij HvJ 17 januari 2023, [C-632/20 P Spanje/Commissie](#)

Of Third 'States', 'Countries' and Other Demons - The CJEU's Judgment in Case C-632/20 P Spain v Commission (Kosovo) EU law analysis)

REGELGEVING

- Verordening (EU) 2023/331 van de Raad van 14 februari 2023 tot wijziging van een aantal verordeningen van de Raad betreffende beperkende maatregelen met het oog op de invoeging van bepalingen inzake een humanitaire vrijstelling, [PB L 47 van 15.2.2023](#)
- Besluit (GBVB) 2023/338 van de Raad van 14 februari 2023 tot wijziging van een aantal besluiten en gemeenschappelijke standpunten van de Raad betreffende beperkende maatregelen met het oog op de invoeging van bepalingen inzake een humanitaire vrijstelling, [PB L 47 van 15.2.2023](#)

Europese rekenkamer

Speciaal verslag 03/2023: — “Integratie van de interne markt voor elektriciteit — Complexe juridische structuur, vertragingen, zwakke punten op het gebied van governance en onvolledig markttoezicht vormen een belemmering voor het bereiken van de ambitieuze doelstelling”, [PB C 39 van 1.2.2023](#)

OVERIG

- The European Peace Facility – Another accountability gap? ([EU law analysis](#))
- Aanbeveling over heimelijke inmenging van derde landen ([EC](#))

Gewasbeschermingsmiddelen

GERECHT EU – ARREST – 15 februari 2023 – zaak T-742/20 – UPL Europe en Indofil Industries (Netherlands) / Commissie – ECLI:EU:T:2023:74 – arrest

Gewasbeschermingsmiddelen – Werkzame stof mancozeb – Niet-verlenging van de goedkeuring – Geharmoniseerde indeling- en etikettering

Verordening (EG) nr. 1107/2009. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 844/2012. Verordening (EG) nr. 1272/2008. Verzoeksters, hebben verzocht om nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2020/2087 tot niet-verlenging van de goedkeuring van de werkzame stof mancozeb overeenkomstig verordening (EG) nr. 1107/2009. Het Gerecht oordeelt o.a. dat de Commissie geen kennelijke beoordelingsfout heeft gemaakt door in het kader van de verlengingsprocedure voor mancozeb rekening te houden met het advies van het Comité risicobeoordeling over de indeling van deze stof als toxisch voor de voortplanting (categorie 1B), ondanks het feit dat dit advies niet juridisch bindend is in de procedure voor de geharmoniseerde indeling en etikettering van verordening nr. 1272/2008.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

NOOT – bij HvJ 19 januari 2023, C-147/21 CIHEF e.a.

The CJEU in CIHEF on French restrictions to marketing and advertising of rodenticides and insecticides. A masterclass on exhaustive legislation, and on Trade and Environment. ([GAVL](#))

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 12 december 2022 (ECER 89.2.23) - [C-790/22](#) - [Bürgermeister der Landeshauptstadt Innsbruck](#)

Voedselveiligheid – Dieetvoeding voor medisch gebruik – Overschrijding maximale dagelijks aanbevolen hoeveelheid – Bepalen geschiktheid voor menselijke consumptie

Verweerder heeft aan verzoekster het verbod opgelegd om het product "curcumine speciaal bij artrose" in de handel te brengen en haar verplicht om deze producten uit de markt te halen. Hieraan is ten grondslag gelegd dat het product in de handel wordt gebracht als dieetvoeding voor medisch gebruik en het product de stof curcumine bevat. Door het product op de voorgeschreven wijze te gebruiken wordt de door de Europese Autoriteit voor voedselveiligheid vastgestelde maximale dagelijks in te nemen hoeveelheid curcumine bij een gemiddelde volwassene meer dan zesmaal overschreden. Het product moet daarom worden aangemerkt als ongeschikt voor menselijke consumptie.

De vraag gaat o.a. over de uitleg van de in artikel 14, lid 5, van verordening 178/2002 bedoelde redenen (verontreiniging door vreemd materiaal of anderszins, of verrotting, kwaliteitsverlies of bederf) waaronder levensmiddelen als onaanvaardbaar voor menselijke consumptie kunnen worden aangemerkt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Griekenland - 8 november 2022 (ECER 3.2.23) - [C-745/22](#) - [Micros Food Safety](#)

Reinigingsmiddelen - Producten van dierlijke oorsprong - Levensmiddelenadditief of technische hulpstof?

Verordening (EG) nr. 853/2004. In 2015 heeft verzoekster, Micros Food Safety BV, de Commissie verzocht om goedkeuring van haar product Listex™ P100 als ontsmettingsmiddel ter vermindering van *Listeria*-bacteriën in voor consumptie bestemde levensmiddelen van dierlijke oorsprong. De EFSA heeft een wetenschappelijk advies uitgebracht en een bijbehorende ontwerpverordening opgesteld. De Commissie heeft het verzoek behandeld overeenkomstig verordening nr. 853/2004 en heeft aangegeven de aanvraag van verzoekster niet verder te behandelen wegens gebrek aan politieke steun. Verzoekster heeft vervolgens de Griekse staatssecretaris van Volksgezondheid verzocht te onderzoeken of Listex™ P100 in Griekenland in de handel kan worden gebracht als technische hulpstof voor levensmiddelen van dierlijke oorsprong die bestemd zijn voor consumptie, en zo ja, de desbetreffende vergunning te verlenen. Deze aanvraag is afgewezen.

Prejudiciële vragen: Valt een product zoals Listex™ P100 van verzoekster binnen de werkingssfeer van artikel 3, lid 2, van de verordening (en dat het in de handel brengen ervan op de Europese markt bijgevolg vooraf door de Commissie moet worden goedgekeurd overeenkomstig artikel 11 bis van die verordening), terwijl dat product de in het desbetreffende advies van de Europese Autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA) van 7 juli 2016 beschreven kenmerken heeft en volgens verzoekster bovendien buiten slachthuizen wordt gebruikt in de laatste fasen van het productieproces en niet bedoeld is om de buitenkant van producten van dierlijke oorsprong te reinigen, maar om verontreiniging te voorkomen?

Indien de eerste vraag ontkennend wordt beantwoord: is voornoemd product van verzoekster een levensmiddelenadditief of een technische hulpstof is als bedoeld in artikel 3, lid 2, onder a) en b), van verordening nr. 1333/2008?

Europese Commissie

Europese Commissie presenteert eerste landenprofielen in het kader van het Europees register voor ongelijkheden bij kanker ([ECER](#))

Godsdienstvrijheid

HvJ – ARREST – 2 februari 2023 – zaak C-372/21 – Freikirche der Siebenten-Tags-Adventisten in Deutschland – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:59 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Geloofsgenootschap – Erkenning - Subsidie – Confessionele school - Vrijheid van vestiging

Artikel 17 VWEU.. Verzoekster is een in Duitsland (maar niet in Oostenrijk) erkende geloofsgenootschap met de status van een publiekrechtelijke instelling. Een aanvraag van verzoekster voor een Oostenrijkse subsidie voor de personeelskosten van een door haar als confessioneel erkende particuliere Geloofsschool is afgewezen. De reden voor deze afwijzing is dat het recht op subsidie alleen bestaat voor confessionele particuliere scholen van in Oostenrijk wettelijk erkende kerken en geloofsgenootschappen. De vraag is o.a. of de weigering van de subsidie rechtmatig was en verenigbaar met het Unierecht. Volgens het Hof is er geen strijd met het Unierecht.

Hof: Artikel 17, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het niet tot gevolg heeft dat een situatie waarin een kerk, een religieuze organisatie of gemeenschap die in een lidstaat de status van publiekrechtelijke rechtspersoon bezit en in een andere lidstaat een particuliere onderwijsinstelling als confessionele school erkent en ondersteunt, voor die instelling subsidiëring aanvraagt die is voorbehouden aan naar het recht van die andere lidstaat erkende kerken, religieuze organisaties en gemeenschappen, buiten de werkingsfeer van het Unierecht valt.

Artikel 49 VWEU, gelezen in samenhang met artikel 17, lid 1, VWEU, verzet zich niet tegen een nationale regeling die de toekenning van overheidssubsidies aan als confessionele scholen erkende particuliere onderwijsinstellingen afhankelijk stelt van de voorwaarde dat de kerk die, of het geloofsgenootschap dat voor een dergelijke instelling subsidiëring aanvraagt, naar het recht van de betrokken lidstaat is erkend, ook wanneer die kerk of dat geloofsgenootschap is erkend naar het recht van haar of zijn lidstaat van herkomst.

EHRM – factsheets en guides

- [↗ Conscientious objection](#)
- [↗ Freedom of religion](#)
- [↗ Religious symbols and clothing](#)
- [↗ Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

OVERIG

New Textbook: Fundamental Rights, The European and International Dimension ([ECHR blog](#))

EHRM - factsheets en guides

- [↗ Guide on Article 13 ECHR – right to an effective remedy](#)
- [↗ Guide on Article 1 ECHR - obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [↗ Guide on Article 46 ECHR - binding force and execution of judgments](#)

Wiki

- [↗ Handvest grondrechten EU](#)
- [↗ Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Handel en anti-dumping

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 16 februari 2023 – zaak C-478/21 P – China Chamber of Commerce for Import and Export of Machinery and Electronic Products e.a. / Commissie – ECLI:EU:C:2023:117 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Chinese Kamer van Koophandel – Representatieve vereniging

Verordening (EU) 2016/1036. Artikel 263 VWEU. Volgens de A-G moet het Hof de juridische status van de Chinese Kamer van Koophandel als representatieve vereniging erkennen. De China Chamber of Commerce voldoet aan de criteria van een representatieve vereniging in de zin van de basisverordening en daarmee van het vierde lid van artikel 263 VWEU.

A-G geeft het Hof in overweging: Gelet op een en ander en zonder vooruit te lopen op het oordeel van het Hof over het tweede onderdeel van het eerste middel en het derde en het vierde middel, geef ik het Hof in overweging om het eerste onderdeel van het eerste middel alsook het tweede en het vijfde middel af te wijzen.

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-472/21 – Monz Handelsgesellschaft International – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:105 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Modellen – Onderkant fietszadel - Zichtbaarheid – Samengesteld voortbrengsel - Normaal gebruik

Richtlijn 98/71/EG. De voorwaarden voor de bescherming van een model in het Unierecht zijn de nieuwheid en het eigen karakter ervan. De situatie is echter ingewikkelder wanneer het voortbrengsel waarop het betrokken model is toegepast, een onderdeel van een samengesteld voortbrengsel vormt. In een dergelijk geval wordt de bescherming slechts verleend op voorwaarde dat, ten eerste, dit onderdeel, nadat het is gemonteerd, zichtbaar blijft bij het gebruik van het samengestelde voortbrengsel waarvan het deel uitmaakt en, ten tweede, de zichtbare delen van dat onderdeel de vereiste kenmerken van nieuwheid en eigen karakter bezitten. Deze aanvullende voorwaarden zijn ingevoerd om monopolisering, door middel van het modelrecht, van de vervaardiging en de verhandeling van vervangingsonderdelen van samengestelde voortbrengselen, met name in de automobielsector, te voorkomen.

Dit neemt niet weg dat de voorwaarden voor bescherming van modellen die worden toegepast op onderdelen van samengestelde voortbrengselen alle sectoren aangaan en het in de praktijk vaak moeilijk is om de begrippen „zichtbaarheid” en „normaal gebruik” van het voortbrengsel goed uit te leggen. De onderhavige zaak heeft betrekking op deze uitlegging.

De vraag is of een onderdeel waarin een model is verwerkt, „zichtbaar” in de zin van artikel 3, lid 3, van richtlijn 98/71/EG is indien het objectief mogelijk is het model te herkennen in het onderdeel dat op zijn plaats is aangebracht, of moet dit worden beoordeeld onder bepaalde gebruiksomstandigheden of vanuit een bepaalde optiek van een waarnemer. En moet bij de beoordeling van het „normale gebruik” van een samengesteld voortbrengsel door de eindgebruiker als bedoeld in artikel 3, leden 3 en 4, van richtlijn 98/71/EG dan het door de fabrikant van het onderdeel of het samengestelde voortbrengsel beoogde gebruik in aanmerking worden genomen, dan wel het gangbare gebruik van het samengestelde voortbrengsel door de eindgebruiker?

Hof: Artikel 3, leden 3 en 4, van richtlijn 98/71/EG moet aldus worden uitgelegd dat het vereiste van „zichtbaarheid” waaraan krachtens deze bepaling dient te zijn voldaan opdat een model dat is toegepast op of verwerkt in een voortbrengsel dat een onderdeel van een samengesteld voortbrengsel vormt, modelbescherming kan genieten, moet worden beoordeeld in het licht van een situatie van normaal gebruik van dit samengestelde voortbrengsel, in die zin dat het betrokken onderdeel na de verwerking ervan in dat voortbrengsel zichtbaar blijft bij een dergelijk gebruik. Daartoe moet de zichtbaarheid van een onderdeel van een samengesteld voortbrengsel

bij „normaal gebruik” van dat voortbrengsel door de eindgebruiker worden beoordeeld uit het oogpunt van die gebruiker en uit dat van een externe waarnemer, met dien verstande dat dit normale gebruik de handelingen moet omvatten die worden verricht bij het hoofdgebruik van een samengesteld voortbrengsel alsmede de handelingen die gewoonlijk door de eindgebruiker in het kader van een dergelijk gebruik moeten worden verricht, met uitzondering van onderhoud, service en reparatie.

B HvJ EU: onderkant fietszadel zichtbaar bij 'normaal gebruik'? ([IEF21240](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Digital art protectable under copyright? Yes, says the Italian Supreme Court ([IPKat](#))

OVERIG

How do you cancel degenerated trade marks? ([IPKat](#))

Insolventie

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – gevoegde zaken C-524/21 en C-525/21 – Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă Ilfov en Agenția Municipală pentru Ocuparea Forței de Muncă București – Roemenië – [ECLI:EU:C:2023:100](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Bescherming werknemers bij insolventie werkgever – Beperking betalingsverplichting van waarborgfondsen – Terugvordering in geval van overschrijding van de periode van drie maanden vóór/na inleiding insolventieprocedure

Samenvatting onder: [Arbeid en SZ](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje - 25 november 2022 (ECER 3.2.23) - [C-772/22](#) - [Air Berlin](#)

Secundaire insolventieprocedures - Verplaatsing goederen naar andere lidstaat door curator

Verordening (EU) 2015/848. De hoofdinsolventieprocedure is in Duitsland geopend. Later is het secundaire faillissement uitgesproken over de Spaanse vestiging van deze entiteit. Verzoekers zijn plaatselijke schuldeisers die werknemers zijn van deze Spaanse vestiging.

De curator in de hoofdprocedure heeft de rechten van Air Berlin laten gelden, en een Spaanse rechter oordeelde dat een bedrag moest worden overgeboekt naar de curator voor de betaling van de vordering. Verzoekers verwijten de curator dat hij goederen die zich bevonden in de lidstaat waar een vestiging was gelegen onrechtmatig heeft verplaatst, waardoor bepalingen van verordening 2015/848 zijn geschonden. Om die reden vorderen zij nietigverklaring van de beschikkingshandeling van de curator in de hoofdprocedure.

De vragen gaan o.a. over de samenstelling van het actief van de boedel bij een secundaire faillissementsprocedure en de verplaatsing van goederen naar een andere lidstaat door de curator in de hoofdprocedure.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 24 november 2022 (ECER 3.2.23) – [C-765/22 Air Berlin](#)

Insolventie – Vorderingen van werknemers - Boedelvordering of faillissementsvordering – In aanmerking te nemen datum

Verordening (EU) 2015/848. Verzoeksters, die werknemers zijn van de Spaanse vestiging hebben diverse vorderingen ingesteld bij de Spaanse arbeidsrechter. Bij uitspraak van 30 april 2018 heeft die rechter de per 24 november 2017 geeffectueerde ontslagen nietig verklaard, op grond dat niet vaststond dat de door de Duitse rechter benoemde curator in Spanje een territoriale insolventieprocedure had geopend om de toestemming van de faillissementsrechter te verkrijgen, en deze curator de wettelijke vertegenwoordigers van de werknemers niet de verplichte documentatie had verstrekt. De rechter heeft Air Berlin veroordeeld tot betaling aan die werknemers van bepaalde bedragen uit hoofde van ontslagvergoeding en loondoorbetaling. Vervolgens is een secundaire insolventieprocedure in Spanje ingeleid.

De rechter vraagt aan het EU-Hof welke datum in aanmerking moet worden genomen bij de vraag of vorderingen van werknemers moeten worden gekwalificeerd als boedelvorderingen of als faillissementsvorderingen: de datum van opening van de hoofdinsolventieprocedure in de ene lidstaat of de datum van opening van de secundaire insolventieprocedure in de lidstaat waar de werknemers werkten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk - 17 oktober 2022 (ECER 3.2.23) - [C-771/22 - HDI Global](#)

Pakketreis – Annulering reis - Bescherming bij insolventie

Samenvatting onder: [Vervoer en reizen](#)

Institutioneel

HvJ – CONCLUSIE A-G ĆAPETA – 16 februari 2023 – zaak C-767/21 P – Rivière e.a. / Parlement – ECLI:EU:C:2023:119 – [conclusie](#)

Mondeling besluit voorzitter Parlement waarbij aanwezigheid nationale vlaggen op banken van parlementsleden is verboden - Gedragsregels – Beroep tot nietigverklaring – Begrip ‚voor beroep vatbare handeling‘

Artikel 10, lid 3, Reglement van het Europees Parlement. Artikel 263 VWEU. De onderhavige hogere voorziening is door dertien leden van het Europees Parlement ingesteld tegen het arrest van het Gerecht in zaak T-88/20. Het Parlement heeft in antwoord hierop een exceptie van niet-ontvankelijkheid opgeworpen, gebaseerd op, ten eerste, het ontbreken van een voor beroep vatbare handeling in de zin van artikel 263 VWEU, ten tweede, het ontbreken van procesbevoegdheid van rekwiranten en, ten derde, het ontbreken van procesbelang. Subsidiair heeft het Parlement betoogd dat het beroep ongegrond was.

Bij zijn arrest verklaarde het Gerecht het beroep tot nietigverklaring van de op 13 januari 2020 door de voorzitter van het Europees Parlement genomen maatregel waarbij de aanwezigheid van nationale vlaggen op de banken van parlementsleden is verboden niet-ontvankelijk. Het Gerecht heeft namelijk geoordeeld dat de litigieuze maatregel geen voor beroep vatbare handeling in de zin van artikel 263 VWEU vormt.

A-G geeft het Hof in overweging: de hogere voorziening af te wijzen.

GERECHT EU – ARREST – 8 februari 2023 – zaak T-295/20 – Aquind e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2023:52 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Trans-Europese energie-infrastructuur – Gedelegeerde handeling waarbij de lijst van projecten van gemeenschappelijk belang wordt gewijzigd – Weigering van een lidstaat om een elektriciteitsverbindingsproject goed te keuren – Niet-opneming van het project in de gewijzigde lijst door de Commissie

Verordening (EU) nr. 347/2013. Artikel 172, tweede alinea, VWEU. Artikel 10 van het Verdrag inzake het Energiehandvest. Interne energiemarkt en Unielijst van projecten van gemeenschappelijk belang. Het Gerecht verwerpt het beroep van de Aquind-groep. Het Unierecht verleent de bij het project betrokken lidstaat de bevoegdheid om het project al dan niet op de lijst van PGB's (projecten van gemeenschappelijk belang) op te nemen, zonder dat de Commissie een weigering kan herroepen. Het Gerecht verwerpt het beroep.

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-623/20 P – Commissie/Italië – ECLI:EU:C:2023:97 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-635/20 P – Commissie/Italië en Spanje – ECLI:EU:C:2023:98 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Aankondiging algemene vergelijkende onderzoeken voor administrateurs – Vereiste talenkennis – Beperking keuze tweede taal tot Engels, Frans of Duits – Dienstbelang

Verordening (EU) nr. 517/2013. Artikel 3 VEU. Artikel 22 Handvest EU. Artikel 1 van verordening nr. 1 van de Raad van 15 april 1958 tot regeling van het taalgebruik in de EEG. In deze zaak verzoekt de Europese Commissie om vernietiging van het arrest van 9 september 2020, Italië/Commissie, zaak T-437/16 waarbij het Gerecht een aankondiging van een algemeen vergelijkend onderzoek voor de aanwerving van administrateurs op het vakgebied audit (AD 5/AD 7) nietig heeft verklaard. Volgens het bestreden arrest heeft de Commissie niet aangetoond dat de beperking van de keuze van de kandidaten voor de tweede taal tot het Engels, het Frans of het Duits objectief gerechtvaardigd is en evenredig is aan het belangrijkste doel dat ermee wordt nagestreefd, namelijk administrateurs aan te werven die onmiddellijk operationeel zijn. De Commissie heeft evenmin aangetoond dat de beperking gerechtvaardigd wordt door budgettaire en operationele beperkingen en de aard van de selectieprocedure.

Het HvJ bevestigt de onrechtmatigheid van twee aankondigingen van vergelijkend onderzoek van EPSO waarin de keuze van de tweede taal wordt beperkt tot Engels, Frans of Duits. Niet is aangetoond dat die beperking gerechtvaardigd was door het belang van de dienst bij het aanwerven van personeel dat onmiddellijk operationeel is. De hogere voorziening wordt afgewezen.

- E** EU-Hof bevestigt de onrechtmatigheid van twee aankondigingen voor de selectie van administrateurs waarbij de keuze van de tweede taal werd beperkt tot Engels, Frans of Duits ([ECER](#))

IPR

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-393/21 – Lufthansa Technik AERO Alzey – Litouwen – ECLI:EU:C:2023:104 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Europese executoriale titel - Tenuitvoerlegging – Opschorting beslissing in lidstaat van oorsprong - Begrip 'buitengewone omstandigheden'

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Verordening (EG) nr. 44/2001. Verordening (EG) nr. 805/2004. Een in Litouwen werkzame gerechtsdeurwaarder legt een beslissing van een Duitse rechter ten uitvoer. Op basis van die beslissing zijn een executoriale titel en een bewijs van waarmerking als Europese executoriale titel afgegeven in verband met de invordering van een schuld.

De verwijzende rechter merkt op dat er sprake is van een bevoegdheidsverdeling tussen de rechterlijke instanties van de lidstaat van oorsprong en de lidstaat van tenuitvoerlegging. De

verwijzende rechter wil weten wat de verhouding is tussen de gerechtelijke procedure die plaatsvindt in de lidstaat waar de Europese executorialie titel is afgegeven en die betrekking heeft op de beslissing op basis waarvan die titel is afgegeven, en de tenuitvoerleggingsprocedure in de lidstaat waar tenuitvoerleggingsmaatregelen op grond van de Europese executorialie titel worden genomen.

Het Hof verduidelijkt het begrip „buitengewone omstandigheden” op grond waarvan de bevoegde gerechtelijke autoriteit de tenuitvoerlegging van een als Europese executorialie titel gewaarmerkte beslissing kan opschorten. Wanneer de uitvoerbaarheid van een als Europese executorialie titel gewaarmerkte beslissing is opgeschort in de lidstaat van oorsprong, moet de nationale rechter van de lidstaat van tenuitvoerlegging ervoor zorgen dat de procedure wordt opgeschort.

Hof: Artikel 23, onder c), van verordening (EG) nr. 805/2004 moet aldus worden uitgelegd dat het daarin gebezigde begrip „buitengewone omstandigheden” ziet op een situatie waarin de voortzetting van de procedure voor de tenuitvoerlegging van een als Europese executorialie titel gewaarmerkte beslissing de schuldenaar die in de lidstaat van oorsprong een rechtsmiddel tegen die beslissing heeft ingesteld dan wel een verzoek tot rectificatie of intrekking van het bewijs van waarmerking als Europese executorialie titel heeft ingediend, zou blootstellen aan een reëel risico op bijzonder ernstige schade die niet of bijzonder moeilijk zou kunnen worden hersteld ingeval die beslissing werd vernietigd dan wel het bewijs van waarmerking werd gerectificeerd of ingetrokken. Dit begrip verwijst niet naar omstandigheden die verband houden met de gerechtelijke procedure die in de lidstaat van oorsprong wordt gevoerd tegen de als Europese executorialie titel gewaarmerkte beslissing of tegen het bewijs van waarmerking als Europese executorialie titel.

Artikel 23 van verordening nr. 805/2004 moet aldus worden uitgelegd dat het de gelijktijdige toepassing van de in de punten a) en b) bedoelde maatregelen van beperking en zekerheidstelling toestaat, maar niet de gelijktijdige toepassing van een van deze twee maatregelen met de in punt c) bedoelde maatregel van opschorting van de tenuitvoerleggingsprocedure.

Artikel 6, lid 2, van verordening nr. 805/2004, gelezen in samenhang met artikel 11, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de uitvoerbaarheid van een als Europese executorialie titel gewaarmerkte beslissing is opgeschort in de lidstaat van oorsprong en het in dat artikel 6, lid 2, bedoelde bewijs is overgelegd aan het gerecht van de lidstaat van tenuitvoerlegging, dit gerecht verplicht is om op basis van die beslissing de in laatstgenoemde lidstaat ingeleide tenuitvoerleggingsprocedure op te schorten.

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 16 februari 2023 – zaak C-567/21 – BNP Paribas – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:118 – [conclusie](#)

Onrechtmatig ontslag - Bevoegde rechter - Bundeling van vorderingen

Verordening (EG) nr. 44/2001. De vraag is of het Unierecht zich verzet tegen het instellen van een nieuw beroep bij de Franse rechter om een beslissing te verkrijgen over vorderingen (verband houdend met een onrechtmatig ontslag) die tijdens de oorspronkelijke procedure in het VK hadden kunnen worden ingesteld en of er onderscheid gemaakt moet worden tussen vorderingen die betrekking hebben op verplichtingen die inherent zijn aan de uitvoering van de arbeidsovereenkomst en verplichtingen die verband houden met de beëindiging van deze overeenkomst.

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 33 en 36 van verordening (EG) nr. 44/2001 moeten aldus worden uitgelegd dat de erkenning van een rechterlijke beslissing die is gegeven in een lidstaat waarvan het recht voorziet in een verplichting tot bundeling van vorderingen op grond waarvan het dezelfde partijen is verboden een nieuwe vordering in te stellen met betrekking tot aanspraken die reeds tijdens de oorspronkelijke procedure geldend hadden kunnen worden gemaakt, er niet aan in de weg staat dat de rechter van de lidstaat waar de erkenning wordt gevraagd op dergelijke aanspraken beslist, en dit zelfs wanneer het recht van deze laatste lidstaat in een soortgelijke verplichting tot bundeling van vorderingen voorziet.

De artikelen 33 en 36 van verordening nr. 44/2001 moeten aldus worden uitgelegd dat in het geval dat de erkenning van een in een eerste lidstaat gegeven beslissing bij wege van tussenvordering wordt gevraagd voor de rechter van een tweede lidstaat, vorderingen in verband met dezelfde arbeidsovereenkomst, die aan de ene kant betrekking hebben op verplichtingen voortvloeiend uit de uitvoering van die arbeidsovereenkomst en aan de andere kant op verplichtingen voortvloeiend uit de beëindiging ervan, op dezelfde oorzaak berusten, maar niet hetzelfde onderwerp betreffen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 15 december 2022 (ECER 13.2.23) - [C-774/22 - FTI Touristik](#)

Reikwijdte Brussel I bis verordening - Territoriale bevoegdheid - Grensoverschrijdend effect?

Verordening (EU) nr. 1215/2012 (Brussel I bis). Verzoeker vordert van verweerster, een reisorganisator met zetel in München (Duitsland), schadevergoeding ten belope van 1 499,86 EUR op grond dat hij onvoldoende was geïnformeerd over de voorwaarden voor binnenkomst en de benodigde visa. Verzoeker, die op het tijdstip van het sluiten van de overeenkomst in Nürnberg woonde en daar nog steeds woont, heeft de vordering ingesteld bij het Amtsgericht Nürnberg (rechter in eerste aanleg). Verzoeker is van mening dat de aangezochte rechter territoriaal bevoegd is en verwijst in dit verband naar de artikelen 17 en 18 de Brussel I bis-verordening.

De vraag is o.a. of artikel 18, lid 1, van de Brussel I bis-verordening niet alleen de internationale bevoegdheid regelt, maar daarnaast ook voorziet in een door de feitenrechter verplicht toe te passen regeling inzake de (nationale) territoriale bevoegdheid van rechters voor geschillen over reisovereenkomsten, wanneer zowel de consument als de wederpartij in dezelfde lidstaat gevestigd zijn, maar de reisbestemming niet in deze lidstaat doch in het buitenland gelegen is.

RECHTSPRAAK NL – Gerechtshof Amsterdam – 7 februari 2023 – [ECLI:NL:GHAMS:2023:306](#)

Forumkeuze in huurgeschil waarbij het gehuurde in Oostenrijk ligt en huurders in Duitsland wonen. Voorlopig oordeel hof is dat het bevoegd is om van het geschil kennis te nemen. Partijen krijgen gelegenheid zich op dit punt bij akte uit te laten.

- B** Look away now. Dutch Court, wrongly, minded to uphold choice of court in tenancy agreement despite Article 24 Brussels Ia. ([GAVL](#))

NOOT – bij EHRM 20 oktober 2022, [Dolenc t. Slovenië](#)

The standard of human rights review for recognition and enforcement of foreign judgments: ‘due satisfaction’ or ‘flagrant denial of justice’? ([conflict of laws](#))

LITERATUUR

E.N. Frohn, Van Brussel IIbis naar [Brussel IIter](#). Toelichting en enkele aandachtspunten, in: [REP 2023/89](#)

Brussel IIter is op 1 augustus 2022 van toepassing geworden, een belangrijk moment voor de praktijk van het internationale familierecht. De verordening geldt voor alle lidstaten, met uitzondering van Denemarken. Brussel IIter regelt de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en in zaken betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid. De verordening geeft verder aanvullende regels in het kader van het Haags Kinderontvoeringsverdrag 1980.

Kansspelen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 21 november 2022 (ECER 8.2.23) - [C-728/22](#), [C-729/22](#) en [C-730/22 Anib et Play Game e.a.](#)

Bingospel - Concessies onder bezwarende titel - Verlenging aanbestedingsprocedure - Vergoedingen

Samenvatting onder: [Aanbesteding en overheidsopdrachten](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België - 18 november 2022 (ECER 3.2.23) - [C-741/22](#) - [Casino de Spa e.a](#)

Online kansspelen – Fiscale neutraliteit - Btw-vrijstelling

Samenvatting onder: [Belastingen, btw](#)

Kinderontvoering

EHRM – ARREST – 14 februari 2023 - Bycenko t. Litouwen – [persbericht](#) – [arrest](#) - [10477/21](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0214JUD001047721](#)

Gezinsleven - Kinderontvoering - Afwijzing verzoek van vader tot wijziging hoofdverblijfplaats na internationale kindertvoering door moeder gerechtvaardigd

Artikel 8 EVRM. In maart 2018, een jaar na hun scheiding, werden klager en zijn ex-vrouw het eens over een nieuwe omgangsregeling, waarbij klager hun zoon (geboren in 2011) de eerste week en het derde weekend van elke maand zou zien. In diezelfde maand verhuisde de ex-vrouw met hun zoon naar Nederland.

In juni 2019 oordeelde de rechtbank Den Haag ([ECLI:NL:RBDHA:2019:6400](#)) in een teruggeleidingsprocedure dat, hoewel de overbrenging niet geoorloofd was, er geen terugkeer gelast kon worden, omdat het doel van het Haag Kinderontvoeringsverdrag is dat het kind teruggaat naar het land waar de rechters bevoegd zijn beslissingen over zijn verblijfplaats te nemen. De Litouwse rechter had na de overbrenging geoordeeld dat de gewone verblijfplaats was gewijzigd naar Nederland, en dus was de Litouwse rechter volgens de rechtbank Den Haag niet bevoegd om te beslissen over de verblijfplaats.

Klagers daaropvolgende verzoek bij de Litouwse rechter om wijziging van de hoofdverblijfplaats wordt vervolgens afgewezen omdat het in het belang van het kind werd geacht om bij zijn moeder te blijven. De klachten zien op de Litouwse procedures.

EHRM: De Litouwse rechter had het kind niet zelf gehoord, maar heeft in overweging genomen wat het kind in de procedure in Nederland naar voren had gebracht. Daarbij is terecht in overweging genomen dat het praktische en psychologische moeilijkheden zou meebrengen voor het kind om in Litouwen te worden gehoord, in overeenstemming met het belang van het kind. De nationale rechter was evenmin gehouden om de andere ouder, klagers ex-vrouw, te verplichten de procedure bij te wonen. Dat de Litouwse rechter grotendeels was afgegaan op de vaststelling van de Nederlandse rechter en zelf geen deskundig advies had gevraagd, maakt niet dat het proces oneerlijk was verlopen.

Het EHRM ziet geen reden om het oneens te zijn met het standpunt van de nationale rechter over het belang van stabiliteit voor een kind of het standpunt dat de verblijfplaats van een kind niet mag worden gewijzigd bij gebrek aan belangrijke redenen. Dat een kind eerder door een ouder is ontvoerd, moet worden meegewogen bij latere beslissingen over gezag en omgang, maar dit betekent echter niet dat dit feit noodzakelijkerwijs doorslaggevend is. Geen schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 21 februari 2023 - C.K. t. Cyprus – [persbericht](#) – [arrest](#) - [16205/21](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0221JUD001620521](#)

Kinderontvoering

Artikel 8 EVRM. Haags kindertoevoeringsverdrag. Klagerster is een Cypriotisch staatsburger. Zij is in 2011 verhuisd naar New York om te studeren. In 2016 is zij getrouwd met een Amerikaans staatsburger en krijgen ze samen een zoon. Een jaar na zijn geboorte keert ze terug met haar zoon eerst naar een schuiladres en dan naar Cyprus omdat haar echtgenoot gewelddadig zou zijn. De Cypriotische autoriteiten hebben haar zoon de Cypriotische nationaliteit verleend en een paspoort.

De vader wil dat zijn zoon terugkeert naar de VS. De Cypriotische rechter heeft het verzoek om terugkeer naar de VS van de zoon behandeld. Klagerster geeft aan dat het kind gevaar zou lopen bij zijn gewelddadige vader, die een "zwaar" strafblad zou hebben in Ohio, waar hij is opgegroeid. Ze gaf ook aan dat het kind al volledig was ingeburgerd op Cyprus, Grieks spreekt, naar de kleuterschool gaat en deelneemt aan andere activiteiten zoals paardrijden en kunstlessen. De vader gaf aan goed voor zijn kind te zullen zorgen, een vaste baan te hebben en huisvesting. De rechter achtte de verklaring van de vader betrouwbaar, terwijl de moeder vaag en tegenstrijdig had verklaard. De rechter bepaalde dat het kind terug moest naar de VS, wat in mei 2021 ook gebeurde. Na een lange procedure, mede veroorzaakt door COVID-19 doet de rechter uitspraak op 21 januari 2021. Die uitspraak wordt in hoger beroep bevestigd. De rechter beveelt de terugkeer naar de VS. De zoon is op 29 mei 2021 teruggekeerd naar de VS.

Klagerster klaagt bij het EHRM dat het besluit om haar zoon terug te laten keren naar de VS een schending van artikel 8 EVRM oplevert. Het EHRM oordeelt dat er geen sprake is van schending van het EVRM. Klagerster heeft niet onderbouwd dat het kind niet veilig zou zijn bij zijn vader. Wat betreft haar argument dat de terugkeer te zwaar zou zijn voor haar zoon en psychologisch schadelijk, merkt het Hof op dat het ontstaan van schade uitsluitend door ongeoorloofde scheiding van de andere ouder door klagerster geen geldige reden is om het kind niet terug te sturen. Het kind is nog jong en kan zich ook nog goed aanpassen. Het is juist dat het kind niet was gehoord, maar de rechtbank heeft gemotiveerd overwogen waarom dat niet wenselijk was. Bovendien wilde klagerster niet dat hij betrokken zou worden in de procedure. Voor wat betreft de klacht dat de procedure lang had geduurd, merkt het Hof op dat ook dit juist is, maar dat ook het handelen van klagerster daar debet aan is geweest. Zij heeft op een laat moment een beëdigde verklaring willen inbrengen.

Klagerster klaagt dat haar recht op familieleven is geschonden door de beslissing van de rechter en door de lange duur van de procedure.

Het Hof oordeelt dat de nationale rechtbanken niet automatisch de terugkeer van het kind heeft bevolen. Alle argumenten van de partijen zijn overwogen en de rechter heeft goed onderbouwde beslissingen genomen die de belangen van het kind waarborgden. Het besluitvormingsproces is als geheel niet in strijd met de procedurele vereisten verlopen. De inmenging in haar recht op eerbiediging van haar gezinsleven is niet onevenredig geweest. Het Hof benadrukte dat het doel van het Haags Verdrag is om te voorkomen dat de ontvoerende ouder kan profiteren van zijn of haar eigen wangedrag.

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-638/22 PPU – [Rzecznik Praw Dziecka e.a.](#) – [Polen](#) – [ECLI:EU:C:2023:103](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Kinderontvoering – Bevel tot terugkeer – Cassatieberoep - Opschorting

Haags Kinderontvoeringsverdrag. Verordening (EG) nr. 2201/2003. Artikelen 7 en 47 Handvest EU. Nederland, België, Frankrijk en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. De ouders zijn Poolse staatsburgers met twee kinderen. Het gezin woonde een aantal jaren in Ierland. De kinderen zijn daar geboren en hebben ook de Ierse nationaliteit. De ouders hebben allebei een vaste baan in dit land, hoewel de moeder langdurig met ziekteverlof is. In de zomer van 2021 is de moeder, met instemming van de vader, met de kinderen op vakantie naar Polen gegaan. In september liet ze hem weten dat ze daar permanent zou blijven. De vader heeft nooit ingestemd

met de verandering van de gewone verblijfplaats van de kinderen en dus met hun niet-terugkeer naar Ierland. De Poolse rechter beveelt, op verzoek van de vader, de terugkeer van de kinderen naar Ierland binnen zeven dagen. In hoger beroep wordt dit bevestigd. De termijn is verstreken zonder dat de kinderen zijn teruggekeerd. De médiateur des droits des enfants heeft verzocht om opschorting van het terugkeerbevel.

De Poolse wet heeft in 2018 de mogelijkheid ingevoerd om cassatieberoep in te stellen tegen een terugkeerbesluit. Dit buitengewone rechtsmiddel staat echter niet open voor de ouders van de kinderen. Slechts drie openbare lichamen zijn bevoegd om beroep in cassatie in te stellen, waaronder de médiateur des droits des enfants.

De vraag is o.a. of een lidstaat kan voorzien in de mogelijkheid van beroep in cassatie waarbij de tenuitvoerlegging van een definitief bevel tot terugkeer wordt geschorst op verzoek van een van de openbare lichamen die bevoegd is om een dergelijk beroep in te stellen.

Het Hof oordeelt dat het EU-recht eraan in de weg staat dat nationale autoriteiten, zonder een rechtvaardiging te hoeven geven, de schorsing kunnen verkrijgen van een definitieve beslissing waarbij de terugkeer van een kind wordt geëist. De behoefte aan efficiëntie en snelheid die van toepassing is op de vaststelling van een beslissing waarbij de terugkeer van een kind wordt geëist, geldt ook voor de tenuitvoerlegging van een dergelijke beslissing.

Hof: [niet officiële vertaling] Artikel 11, lid 3, van Verordening (EG) nr. 2201/2003 gelezen in het licht van artikel 47 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen nationale wetgeving die aan autoriteiten die niet de status van een gerecht hebben, de mogelijkheid wordt geboden om voor een periode van ten minste twee maanden automatische schorsing te verkrijgen van de tenuitvoerlegging van een beslissing tot terugkeer die is verleend op basis van het Haags Kinderontvoeringsverdrag zonder hun schorsingsverzoek te hoeven rechtvaardigen.

- B EU-Hof oordeelt over de EU-rechtelijke verplichting om te voorzien in snelle procedures voor de behandeling van verzoeken tot terugkeer van een ontvoerd kind ([ECER](#))

Klokkenluiders

EHRM – ARREST – 14 februari 2023 - Halet t. Luxemburg – Grote Kamer - persbericht – arrest - 21884/18 - ECLI:CE:ECHR:2023:0214JUD002188418

Fiscale rulings – Klokkenluider – Strafrechtelijke boete - Schending artikel 10 EVRM

Artikel 10 EVRM. Halet werkte voor PricewaterhouseCoopers. Hij heeft vertrouwelijke documenten die beschermd waren door het beroepsgeheim, openbaar gemaakt. Het ging om 14 belastingaangiften van multinationals en twee begeleidende brieven. Na een klacht van zijn werkgever, is Halet in hoger beroep door het hof veroordeeld tot het betalen van een strafrechtelijke geldboete van 1.000 euro en tot het betalen van een symbolische som van 1 euro ter vergoeding van de door zijn werkgever geleden immateriële schade.

In die tijd waren al enkele honderden voorafgaande fiscale rulings en belastingaangiften die waren opgesteld door PwC, gepubliceerd door verschillende media. De gepubliceerde documenten vestigden de aandacht op een praktijk van zeer voordelige belastingafspraken tussen PwC, optredend voor de multinationals en de Luxemburgse belastingdienst.

Het Hof oordeelt dat het algemeen belang bij openbaarmaking van die informatie zwaarder woog dan alle nadelige gevolgen die eruit voortvloeiden. Dus na alles afgewogen te hebben en rekening houdend met de aard, ernst en *chilling effect* van de strafrechtelijke veroordeling van de klager, concludeert het Hof dat de inmenging in zijn recht op vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder zijn vrijheid om informatie te verstrekken, niet noodzakelijk is geweest in een democratische samenleving. Schending artikel 10 EVRM.

- e [Factsheet: Work-related rights](#)
- e [Factsheet: Whistleblowers and freedom to impart and to receive information](#)
- B [Halet v Luxembourg: A Victory of the Unsung Heroes \(EU law analysis\)](#)
- B [LuxLeaks : La définition du lanceur d'alerte par la CEDH \(libertés chéries\)](#)
- B [New Wine in Old Bottles \(Verfassungsblog\)](#)

Landbouw, visserij en dierenwelzijn

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-668/21 – Druvnieks – Letland – ECLI:EU:C:2023:82 – geen conclusie – arrest

Steunmaatregelen – ELFPO – Faillissement - Begrip "kunstmatig gecreëerde omstandigheden"

Verordening 1306/2013. Verordening (EU) 702/2014. Beroep tegen een besluit tot afwijzing van een projectaanvraag voor steun in het kader van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling. De afwijzing was mede gebaseerd op het feit dat de eigenaar van de verzoekende vennootschap tevens eigenaar was van een andere vennootschap, die insolvent was verklaard.

De vraag is o.a. of het gerechtvaardigd is om artikel 60 van verordening 1306/2013 toe te passen, wanneer een andere vennootschap die eigendom is van de eigenaar van de vennootschap die de steunmaatregel aanvraagt, een onregelmatigheid heeft begaan waarvan de financiële gevolgen niet zijn opgeheven, en de aanvragende vennootschap in feite de landbouwactiviteit van die andere vennootschap heeft overgenomen?

Hof: [niet officiële vertaling] Artikel 60 van Verordening (EU) nr. 1306/2013 moet aldus worden uitgelegd dat een situatie waarin aan de voorwaarden voor afwijzing van een steunaanvraag die is ingediend in het kader van ELFPO waarin de nationale regelgeving voorziet, niet wordt voldaan door de aanvrager van de betrokken steun, maar door een andere onderneming van de dezelfde eigenaar, wiens landbouwactiviteit de eiser heeft overgenomen, waarschijnlijk zal vallen onder het begrip "kunstmatig gecreëerde omstandigheden", in de zin van dit artikel, op voorwaarde enerzijds dat volgt uit een geheel van objectieve omstandigheden dat, ondanks de formele naleving van de voorwaarden van de genoemde regels, het doel van de sectorale landbouwwetgeving niet is bereikt en, ten tweede, de wens om een voordeel te verkrijgen dat voortvloeit uit de regels van de EU door het kunstmatig scheppen van de voorwaarden die nodig zijn om het te verkrijgen, is gevestigd. Artikel 60 van verordening nr. 1306/2013 moet aldus worden uitgelegd dat het kan worden toegepast wanneer er geen administratieve sanctie is opgelegd aan de aanvrager van de betrokken steun of aan de eigenaar ervan.

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-343/21 – Zamestnik izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“ – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:111 – conclusie – arrest

Elfpo – Meerjarige agromilieuverbintenis – Onmogelijkheid verbintenis na te komen - Plattelandsontwikkeling – Percelen – Begrippen herverkaveling en ruilverkaveling - Begrip „overmacht en uitzonderlijke omstandigheden”

Verordening (EG) nr. 1974/2006. Verordening (EG) nr. 1122/2009. Verzoeker is eigenaar van een landbouwbedrijf en heeft in 2013 een steunaanvraag ingediend in het kader van maatregel 214 “Agromilieubetalingen” uit het plattelandsontwikkelingsprogramma, gefinancierd door het ELFPO. De aanvraag werd goedgekeurd en verzoeker is in het kader van deze maatregel een vijfjarige agromilieuverbintenis aangegaan. Een van de daaruit volgende verplichtingen is dat verzoeker de activiteiten voor vijf opeenvolgende jaren op dezelfde landbouwgrond moet uitvoeren. Voor het jaar 2016/2017 bestaat onenigheid over het gebruik van alle door aanvrager aangegeven percelen grond. In mei 2017, ongeveer tien maanden nadat verzoeker ervan kennis had gekregen dat hij in 2016/2017 geen gebruik zou mogen maken van een aantal van de door hem in de aanvraag aangegeven percelen, heeft verzoeker bij het Bulgaarse bestuursorgaan aangegeven zijn agromilieuverbintenis te beëindigen. In augustus 2018 besluit het bestuursorgaan vervolgens tot beëindiging van de meerjarige verbintenis in het kader van de maatregel, wegens niet-nakoming van de toepasselijke voorwaarden. Vervolgens heeft het nationaal landbouwfonds een procedure ingeleid voor terugbetaling van 20% van de uitbetaalde steun. Beroep is ingesteld tegen het bestuurlijk besluit waarmee terugbetaling werd verlangd van een deel van de steun die deze landbouwer had ontvangen, aangezien hij de door hem in het kader van het Elfpo aangegane verbintenis niet kon blijven nakomen en niet kon waarborgen dat

hij alle aanvankelijk aangegeven percelen grond gedurende vijf opeenvolgende jaren zou gebruiken.

Kan er op grond van de uitlegging van artikel 45, lid 4 van verordening 1974/2006 vanuit worden gegaan dat er in casu sprake is van “herverkaveling” of “ruilverkaveling” waardoor een begunstigde van steun een aangegane verbintenis niet kan blijven nakomen?

Hof: Artikel 45, lid 4, van verordening (EG) nr. 1974/2006 moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling van toepassing is wanneer een landbouwer een aangegane agromilieuverbintenis in het laatste jaar van de looptijd ervan niet kan blijven nakomen en deze onmogelijkheid rechtstreeks voortvloeit uit een door een bevoegde autoriteit genomen of goedgekeurde maatregel bestaande in herverkaveling of ruilverkaveling die gevolgen heeft voor de structuur van het landbouwbedrijf waarop die verbintenis betrekking heeft. Deze bepaling is echter niet van toepassing wanneer die onmogelijkheid voortvloeit uit het feit dat het recht om een deel van de oppervlakte van dat bedrijf tijdens de looptijd van die verbintenis te gebruiken, is weggevallen.

Artikel 45, lid 4, van verordening nr. 1974/2006 moet aldus worden uitgelegd dat het feit dat een lidstaat niet de nodige maatregelen heeft genomen om ervoor te zorgen dat de agromilieuverbintenis van een begunstigde wordt aangepast aan de nieuwe situatie van zijn landbouwbedrijf als gevolg van een herverkaveling of ruilverkaveling in de zin van deze bepaling, eraan in de weg staat dat van deze begunstigde terugbetaling wordt verlangd van de middelen die hij heeft ontvangen voor de periode waarin deze verbintenis is nagekomen.

Artikel 31 van verordening (EG) nr. 73/2009 moet aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat een begunstigde een agromilieuverbintenis niet kan blijven nakomen wegens het ontbreken van overeenkomsten met andere eigenaren of exploitanten van landbouwgrond over het gebruik van deze grond, in beginsel weliswaar een geval van overmacht kan vormen, maar dat dit alleen het geval is indien deze onmogelijkheid terug te voeren is op abnormale en onvoorzienbare omstandigheden die zich buiten toedoen van de begunstigde hebben voorgedaan en waarvan de gevolgen in weerwil van alle mogelijke voorzorgen niet hadden kunnen worden vermeden. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan of dat het geval is.

HvJ – CONCLUSIE A-G  APETA – 9 februari 2023 – zaak C-183/22 – Saint-Louis Sucre – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:93 – [conclusie](#)

Producentenorganisatie in sector suiker voor suikerbieten - Erkenning

Verordening (EU) nr. 1308/2013. De onderneming Saint-Louis Sucre verzoekt de Franse hoogste bestuursrechter primair om het besluit tot erkenning van het agrarisch samenwerkingsverband van de bietentelers van  tr pagny als producentenorganisatie in de sector suiker voor suikerbieten, nietig te verklaren wegens bevoegdheidsoverschrijding. De onderhavige zaak betreft bepaalde voorwaarden waaraan een PO (producentenorganisatie) moet voldoen om als zodanig door een lidstaat te worden erkend in de zin van de GMO-verordening. De erkenning van een PO brengt namelijk een aantal rechten en verplichtingen mee.

Meer bepaald vraagt de verwijzende rechter in essentie of een beroepsvereniging, als niet-producent, lid kan zijn van meer dan  en PO en, ingeval een of meer leden die geen producent zijn bij een PO zijn aangesloten, welke voorwaarden dan waarborgen dat de aangesloten producenten op democratische wijze toezicht houden op hun organisatie en haar besluiten.

A-G geeft het Hof in overweging: De regel van aansluiting bij slechts  en enkele producentenorganisatie (PO), zoals verwoord in artikel 153, lid 1, onder b), van verordening (EU) nr. 1308/2013 moet aldus worden uitgelegd dat deze regel uitsluitend betrekking heeft op de leden van die PO die producent zijn.

Artikel 153, lid 2, onder c), van verordening nr. 1308/2013, gelezen in het licht van artikel 154, lid 1, daarvan, moet aldus worden uitgelegd dat de controle die de nationale autoriteit, en in voorkomend geval de bevoegde rechterlijke instantie, moet uitoefenen om na te gaan of een PO die om erkenning heeft verzocht democratisch kan functioneren, zo ruim mogelijk moet zijn en alle beschikbare omstandigheden of elementen moet omvatten waarover deze autoriteit of instantie beschikt, zonder dat de aansluiting van de leden van de PO bij een beroepsvereniging

of hun uitoefening van verantwoordelijkheden bij deze vereniging op zichzelf een relevant criterium vormt.

GERECHT EU – ARREST – 15 februari 2023 – zaak T-742/20 – UPL Europe en Indofil Industries (Netherlands) / Commissie – ECLI:EU:T:2023:74 – arrest

Gewasbeschermingsmiddelen – Werkzame stof mancozeb – Niet-verlenging van de goedkeuring Rechten van de verdediging – Beginsel van behoorlijk bestuur – Kennelijk onjuiste beoordeling – Procedure voor de geharmoniseerde indeling- en etikettering –

Samenvatting onder: Gewasbeschermingsmaatregelen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 13 december 2022 (ECER 24.2.2023) – C-6/23 – Baramlay

Landbouw en plattelandsontwikkeling – Steunregeling – Hoofdactiviteit – Terugbetaling steunbedrag

Verordening (EU) nr. 1307/2013. Verzoeker heeft in 2015 op grond van een steunregeling een steunaanvraag ingediend bij de bureau voor landbouw en plattelandsontwikkeling. De aanvraag is toegewezen en het grootste deel van het steungeld is betaald. Vervolgens bleek in 2020 dat verzoeker niet aan de eisen voldeed, waardoor de steunregeling vervalt en het betaalde steunbedrag als onrecht ontvangen wordt beschouwd. Verzoeker heeft bezwaar en beroep ingediend tegen de besluiten.

De vraag is o.a. of de nationale regeling en praktijk, die als subsidiabiliteitsvoorwaarde stelt dat de landbouwactiviteit als hoofdactiviteit uitgeoefend blijft worden en bij niet-naleving van deze voorwaarde terugbetaling van het gehele steunbedrag eist, in plaats van een verlaging toe te passen die in verhouding staat tot de ernst van de niet-naleving, verenigbaar is met het Unierecht.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 22 december 2022 (ECER 28.2.2023) – C-7/23 – Marvesa Rotterdam*

Begrip 'visserijproducten' - Besluiten tot weigering invoer - Diervoeder

Beschikking 2002/994/EG. Beroep tegen twee besluiten van het Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen tot weigering van de invoer van partijen visolie afkomstig uit China, die zijn bestemd als diervoeder.

De vraag is onder andere of het begrip 'visserijproducten' zowel bestemd voor menselijke consumptie als producten bestemd voor dierlijke consumptie omvat, en dat derhalve visolie bestemd als diervoeder kan worden beschouwd als een 'visserijproduct' in de zin van deel I van de Bijlage bij Beschikking 2002/994/EG.

REGELGEVING

Nieuwe regels over bescherming dierenwelzijn tijdens transport over zee (ECER)

OVERIG

- Europese Commissie presenteert pakket maatregelen om visserij en aquacultuur duurzamer en veerkrachtiger te maken (ECER)
- Kamer: landbouw mag geen onderdeel zijn van handelsverdrag Mercosur (Europa-nu)

LHBTI-rechten

NOOT – bij EHRM 19 mei 2022 gecommuniceerde zaak, M. t. Frankrijk

M. v. France: Recognising the existence of intersex persons, but not (yet) their bodily integrity. (strasbourgobservers)

NOOT – bij EHRM 23 januari 2023, Macaté t. Litouwen

Es war einmal in Straßburg (Verfassungsblog)

Ein Märchenbuch für Kinder, in dem gleichgeschlechtliche Beziehungen dargestellt werden, (vorübergehend) aus dem Verkehr zu ziehen und es anschließend als „schädlich für Kinder unter 14 Jahre“ zu kennzeichnen, verstößt gegen das in Art. 10 EMRK gewährleistete Recht auf freie Meinungsäußerung. Dies hat die Große Kammer des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte (EGMR) in ihrer richtungweisenden Entscheidung Macaté v. Lithuania festgestellt. Der Gerichtshof betonte außerdem, dass die gleiche und gegenseitige Anerkennung von Personen unterschiedlicher sexueller Orientierungen der gesamten Konvention inhärent ist.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 11 augustus 2022 (ECER 24.2.2023) – C-4/23 – Asociația Accept

EU-burgerschap – Recht op vrij verkeer – Burgerlijke stand - Genderidentiteit

Artikel 2 VEU. Artikelen 18, 20 en artikel 21, lid 1, VWEU. Verzoeker is geboren in Roemenië, bij de geboorte geregistreerd met het vrouwelijk geslacht, en later verhuisd naar het VK. Hij heeft de Britse nationaliteit gekregen. Aangezien hij zich als man identificeerde, heeft hij in het VK zijn naam en aanspreektitel van vrouwelijk in mannelijk veranderd. Ook een aantal documenten, zoals rijbewijs en Britse paspoort heeft hij laten aanpassen. In 2020 heeft verzoeker in het VK ook een Gender Recognition Certificate (gendererkeningsverklaring) verkregen waarmee zijn mannelijke genderidentiteit wordt bevestigd. Vervolgens heeft verzoeker de Roemeense autoriteiten verzocht om geslacht en voornaam in de geboorteakte te wijzigen. Dit verzoek is afgewezen, omdat de Roemeense autoriteiten van mening waren dat de vermelding van geslachtsverandering krachtens de nationale wetgeving pas kan worden geregistreerd wanneer de betrokkene bij een definitief geworden gerechtelijke beslissing van geslacht is veranderd en niet op basis van een verklaring van erkenning van de genderidentiteit.

De vraag is onder andere of de uitoefening van het recht op het burgerschap van de Unie en het recht op vrij verkeer worden gehinderd door het feit dat wijzigingen van geslacht en voornaam in het bevolkingsregister die een transgenderman met een dubbele nationaliteit middels de procedure voor juridische geslachtserkenning heeft laten aanbrengen in het bevolkingsregister van een andere lidstaat, niet worden erkend.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Barring Legal Gender Reassignment in Bulgaria (Verfassungsblog)
- Ignorance and Evil (Verfassungsblog)

On 2 February 2023, the Hungarian Constitutional Court published its long-awaited decision on legal gender recognition. For the first time, the Constitutional Court reviewed the provisions introduced into the Act on Registry Procedure in late May 2020 requiring the registration of the sex at birth (instead of sex) and banning any modification to that registry entry.

EHRM – factsheets en guides

- [Homosexuality: criminal aspects](#)
- [Sexual orientation issues](#)

Luchtvaart

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 9 februari 2023 – gevoegde zaken C-156/22 t/m C-158/22 – TAP Portugal – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:91 – [conclusie](#)

Luchtvaartclaim - Buitengewone omstandigheid – Overlijden van een bemanningslid

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verordening (EEG) nr. 295/91. Is sprake van een buitengewone omstandigheid wanneer een vlucht wordt geannuleerd omdat een op deze vlucht ingezet bemanningslid vlak voor het begin van de vlucht plotseling en op een voor de luchtvaartmaatschappij niet voorzienbare wijze overlijdt of zo ernstig ziek wordt dat hij niet in staat is om de vlucht uit te voeren?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 5, lid 3, van verordening (EG) nr. 261/2004 moet aldus worden uitgelegd dat de annulering van een vlucht die moest vertrekken van een luchthaven die niet de basis is van de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, vanwege het plotselinge overlijden van de copiloot, die bij de verplichte periodieke medische keuringen zonder enige beperking is goedgekeurd, niet onder ‚buitengewone omstandigheden‘ in de zin van deze bepaling valt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 20 december 2022 (ECER 7.2.23) - [C-778/22 - flightright](#)

Luchtvaartclaim - Redelijk alternatief vervoer - Criteria

Verordening (EG) nr. 261/2004. Passagiers hadden twee (aansluitende) vluchten geboekt bij TAP Air: een vlucht van Duitsland naar Portugal en een vlucht van Portugal naar Brazilië. Zij hebben de tweede vlucht gemist door vertraging van de eerste vlucht. TAP Air heeft de passagiers omgeboekt naar een rechtstreekse vlucht naar Brazilië de volgende dag. De totale vertraging bedroeg 24 uur en 6 minuten. De passagiers vorderen via Flightright betaling van compensatie. Volgens Flightright was er een eerdere vlucht beschikbaar waarmee de vertraging vijf uur korter had kunnen zijn. De passagiers hadden dan echter drie vluchten moeten nemen, in plaats van één rechtstreekse vlucht (van TAP Air), en hun bagage in totaal drie keer moeten inchecken. Bovendien hadden zij in plaats van met een luchtvaartmaatschappij die werkt volgens Europese service- en veiligheidsnormen, moeten vliegen met een Zuid-Amerikaanse prijsvechter die waarschijnlijk geen vergelijkbare normen hanteert.

De rechter leidt uit het arrest *Transportes Aéreos Portugueses (C-74/19)* af dat de luchtvaartmaatschappij in beginsel een ‘redelijk alternatief vervoer’ moet aanbieden om te kunnen worden vrijgesteld van betaling van compensatie. In die context wil de verwijzende rechter weten wanneer vervangend vervoer als ‘onredelijk’ moet worden beschouwd en welke criteria daarvoor doorslaggevend zijn. Moet de vraag naar de onredelijkheid worden gebaseerd op een algemene overweging met het oog op de gemiddelde passagier of zijn de behoeften van de specifieke passagiers doorslaggevend?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 31 oktober 2022 (ECER 24.2.2023) – [C-11/23](#) – [Eventmedia Soluciones](#)

Luchtvervoerovereenkomst - Annulering vlucht – Compensatie passagiers – Overdracht vordering – Ontoelaatbare uitzondering

Verordening (EG) nr. 261/2004. Richtlijn 93/13/EEG. Een aantal vliegtuigpassagiers die werden getroffen door de annulering van geplande vlucht van Bolivia naar Madrid hebben aan verzoekster door middel van een overeenkomst tot overdracht van vorderingen het door artikel 7 van verordening 261/2004 erkende recht op compensatie overgedragen. Verzoekster heeft een vordering tot schadevergoeding ingesteld tegen verweerster. Het beroep strekt tot betaling van een bedrag van 600 euro per passagier die door de annulering van de betrokken vlucht is getroffen. De verwerende luchtvaartmaatschappij heeft de vordering betwist. Zij ontkent niet dat de vlucht is geannuleerd maar betwist de procesbevoegdheid van verzoekster, aangezien zij van mening is dat er geen rechtsgeldige overdracht van de vordering heeft plaatsgevonden.

De vraag is o.a. of de opnemingsclausule in de luchtvervoerovereenkomst een beperking van de verplichtingen jegens de reizigers inhoudt die volgens artikel 15 van verordening 261/2004 een ontoelaatbare uitzondering vormt, op grond dat het de verplichtingen van de vervoerder beperkt door de mogelijkheid voor passagiers te beperken om hun recht op compensatie bij annulering van een vlucht te doen gelden door hun vordering over te dragen.

OVERIG

JenV moet grootschalige verwerking gegevens vliegtuigpassagiers per direct stoppen ([AP](#))

WIKI

[Wiki luchtvaartclaims](#)

Manipulatiesoftware auto's

EUROPESE COMMISSIE

Mededeling van de Commissie Richtsnoer inzake het vaststellen van de aanwezigheid van manipulatie-instrumenten met betrekking tot de emissies van lichte voertuigen die zijn goedgekeurd met emissietests onder reële rijomstandigheden (RDE) en zware voertuigen, en inzake de bescherming tegen manipulatie 2023/C 68/01, [PB C 68 van 24.2.2023](#)

MH 17

EHRM

De Grote Kamer heeft besloten de interstatelijke zaak Oekraïne v. Rusland (X) (nr. 11055/22) te voegen met de interstatelijke zaak Oekraïne en Nederland v. Rusland (nrs. 8019/16, 43800/14 en 28525/20), die al bij haar in behandeling was en die gedeeltelijk ontvankelijk is verklaard. De gevoegde zaak zal worden aangeduid als Oekraïne en Nederland v. Rusland (nrs. 8019/16, 43800/14, 28525/20 en 11055/22) ([persbericht](#))

OVERIG

Een kleine kroniek van de Statenklacht Vlucht MH17 bij het EHRM ([NJB](#))

Mededinging

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-312/21 – Tráficos Manuel Ferrer – Spanje – ECLI:EU:C:2023:99 – persbericht – conclusie – arrest

Schadevordering wegens inbreuk mededinging – Onderling afgestemde gedraging - Vrachtwagenmarkt – Vaststellen van de schade - Doeltreffendheidsbeginsel

Richtlijn 2014/104/EU. Artikel 101, lid 1, VWEU. De Europese Commissie heeft een inbreuk op het mededingingsrecht (artikel 101 VWEU) vastgesteld. Deze inbreuk bestond uit de onderlinge afstemming tussen een aantal vrachtwagenfabrikanten (waaronder Daimler, Renault en Iveco). Tráficos Manuel Ferrer (verzoekster) heeft vrachtwagens gekocht bij Daimler, Renault en Iveco en is in oktober 2019 een schadevergoedingsprocedure gestart tegen Daimler vanwege de inbreuk. Van belang in deze zaak is om te bepalen wat de omvang van de schade is die door verzoekster is geleden als gevolg van de inbreuk. Verzoekster moest bewijs aanleveren ter staving van de geleden schade. In dit kader is met name de vraag van belang of er sprake is van een informatie-asymmetrie tussen verzoekster en verweerster (Daimler) waardoor er voor verzoekster bijzondere bewijsmoeilijkheden aanwezig waren die rechtvaardigden dat de rechter de schade mag ramen (artikel 17, lid 1, richtlijn 2014/104).

Daarnaast is de vraag of van iemand die voor een nationale rechter schadevergoeding vordert wegens inbreuk op het mededingingsrecht, kan worden verlangd dat hij in geval van gedeeltelijke toewijzing de helft van de proceskosten moet betalen, of vormt dit een buitensporig obstakel voor de uitoefening van het recht op schadevergoeding voor kartelschade? De Spaanse rechter stelt deze vragen aan het Hof in verband met het zogenoemde „vrachtwagenkartel”, dat met name in Spanje heeft geleid tot talrijke schadevorderingen en waarmee het Hof zich ook in andere zaken heeft beziggehouden of zal moeten bezighouden.

Het Hof oordeelt dat het relevante EU-recht zich niet verzet tegen een nationale regel volgens welke, in het geval dat de vordering gedeeltelijk wordt toegewezen, de kosten worden gedragen door elke partij, die dus de helft van de kosten draagt van de gemeenschappelijke kosten. De informatieasymmetrie tussen de partijen wordt niet in aanmerking genomen bij de beoordeling van de mogelijkheid voor een nationale rechter om de door een dergelijke inbreuk veroorzaakte schade te ramen.

Hof: Artikel 101 VWEU en artikel 3, leden 1 en 2, van richtlijn 2014/104/EU verzetten zich niet tegen een nationale regel van burgerlijk procesrecht op grond waarvan in geval van gedeeltelijke toewijzing van een vordering elke partij, behoudens misbruik, haar eigen kosten en de helft van de gemeenschappelijke kosten draagt.

Artikel 17, lid 1, van richtlijn 2014/104 moet aldus worden uitgelegd dat noch de omstandigheid dat de verwerende partij bij een binnen de werkingssfeer van deze richtlijn vallende vordering aan de verzoekende partij de gegevens ter beschikking heeft gesteld waarop zij zich heeft gebaseerd om het deskundigenverslag van de verzoekende partij te weerleggen, noch het feit dat de verzoekende partij haar vordering heeft gericht tot slechts een van de plegers van een inbreuk op artikel 101 VWEU, op zich relevant is voor de beoordeling of het de nationale rechter is toegestaan om de geleden schade te ramen, aangezien een dergelijke raming veronderstelt, ten eerste, dat het bestaan van deze schade vaststaat en, ten tweede, dat het praktisch onmogelijk of buitensporig moeilijk is om die schade nauwkeurig te begroten, hetgeen impliceert dat alle tot een dergelijke vaststelling leidende factoren in aanmerking worden genomen, met name het feit dat de ondernomen stappen, zoals het in artikel 5 van voornoemde richtlijn bedoelde verzoek om overlegging van bewijsmateriaal, zonder resultaat zijn gebleven.

- E** EU-Hof verduidelijkt enkele bepalingen van de EU-richtlijn privaatrechtelijke handhaving mededingingsrecht ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 20 december 2022 (ECER 15.2.23) - C-2/23 – FL und KM Baugesellschaft et S

Mededingingsbeperkende afspraken bij aanbestedingsprocedures – Bescherming clementieverklaringen ook in strafprocedure?

Richtlijn 2014/104/EU. Richtlijn (EU) 2019/1. Het Oostenrijkse centrale Openbaar Ministerie voor de vervolging van economische delicten en corruptie doet onderzoek naar tal van bouwondernemingen en hun verantwoordelijke personen wegens delicten als mededingingsbeperkende afspraken bij aanbestedingsprocedures. Naast deze strafrechtelijke procedures is een mededingingsprocedure voor het opleggen van geldboeten gevoerd. In deze procedure hebben beide verzoeksters meegedaan aan een mededingingsrechtelijke clementieregeling. Verzoeksters hebben verzocht de clementieverklaringen en de verklaringen met het oog op een schikking alsook de bijbehorende documenten niet toe te voegen aan het dossier. Te vrezen valt dat derden, die volgens de bepalingen van het kartel- en mededingingsrecht alsook volgens artikel 6, lid 6, van richtlijn 2014/104 en artikel 31, lid 3, van richtlijn 2019/1 geen toegang mogen krijgen tot clementieverklaringen en verklaringen met het oog op een schikking, via de omweg van een strafrechtelijke procedure kennis krijgen van de inhoud van deze stukken. Daardoor zouden verzoeksters, die de clementiestatus genieten, zowel strafrechtelijk als civielrechtelijk slechter worden behandeld dan andere verdachten.

De vraag is o.a. of de door de richtlijnen geboden bescherming van clementieverklaringen en verklaringen met het oog op een schikking absoluut is en dus ook geldt ten aanzien van de strafrechtelijke autoriteiten, zodat deze verklaringen in een strafprocedure niet aan het dossier mogen worden toegevoegd en ook niet als basis voor verder onderzoek mogen dienen.

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – 7 februari 2023 – zaak C-688/21 – Confédération paysanne e.a. – Frankrijk – **Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:75 – persbericht – conclusie – arrest**

Genetische modificatie – Mutagenese – Volksgezondheid - Milieu

Richtlijn 2001/18/EG. Nieuwe technieken van genetische modificatie, met name transgenese, stuiten in de Europese Unie op hevig verzet van een aanzienlijk deel van de samenleving en van een deel van de landbouwers. De scepsis ten aanzien van deze technieken heeft geleid tot een strikt wetgevingskader voor genetisch gemodificeerde organismen (ggo's), dat bovendien in de meeste lidstaten heeft geresulteerd in een absoluut verbod. In de EU-regelgeving en met name richtlijn 2001/18/EG inzake de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen in het milieu worden door mutagenese verkregen ggo's van de werkingssfeer van de richtlijn uitgesloten. De techniek is dus toegestaan in de EU, maar een Franse landbouworganisatie en acht verenigingen die zich inzetten voor de bescherming van het milieu en de verspreiding van informatie over aan ggo's verbonden gevaren, hebben een rechtszaak aanhangig gemaakt bij de Franse Raad van State. Zij willen met name een moratorium op herbicideresistente plantensoorten die zijn verkregen door mutagenese.

Een Franse zaak die aan het Hof is voorgelegd, betreft de vraag of door willekeurige in-vitromutagenese verkregen rassen, die tot dusver geacht werden buiten de werkingssfeer van die wetgeving te vallen zoals pesticideresistente koolzaadrassen, voortaan binnen de werkingssfeer van die wetgeving moeten vallen en dus het lot van transgene rassen moeten delen.

Het Hof verduidelijkt de status van willekeurige in-vitromutagenese in het licht van de richtlijn inzake genetisch gemodificeerde organismen. Organismen die zijn verkregen door in-vitrotoepassing van een mutagenesetechniek of -methode die traditioneel in een aantal in-vitrotoepassingen is gebruikt en die haar veiligheid in die gevallen reeds heeft bewezen, zijn uitgesloten van de werkingssfeer van deze richtlijn.

Hof: Artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/18/EG, gelezen in samenhang met bijlage I B, punt 1, bij deze richtlijn en in het licht van overweging 17 ervan, moet aldus worden uitgelegd dat

organismen die zijn verkregen via een mutagenesetechniek of -methode waarbij het mutageen het genetische materiaal van het betrokken organisme op dezelfde wijze verandert als bij een mutagenesetechniek of -methode die traditioneel in een aantal toepassingsgevallen is gebruikt en die haar veiligheid reeds heeft bewezen, maar die zich door andere kenmerken van deze laatste mutagenesetechniek of -methode onderscheidt, in beginsel uitgesloten zijn van de in deze bepaling bedoelde vrijstelling, voor zover is aangetoond dat deze kenmerken kunnen leiden tot modificaties van het genetische materiaal van dat organisme die door hun aard of het tempo waarin zij zich voordoen, verschillen van die welke voortvloeien uit de toepassing van laatstgenoemde mutagenesetechniek of -methode. De inherente gevolgen van in-vitrokweek rechtvaardigen als zodanig echter niet dat organismen die zijn verkregen door in-vitrotoepassing van een mutagenesetechniek of -methode die traditioneel in een aantal in-vivotoepassingen is gebruikt en die haar veiligheid ten aanzien van die toepassingen reeds heeft bewezen, worden uitgesloten van deze vrijstelling.

HvJ – CONCLUSIE A-G CÁPETA – 9 februari 2023 – zaak C-444/21 – Commissie/Ierland – ECLI:EU:C:2023:90 – [conclusie](#)

Inbreukprocedure – Habitatrichtlijn

Richtlijn 92/43/EEG. Welke verplichtingen moet een lidstaat precies nakomen voor een adequate tenuitvoerlegging van de habitatrichtlijn? Hoe moet de Commissie aantonen dat de lidstaat de doelstellingen niet heeft verwezenlijkt, en wat kan een lidstaat ter verdediging aanvoeren? Bovendien rijst de – niet onbelangrijke – vraag hoe het Hof hun argumenten dient te beoordelen.

A-G geeft het Hof in overweging (...) : dat Ierland zijn verplichtingen krachtens artikel 6, lid 1, van richtlijn 92/43/EEG niet is nagekomen door niet de nodige instandhoudingsmaatregelen vast te stellen die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de in bijlage I bij deze richtlijn vermelde typen natuurlijke habitats en de in bijlage II bij deze richtlijn vermelde soorten die in de gebieden voorkomen.

NOOT – bij HvJ 22 december 2022,

Hof van Justitie stelt grenzen aan Europees relativiteitsvereiste bij lidstaataansprakelijkheid: een analyse van de zaak JP v Ministre de la Transition écologique. ([omgevingsweb-17-02-2023](#))

REGELGEVING

Europese Commissie presenteert een voorstel tot wijziging van de richtlijn afgedankte elektrische en elektronische apparatuur ([ECER](#))

Het voorstel van de Commissie heeft tot doel om een aantal bestaande bepalingen van de richtlijn afgedankte elektrische en elektronische apparatuur te wijzigen in overeenstemming met een arrest van het EU-Hof uit januari 2022. In dat arrest verklaarde het EU-Hof een bepaling van die richtlijn gedeeltelijk ongeldig. In het licht van de redenering van het EU-Hof is de Commissie van mening dat ook andere bepalingen gewijzigd moeten worden.

EHRM

De stand van zaken van klimaatzaken bij het EHRM ([link](#))

Klachten die zijn uitgesteld:

- **Uricchio t. Italië** and 31 andere staten en De Conto t. Italië en 32 andere staten (no. 14620/21) - De klacht dat de uitstoot van broeikasgassen uit 33 lidstaten hebben geleid tot opwarming van de aarde, met onder meer extreme weersomstandigheden tot gevolg

die van invloed zijn op de leefomstandigheden en mentale omstandigheden van de gezondheid van de klagers.

- **Müllner t. Oostenrijk** (no. 18859/21) – De klacht dat Oostenrijk maatregelen moeten nemen om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs te halen om de temperatuurstijging te beperken
- **Greenpeace Nordic e.a. t. Noorwegen** (no. 34068/21) en **The Norwegian Grandparents' Climate Campaign e.a. t. Noorwegen** (no. 19026/21) - De klacht dat de klagende ngo's er in de herzieningsprocedure niet in zijn geslaagd een vonnis te verkrijgen waarin een besluit van de Noorse regering om vergunningen voor aardolie-exploratie te verlenen voor het Noorse continentale plat.
- **Soubeste and 4 other applications v. Austria and 11 other States** (nos. 31925/22, 31932/22, 31938/22, 31943/22, and 31947/22) – Klachten van vijf personen uit Frankrijk, Cyprus, België, Duitsland en Zwitserland. Klagers klagen over onmogelijkheid om de temperatuurdoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs te halen.
- **Engels t. Duitsland** (no. 46906/22) – Klagers zijn negen tieners en jonge volwassenen. Zij klagen dat de nieuwe doelstellingen van de Duitse wet inzake klimaatbescherming onvoldoende zijn om de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs ten aanzien van de uitstoot van broeikasgassen te halen.

Klachten die niet ontvankelijk zijn verklaard omdat de klagers onvoldoende werden geraakt door de vermeende schending van het verdrag of de bijbehorende protocollen:

- **Humane Being e.a. t. het VK**(no. 36959/22)
- **Plan B. Earth e.a. t het VK** (no. 35057/22)

NOOT – bij HvJ 10 november 2022, C-278/21 Dansk Akvakultur

M.M. Kaaian, Wanneer is een nieuwe beoordeling bij voortzetting van een reeds vergunde activiteit vereist?, in: [M en R 2023/9](#)

OVERIG

- Speciaal verslag 04/2023: — “Het Wereldwijd bondgenootschap tegen klimaatverandering + — De resultaten bleven achter bij de ambities”, [PB C 60 van 17.2.2023 - ECER](#)
- Another Advisory Opinion on the Climate Emergency? The Added Value of the Inter-American Court of Human Rights ([EJILtalk](#))
- Towards European Rights of Nature ([Verfassungsblog](#))
- Rights of Nature Reach Europe ([Verfassungsblog](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)
- [Climate change](#) (februari 2023)

Oekraïne en Rusland

EHRM

Afhandeling van zaken tegen Rusland bij het EHRM ([persbericht](#))

De in januari 2023 door het EHRM gewezen arresten tegen Rusland laten zien dat het Hof bevoegd is om zaken te behandelen die betrekking hebben op handelingen of omissies die plaatsvonden vóór 16 september 2022, de datum waarop Rusland ophield een partij te zijn bij het EVRM. De ambtstermijn van de Russische rechter is beëindigd, het Hof zal uit de zittende rechters een ad-hoc rechter benoemen om de ingediende klachten tegen Rusland te onderzoeken. Er zijn acht interstatelijke zaken aanhangig tegen Rusland die prioriteit hebben: Georgië t. Rusland (II) (Artikel 41 – rechtvaardige genoegdoening); Georgië t. Rusland (IV); Oekraïne t. Rusland (re Krim); Oekraïne en Nederland t. Rusland; Oekraïne t. Rusland (VIII); Oekraïne t. Rusland (IX); Rusland t. Oekraïne; Oekraïne t. Rusland (X). Er zijn momenteel ook ongeveer 16.700 individuele klachten bij het Hof aanhangig.

Wiki

[Wiki Oekraïne](#)

Onderwijs

HvJ – ARREST – 2 februari 2023 – zaak C-372/21 – Freikirche der Siebenten-Tags-Adventisten in Deutschland – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:59 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Geloofsgenootschap – Erkenning - Subsidie – Confessionele school - Vrijheid van vestiging

Samenvatting onder: [Godsdienstvrijheid](#)

NOOT – bij EHRM 13 december 2022, [Elmazova e.a. t. Noord-Macedonië](#)

Beating Brown v. Board of Education? Overrepresentation and desegregation measures in Elmazova and Others v. North Macedonia. ([strasbourgobservers](#))

EHRM – factsheets en guides

[Guide on Article 2 of Protocol No. 1 to the ECHR – right to education](#)

Overlevering en uitlevering

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 14 december 2022 (ECER 3.2.23) - [C-763/22 Procureur de la République](#)

Samenloop EAB en uitleveringsverzoek derde land – Geen beroepsmogelijkheid

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Tegen de in Spanje verblijvende O.P loopt in Frankrijk een strafrechtelijke procedure. Hij is in Spanje aangehouden op grond van een aanhoudingsbevel dat de Zwitserse autoriteiten tegen hem hadden uitgevaardigd. De Franse rechter besluit een aanhoudingsbevel uit te vaardigen om de verdachte te dwingen te verschijnen. Deze rechter verneemt vervolgens dat bij besluit van de Spaanse ministerraad voorrang is gegeven aan het

uitleveringsverzoek van de Zwitserse overheid en derhalve niet werd voorzien in de tenuitvoerlegging van het door de Franse gerechtelijke autoriteiten uitgevaardigde Europees aanhoudingsbevel. Een bepaling uit de Spaanse wet bepaalt namelijk dat bij samenloop tussen een Europees aanhoudingsbevel voor overlevering en een uitleveringsverzoek van een derde staat, de Spaanse rechterlijke autoriteit de procedure opschort en dat de kwestie aan de ministerraad wordt voorgelegd. Tegen dit besluit staat geen enkel rechtsmiddel open.

De vragen gaan o.a. over deze Spaanse nationale regeling waarbij de bevoegdheid te beslissen over een Europees aanhoudingsbevel en een daarmee samenlopend uitleveringsverzoek van een derde staat is toegekend aan een regeringsinstantie, zonder dat in een beroepsmogelijkheid is voorzien.

NOOT – bij HvJ 31 januari 2023, C-158/21 Puig Gordi

- Explosive case, cautious ruling: The CJEU prudently favours cooperation in the Puig case (EJILTalk)
- General test made autonomous for the assessment of risks involved in the execution of a EAW: judgment of the CJEU in the case of Puig Gordi and Others (Johan Callewaert)

EHRM factsheet

- [Extradition and life imprisonment](#)

Prejudiciële procedure HvJ

Prejudiciële vragen aan Gerecht EU

Om in staat te blijven om binnen een redelijke termijn uitspraken van hoogwaardige kwaliteit te doen, heeft het Hof van Justitie met gebruikmaking van de mogelijkheid die daartoe door de Verdragen wordt geboden, bij de wetgever van de Unie op 30 november 2022 een verzoek ingediend om zijn prejudiciële bevoegdheid op een aantal specifieke gebieden over te dragen aan het Gerecht en om de gevallen waarin het instellen van hogere voorziening tegen uitspraken van het Gerecht aan voorafgaande toelating is onderworpen, uit te breiden.

Wiki

- [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-453/21 – X-FAB Dresden – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:79 – geen conclusie – arrest

AVG - Functionaris gegevensbescherming – Belangenverstrengeling - Ontslag

Verordening (EU) 2016/679. Ontslag van verzoeker als functionaris voor gegevensbescherming (DPO) op grond dat hij zowel voorzitter van de ondernemingsraad als DPO van verweerster was. Verweerster stelt dat er belangenconflicten dreigen te ontstaan indien verzoeker tegelijkertijd DPO en voorzitter van de ondernemingsraad is, omdat deze twee functies onverenigbaar zijn.

Volgens de verwijzende rechter rijst de vraag of artikel 38, lid 3, tweede volzin AVG zich verzet tegen een regeling van een lidstaat die het ontslag van een DPO afhankelijk stelt van strengere voorwaarden dan die welke voortvloeien uit het Unierecht. Indien het Hof van oordeel is dat de in het nationale recht neergelegde ontslagvereisten in overeenstemming zijn met het Unierecht, dient te worden vastgesteld of de functies van voorzitter van de ondernemingsraad en DPO van

dezelfde onderneming mogen worden uitgeoefend door een en dezelfde persoon, dan wel of dit leidt tot een belangenconflict in de zin van artikel 38, lid 6, tweede volzin, AVG.

Hof: Artikel 38, lid 3, tweede volzin, van verordening (EU) 2016/679 verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan een verwerkingsverantwoordelijke of een verwerker een functionaris voor gegevensbescherming die bij hem in dienst is, alleen kan ontslaan om een gewichtige reden, ook al houdt het ontslag geen verband met de uitvoering van de taken van de betrokken functionaris, mits die regeling de verwezenlijking van de doelstellingen van deze verordening niet ondermijnt.

Artikel 38, lid 6, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat er van een „belangenconflict” in de zin van die bepaling sprake kan zijn wanneer aan een functionaris voor gegevensbescherming andere taken of plichten worden toevertrouwd die hem ertoe zouden brengen de doeleinden van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens bij de verwerkingsverantwoordelijke of zijn verwerker vast te stellen. Het staat aan de nationale rechter om van geval tot geval na te gaan of dit zo is, op basis van een beoordeling van alle relevante omstandigheden, met name de organisatiestructuur van de verwerkingsverantwoordelijke of zijn verwerker, en in het licht van de toepasselijke regeling in haar geheel, daaronder begrepen het eventuele beleid van de verwerkingsverantwoordelijke of zijn verwerker.

- B** EU-Hof: verhoogde ontslagbescherming voor functionaris voor gegevens-bescherming kan verenigbaar zijn met de AVG ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-560/21 – KISA – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:81 – geen conclusie – arrest

AVG - Functionaris gegevensbescherming – Ontslag – Onverenigbaarheid met beroepsactiviteit

Verordening (EU) 2016/679. Geschil over het ontslag van verzoeker, die bij verweerder op de afdeling belastingen werkzaam was als applicatie-adviseur en tevens was benoemd tot functionaris voor de gegevensbescherming. Ontslaggrond was dat de werkzaamheden als functionaris gegevensbescherming in strijd waren met zijn beroepsactiviteiten.

Staat artikel 38, lid 3, tweede volzin, van verordening (EU) 2016/679 in de weg aan een bepaling van nationaal recht, die het ontslag van de functionaris voor gegevensbescherming door de verwerkingsverantwoordelijke, die zijn werkgever is, afhankelijk stelt van de daarin gestelde voorwaarden, ongeacht of dit ontslag verband houdt met de uitvoering door de functionaris van zijn taken?

Hof: [niet-officiële vertaling] Artikel 38, lid 3, tweede volzin, van verordening (EU) 2016/679 verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan een verwerkingsverantwoordelijke of een verwerker een functionaris voor gegevensbescherming die bij hem in dienst is, alleen kan ontslaan om een gewichtige reden, ook al houdt het ontslag geen verband met de uitvoering van de taken van de betrokken functionaris, mits die regeling de verwezenlijking van de doelstellingen van deze verordening niet ondermijnt.

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-349/21 – HYA e.a. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:102 – persbericht – conclusie – arrest

Telefoontap - Machtiging gebruik bijzondere opsporingsmethoden – Algemene machtiging

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 15 december 2022 (ECER 31.1.2023) – C-757/22 – Meta Platforms Ireland

AVG – Consumentenbescherming – Bevoegdheid consumentenbeschermingsorganisatie - Internetplatform – Aanbieden apps

Verordening (EU) 2016/679 (AVG). Hoger beroep in een zaak ingesteld door verzoeker (een Duitse consumentenbeschermingsorganisatie) tegen het in Ierland gevestigde Facebook. Het beroep betreft het aanbieden van spellen in het appcentrum op verweersters internetplatform en de vermelding dat het dit appcentrum is toegestaan om bepaalde persoonlijke informatie namens de gebruiker te publiceren. Verzoeker vordert dat deze praktijken verboden worden. Deze vordering staat los van enige specifieke inbreuk op de rechten inzake gegevensbescherming van een individuele betrokkene en zonder dat een dergelijke persoon daartoe opdracht heeft gegeven. De vordering is toegewezen. Verweester beoogt met haar beroep tot revisie alsnog afwijzing van de tegen haar ingestelde vordering. De prejudiciële vraag gaat over de toelaatbaarheid van een nationale regeling die zowel aan concurrenten als aan naar nationaal recht beroepsgerechtigde verenigingen de bevoegdheid verleent om wegens schendingen van de AVG bij de civiele rechter op te komen tegen de inbreukmaker o.g.v. het verbod op oneerlijke handelspraktijken.

Is er sprake van schending van rechten „ten gevolge van de verwerking” in de zin van artikel 80, lid 2, AVG wanneer een vereniging die consumentenbelangen behartigt, ter ondersteuning van haar vordering aanvoert dat de rechten van een betrokkene zijn geschonden omdat niet is voldaan aan de uit artikel 12, lid 1, eerste volzin, AVG juncto artikel 13, lid 1, onder c) en e), AVG voortvloeiende verplichtingen om informatie te verstrekken over het doel van de gegevensverwerking en de ontvanger van de persoonsgegevens?

NOOT – bij HvJ 22 november 2022, C-37/20 en C-601/20 (Sovim SA)

Sovim SA (HvJ EU,) Actieve openbaarmaking van data op het internet in strijd met het Handvest (EHRC updates)

CONSULTATIE

Further specifying procedural rules relating to the enforcement of the General Data Protection Regulation, Feedback mogelijk van 24 Februari 2023 - 24 Maart 2023 (EC)

EDPB

- Guidelines 05/2021 on the Interplay between the application of Article 3 and the provisions on international transfers as per Chapter V of the GDPR (EDPB)
- Guidelines 03/2022 on deceptive design patterns in social media platform interfaces: how to recognise and avoid them (EDPB)

OVERIG

- Verzameling politie biometrische gegevens en EU wetgeving (IT en Recht)
- Politie leest opnieuw mee met criminelen: cryptocommunicatiedienst Exclu ontmanteld. (BS-03-02-2023)
- JenV moet grootschalige verwerking gegevens vliegtuigpassagiers per direct stoppen (AP)
- Privacytoezichthouders wijzen overheden op vereisten bij gebruik clouddiensten (AP)
- A Unique Identification Number for Every European Citizen (Verfassungsblog)

Wiki

[Wiki AVG](#)

EHRM - factsheets en guides

[Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection](#)
[EHRM Factsheet Personal data protection](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – ARREST – 9 februari 2023 - Katona en Závorský t. Slowakije - [persbericht](#) – [arrest](#) – [43932/19](#) - [43995/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0209JUD004393219](#)

Eigendomsrecht – Vorderingen in rechterlijke uitspraak erkend – Na faillissement niet meer geldend te maken

Samenvatting onder: [Eigendomsrecht](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 5 december 2022 (ECER 6.2.23) – [C-744/22](#) - [Vodosnabdyavane i kanalizatsia](#)

Benoeming bijzondere vertegenwoordiger (advocaat) – In rechte optreden voor consument – Salaris van bijzonder vertegenwoordiger - Effectieve rechtsbescherming

Verzoekster is een Bulgaars waterleidingbedrijf en eist voor de Bulgaarse rechter dat verweerder, een Letse staatsburger die als consument wordt aangemerkt, wordt veroordeeld tot betaling van een geldbedrag en bijkomende rente in verband met het in zijn Bulgaarse vakantiewoning verbruikte water.

De vordering is betekend op het bij de bevoegde autoriteiten bekende adres van verweerder in Bulgarije maar hij werd op dat adres niet aangetroffen.

Nu de betekening niet aan verweerder is uitgereikt en gelet op de andere omstandigheden in deze zaak is het nu aan de verwijzende rechter om voor verweerder een bijzondere vertegenwoordiger (advocaat) aan te stellen, zodat de rechtsbescherming van verweerder voldoende kan worden gewaarborgd.

De verwijzende rechter dient bij de aanwijzing van een bijzondere vertegenwoordiger ook het salaris van deze vertegenwoordiger vast te stellen. De kosten hiervoor komen in eerste instantie voor rekening van de verzoeker maar de verweerder wordt tot betaling van deze kosten veroordeeld indien de verzoeker in het gelijk wordt gesteld.

De verwijzende rechter ziet bij aanwijzing van de bijzondere vertegenwoordiger en de vaststelling van zijn salaris een reëel risico dat de consument wordt veroordeeld tot betaling van kosten die vele malen hoger zijn dan de waarde van de vorderingen zelf. Verder bestaat het risico dat bij de vaststelling van een te laag salaris de daartoe bevoegde instantie de benoeming van een bijzondere vertegenwoordiger weigert waardoor de consument de mogelijkheid van effectieve rechtsbescherming wordt ontnomen.

De vragen gaan o.a. over de verenigbaarheid met het Unierecht van nationale wettelijke bepalingen over de vaststelling van het honorarium van een bijzondere vertegenwoordiger die een consument bij diens afwezigheid vertegenwoordigt als de consument bij de betekening van een vordering niet op zijn adres wordt aangetroffen.

EHRM – factsheets en guides

[Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 2 februari 2023 – Rocchia t. Frankrijk – [persbericht](#) – [arrest](#) - [74530/17](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0202JUD007453017](#)

Vormverzuimen bij instellen appel door bijzonder gemachtigde – Toegang tot de rechter

Artikel 6, lid 1 EVRM. Klaagster wordt voor belastingfraude veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar. De echtgenoot van klagster stelt appel in door middel van een schriftelijk document gelijkwaardig aan een volmacht. Het hof constateert dat aan het beroepschrift geen bijzondere volmacht is gehecht en verklaart klagster (nu het openbaar ministerie het door haar ingestelde appel intrekt) niet-ontvankelijk in het ingestelde hoger beroep. Dit oordeel blijft in cassatie in stand.

Het EHRM past het kader toe zoals uiteengezet in het arrest [Zubac v. Kroatië](#). Het Hof overweegt in het algemeen dat het stellen van ontvankelijkheidsvoorwaarden een legitiem doel heeft. Het Hof kan in casu niet vaststellen of de volmacht in het ongerede is geraakt of door de griffier niet bij de akte is gevoegd maar constateert dat de gevolgen van het ontbreken daarvan voor rekening van klagster zijn gekomen, zeker nu zij volgens Franse rechtspraak niet in de gelegenheid werd gesteld op andere wijze het bestaan van de volmacht aan te tonen. Onder deze omstandigheden komt het EHRM tot de conclusie dat sprake is van een excessief formalistische opstelling. Bij dit oordeel betreft het Hof verder nog dat het openbaar ministerie niet verplicht was het eigen appel in te trekken, dat de motivering van het veroordelend (verstek)vonniss uit standaardoverwegingen bestond en klagster een gevangenisstraf van twee jaar boven het hoofd hing. Hierdoor is het recht op toegang tot de rechter ongerechtvaardigd beperkt en is sprake van een schending van artikel 6 lid 1 van het Verdrag.

Zie voor de rechtspraak van de Hoge Raad ten aanzien van art. 450 lid 1 onder b Sv onder andere [ECLI:NL:HR:2017:3071](#) of [ECLI:NL:HR:2022:995](#).

EHRM – ARREST – 7 februari 2023 – B. t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) – [36328/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0207JUD003632820](#)

Onmenselijke behandeling - Secundaire victimisatie van minderjarig slachtoffer in strafprocedures wegens seksueel misbruik

Artikel 3 EVRM. Toen klagster twaalf jaar oud was en bij een voogd woonde (na een verblijf in een weeshuis nadat haar moeder was overleden), vertelde zij over seksueel misbruik dat plaatsvond toen zij tussen de zeven en tien jaar oud was. Vier verdachten van dat seksueel misbruik werden strafrechtelijk vervolgd. Klaagster werd in totaal twaalf keer gehoord door vier verschillende onderzoekers en moest in detail verklaren over wat er was gebeurd in elk van de vier afzonderlijke strafzaken. Ook moest zij in detail verklaren ten overstaan van twee van de verdachten. Ze moest ook aanwezig zijn bij onderzoek op twee plekken waar het seksueel misbruik had plaatsgevonden. Ze moest daders identificeren in een Oslo-confrontatie, waarbij een verdachte door een vergissing in dezelfde ruimte als zij belandde. Gedurende de procedures verslechterde de psychologische en fysieke gezondheid van klagster. Ook na een verzoek om niet langer deel te nemen aan onderzoeksactiviteiten, moest zij in een strafzaak twee uur lang worden verhoord door de aanklager, de verdediging en de rechter zonder dat haar verzoek om pauze werd toegewezen.

EHRM: Het aantal verhoren van minderjarigen moet tot een minimum worden beperkt. Uit niets blijkt dat het niet mogelijk was om alle verhoren door dezelfde vrouwelijke onderzoeker te laten uitvoeren. De verhoren vonden niet plaats in een kindvriendelijke ruimte en klagster moest haar verklaringen bovendien herhalen op de plaats delict. Het getuigenverhoor op de zitting was onverenigbaar met de sensitieve aanpak die van autoriteiten vereist is bij strafprocedures over seksueel misbruik van een minderjarige. De nationale autoriteiten hebben totaal geen acht geslagen op het lijden van klagster. Door haar jonge leeftijd, gezinssituatie en vermeend seksueel misbruik was ze acut kwetsbaar. De autoriteiten hebben haar persoonlijke integriteit

tijdens de strafprocedure niet beschermd, wat tot secundaire victimisatie heeft geleid. Schending van artikel 3 EVRM.

HvJ – ARREST – 16 februari 2023 – zaak C-349/21 – HYA e.a. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:102 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Telefoontap - Machtiging gebruik bijzondere opsporingsmethoden – Algemene machtiging

Richtlijn 2002/58/EG (Richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie). Artikel 47, tweede alinea, Handvest EU. In een strafrechtelijk onderzoek heeft de officier van justitie tegen twee verdachten gevorderd dat er gebruik ka worden gemaakt van bijzondere opsporingsmethoden, waaronder het aftappen van telefoongesprekken. De strafrechter heeft machtigingen hiertoe verleend, maar heeft deze machtigingen heel algemeen gemotiveerd, zonder voldoende duidelijke precisering. De afgetapte gesprekken zijn rechtstreeks van belang voor de vaststelling dat de beschuldigingen tegen verdachten gegrond zijn. Een Bulgaarse strafrechter wenst te vernemen of een praktijk op grond waarvan machtigingen tot het gebruik van geheime controlemaatregelen met het oog op het onderscheppen, opnemen en opslaan van telefoongesprekken tussen verdachten (aftappen van telefoongesprekken) worden verleend in de vorm van een vooraf in algemene bewoordingen opgestelde tekst zonder geïndividualiseerde motivering, verenigbaar is met het EU-recht (richtlijn 2002/58/EG). Voorts wenst hij te vernemen of het ontbreken van een geïndividualiseerde motivering in dergelijke machtigingen kan worden verholpen door een nieuwe beoordeling achteraf door de feitenrechter, en, zo niet, of bewijzen waarvan is vastgesteld dat zij in strijd met die bepalingen zijn verkregen, als bewijs toelaatbaar zijn.

Het Hof oordeelt dat een machtiging voor een telefoontap niet individueel hoeft te zijn gemotiveerd. De motiveringsplicht wordt namelijk niet geschonden wanneer de beslissing is gebaseerd op een gedetailleerd en uitvoerig verzoek van de bevoegde strafrechtelijke autoriteit, en de motivering voor de machtiging gemakkelijk en ondubbelzinnig kan worden afgeleid uit een kruislingse lezing van het verzoek en de machtiging.

Hof: Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58/EG, gelezen in het licht van artikel 47, tweede alinea, Handvest EU, verzet zich niet tegen een nationale praktijk waarin de rechterlijke beslissingen waarbij op een met redenen omkleed en gedetailleerd verzoek van de strafrechtelijke autoriteiten machtiging wordt verleend tot het gebruik van bijzondere inlichtingentechnieken, worden opgesteld volgens een vooraf opgestelde tekst die geen geïndividualiseerde motivering bevat, maar, naast de geldigheidsduur van die machtiging, louter vermelden dat is voldaan aan de voorschriften van de wetgeving waarnaar die beslissingen verwijzen, mits de precieze redenen waarom de bevoegde rechter heeft geoordeeld dat in het licht van de feitelijke en juridische elementen die het betrokken geval kenmerken aan de wettelijke vereisten was voldaan, gemakkelijk en ondubbelzinnig kunnen worden afgeleid uit een kruislingse lezing van de beslissing en het verzoek tot machtiging, dat na de verlening van de machtiging toegankelijk moet worden gemaakt voor de persoon tegen wie het gebruik van bijzondere inlichtingentechnieken is toegestaan.

- B EU-Hof: een machtiging voor het aftappen van telefoongesprekken hoeft niet individueel te worden gemotiveerd ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije - 28 november 2022 (7.2.23) - [C-760/22](#) - [FP e.a.](#)

Recht op aanwezigheid strafprocedures - Online deelname van verdachte

Richtlijn (EU) 2016/343. F.P. heeft in 2021 en 2022 aan meerdere (terecht)zittingen online deelgenomen via Skype. Geen van de betrokkenen heeft bezwaar gemaakt tegen de online deelname van F.P.. De verwijzende rechter heeft maatregelen getroffen om de rechten van F.P. te waarborgen. Online deelname van betrokken partijen en meer bepaald verdachten aan strafzaken was wettelijk geregeld. Die wettelijk regeling is vervallen op 31 mei 2022. Tijdens de

terechtzitting van 13 juni 2022 twijfelde de verwijzende rechter of er (nog) een procedurele mogelijkheid bestond om online te blijven deelnemen aan de terechtzitting, aangezien daarvoor een expliciete wettelijke grondslag in het Bulgaarse recht ontbrak. In die context heeft de verwijzende rechter een vraag aan het EU-Hof voorgelegd.

De verwijzende rechter wil van het EU-Hof weten of de richtlijn aldus moet worden uitgelegd dat door de online-deelname van een verdachte het risico bestaat dat zijn recht om aanwezig te zijn op de terechtzitting wordt geschonden en, zo ja, welke maatregelen geschikt zouden zijn om een dergelijke schending te voorkomen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 20 december 2022 (ECER 15.2.23) - C-2/23 – FL und KM Baugesellschaft et S

Economische delicten - Mededingingsbeperkende afspraken bij aanbestedingsprocedures - Clementieverklaringen

Samenvatting onder: [Mededinging](#)

EHRM - factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)

Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM – ARREST – 21 februari 2023 - Catana t. Moldavië - [persbericht](#) – [arrest](#) - [43237/13](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0221JUD004323713](#)

Tuchtzaak tegen rechter - Samenstelling tuchtcommissie - Schending artikel 6 EVRM

Artikel 6 EVRM. Klaagster is een rechter tegen wie in 2011 twee tuchtrechtzaken zijn gestart, die tot twee zware berispingen hebben geleid. In de eerste zaak vond de tuchtcommissie (met de afkorting 'CSM') dat de rechter de regels omtrent amnestie onjuist had toegepast bij een persoon die voor verkrachting was veroordeeld. In de tweede zaak vond de CSM dat klaagster haar bevoegdheden als rechter had overschreden, door een bevel van de openbaar aanklager om een strafrechtelijk onderzoek te starten terzijde te schuiven, nu tegen die beslissing geen beroep open stond bij de rechter.

Klaagster heeft in 2012 twee klachten ingediend bij het hooggerechtshof om de disciplinaire sancties tegen haar te vernietigen. Die klachten zijn afgewezen, omdat in de CSM-wet staat dat tegen beslissingen van de CSM geen hoger beroep open staat bij het hooggerechtshof, behalve ten aanzien van klachten die zien op de procedure die tot de beslissingen van het CSM hebben geleid. Dat was in de onderhavige zaak niet het geval.

Bij het EHRM klaagt klager dat artikel 6 EVRM is geschonden, nu er geen sprake is van een onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak. In het bijzonder klaagt klaagster over het feit dat de drie CSM-leden, de minister van Justitie, de hoofdaanklager en de president van het hooggerechtshof zijn en dat de andere leden professoren zijn die vanwege politieke redenen door het parlement zijn gekozen. Ook klaagt zij over de rol die de hoofdaanklager in haar tuchtzaken zou hebben gespeeld.

Het EHRM overweegt als volgt. In het tuchtrecht dient de tuchtcommissie zelf te voldoen aan de eisen van artikel 6 EVRM, of, als dat niet het geval is, moet er een rechtsgang open staan bij een rechter die wel de toets van artikel 6 EVRM kan doorstaan. In deze zaak was het hooggerechtshof niet bevoegd om de feitelijke of juridische omstandigheden, dan wel de proportionaliteit van de opgelegde sancties te toetsen. Verder bestond een deel van de CSM weliswaar uit rechters, maar was één van de leden een minister, die onderdeel uitmaakt van de uitvoerende macht, hetgeen een schending oplevert van de scheiding der machten. De enkele aanwezigheid van de minister

in de CSM is op zichzelf al zeer problematisch in het licht van artikel 6 EVRM, in het bijzonder omdat de tuchtcommissie onafhankelijk moet zijn. Ook de aanwezigheid van de hoofdaanklager in een tuchtcommissie om rechters te beoordelen is problematisch in het licht van de vereisten van onpartijdigheid en onafhankelijkheid. Dit veroorzaakt namelijk het risico dat rechters zaken niet onpartijdig behandelen uit angst voor tuchtzaken, dan wel dat de hoofdaanklager niet onpartijdig handelt tegenover rechters met wier beslissingen hij het niet eens is. In casu was het des te problematischer, nu de hoofdaanklager degene was die de tuchtklachten tegen klaagster had aangespannen. Volgens de staat heeft de hoofdaanklager zich teruggetrokken uit de besluitvorming van de CSM, echter dit is niet onderbouwd. De uitspraken zijn slechts ondertekend door de president van de CSM, zonder dat daarbij vermeld stond wie er aan de besluitvorming had deelgenomen. Ook ten aanzien van de deelnemende professoren in de CSM geldt dat hun onafhankelijkheid onvoldoende is gewaarborgd omdat zij waren gekozen door het parlement en onduidelijk was op basis waarvan zij als kandidaten waren geselecteerd. Schending van artikel 6 lid 1 EVRM.

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 16 februari 2023 – zaak C-216/21 – Asociația “Forumul Judecătorilor din România” – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:116 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Rechterlijke onafhankelijkheid - Bevorderingsprocedure voor rechters - Hervormingen justitiële stelsel in Roemenië

Beschikking 2006/928/EG. Artikel 267 VWEU. Artikel 19, lid 1, tweede alinea VEU. Artikel 47 Handvest EU. Verzoekende partijen (vereniging Roemeens rechtersforum en Y.N.) hebben verzocht om gedeeltelijke vernietiging van de beslissing van de Afdeling voor rechters waarbij bevorderingsprocedure voor rechters is gewijzigd. De bestreden verordening doet volgens de verzoekers af aan het beginsel van rechterlijke onafhankelijkheid en is vastgesteld in strijd met de aanbevelingen in de verslagen die de Europese Commissie heeft opgesteld in het kader van het bij beschikking 2006/928 ingestelde mechanisme. Zij betogen dat de bestreden verordening een procedure voor de bevordering van rechters invoert die grotendeels wordt gevoerd door de presidenten van de gerechtshoven, hetgeen een radicale wijziging vormt ten opzichte van de eerdere bevorderingsprocedure, die 15 jaar lang is toegepast en berustte op een landelijk schriftelijk examen. Volgens verzoekers heeft de bestreden verordening het bevorderingsexamen op basis van verdienste volledig afgeschaft, en wordt groter belang gehecht aan de subjectieve beoordelingen van de leden van een commissie.

Volgens de A-G is een procedure voor bevordering van rechters op basis van een beoordeling van hun werk en gedrag door een raad bestaande uit de president en rechters van de relevante hogere rechtbank verenigbaar met het EU-recht. Maar zelfs wanneer de leden van die raad zelf onafhankelijk zijn, moeten de toegepaste criteria voldoende objectief, relevant en verifieerbaar zijn en moet het orgaan de beslissingen motiveren.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 47 Handvest EU en artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in samenhang met artikel 2 VEU, moeten aldus worden uitgelegd dat het beginsel van onafhankelijkheid van rechters van toepassing is op procedures inzake de bevordering van rechters. Dit beginsel wordt niet geschonden door de invoering van een procedure inzake de bevordering van nationale rechters naar een hogere rechterlijke instantie die is gebaseerd op een beoordeling van hun werk en gedrag door een commissie die is samengesteld uit de president en rechters van die hogere rechterlijke instantie, die niet alleen die beoordeling verrichten, maar in hoger beroep ook de uitspraken van de rechters van lagere rechterlijke instanties toetsen en die rechters periodiek evalueren zodra en indien zij naar de betreffende hogere rechterlijke instantie zijn bevorderd. Zelfs wanneer de leden van die commissie zelf onafhankelijk zijn, moeten de door hen toegepaste criteria echter voldoende objectief, relevant en toetsbaar zijn om bij justitiabelen geen redelijke twijfel te wekken ten aanzien van de ongevoeligheid van de betreffende rechters van lagere rechterlijke instanties voor beïnvloeding door inmenging of druk van buitenaf die de onafhankelijkheid van hun oordeelsvorming in gevaar zou kunnen brengen en van invloed zou kunnen zijn op hun beslissingen, en is de commissie verplicht om haar beslissingen met redenen te omkleden. Een andere relevante factor is in dat verband de mogelijkheid voor die rechters om in rechte op te komen tegen beslissingen die van invloed zijn op hun bevordering.

Artikel 47 Handvest EU en artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in samenhang met artikel 2 VEU en beschikking 2006/928/EG verzetten zich niet tegen de invoering van hervormingen van het justitiële stelsel in Roemenië in omstandigheden waarin dergelijke hervormingen aan de uit het Unierecht voortvloeiende vereisten voldoen en waarin de enige reden voor verzet tegen de invoering van dergelijke hervormingen zou zijn dat de Commissie in de door haar op basis van beschikking 2006/928 opgestelde verslagen geen specifieke aanbeveling heeft gedaan met betrekking tot het specifieke voorwerp van die hervormingen.

HvJ – Inbreukprocedure Polen

Commissie brengt Polen voor het EU-Hof vanwege de betwisting van de voorrang van het EU-recht door het Grondwettelijk Hof ([ECER](#))

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond - 6 februari 2023 – [ECLI:NL:RBDHA:2023:1131](#)

Asielaanvraag onderdaan Polen – Interstatelijk vertrouwen - Rechtsstaat Polen

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

EHRM – Reactie Polen op interim maatregelen EHRM

De Poolse regering heeft onlangs de griffie van het Hof meegedeeld dat de voorlopige maatregel van het EHRM van 6 december 2022 die krachtens artikel 39 van het Reglement van het Hof is genomen in [zaken](#) Leszczyńska-Furtak t. Polen (verzoek nr. 39471/22), Gregajtys t. Polen (nr. 39477/22) en Piekarska-Drażek t. Polen (nr. 44068/22) niet zal worden gerespecteerd. Er zou geen feitelijke of juridische grondslag hiervoor zijn. De Poolse regering verwijst naar een uitspraak van het Grondwettelijk Hof van maart 2022 waarin vraagtekens zijn gezet bij de rechtsmacht van het EHRM. Er zijn momenteel 323 verzoeken aanhangig bij het Hof waarin kwesties aan de orde komen met betrekking tot verschillende aspecten van de reorganisatie van het gerechtelijk apparaat in Polen.

OVERIG

- A New Chapter in the European Rule of Law Saga? ([Verfassungsblog](#))
- Verdediging van de democratie – mededeling, Feedback- en raadplegingsperiode 16 Februari 2023 - 13 April 2023 ([EC](#))

WIKI

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)

Recht op leven

EHRM – ARREST – 7 februari 2023 – Elvan t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest](#) – [64937/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0207JUD006493719](#)

Positieve verplichting – Effectief onderzoek naar de dood van een burger

Artikel 2 EVRM. Klagers zijn de ouders en de zussen van Berkin Elvan, een 15-jarige jongen die is overleden aan zijn verwondingen veroorzaakt door een granaatcapsule die door een eliteteam van de politie was afgeschoten, tijdens een demonstratie. Berkin, die in de buurt van de demonstratie was, is gewond geraakt. De ouders hebben verklaard dat Berkin alleen daar in de buurt was omdat hij een brood zou halen. De Turkse vervolgingsautoriteiten zijn zelf een onderzoek gestart en ook hebben de ouders twee formele klachten ingediend tegen betrokken politieambtenaren en de verantwoordelijke korpschef. De vervolgingsautoriteit merkte één politieambtenaar aan als verdachte. Die politieambtenaar is veroordeeld ter zake doodslag. De andere zaken zijn allemaal geseponeerd. De familieleden hebben op diverse wijzen getracht alsnog onderzoek te laten verrichten. Dit hebben de Turkse autoriteiten telkens verzuimd en er heeft geen concreet onderzoek plaatsgevonden naar de rol van de wetshandhavers, de directeur en/of de gouverneur van Istanboel. EHRM: Turkije heeft niet voldaan aan de procedure verplichting uit artikel 2 EVRM. Schending.

OVERIG

Earthquakes in Türkiye and the Right to Life: Whither Positive Obligations? ([ECHR blog](#))

EHRM – factsheets en guides

[🔗 Guide on article 2 ECHR on right to life](#)

Staatssteun

HvJ – ARREST – 2 februari 2023 – gevoegde zaken C-649/20 P, C-658/20 P en C-662/20 P – Spanje / Commissie, Lico Leasing en Pequeños y Medianos Astilleros Sociedad de Reversión / Commissie en Caixabank e.a. / Commissie – [ECLI:EU:C:2023:60](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Spaanse belasting-leaseregeling - Terugvordering steun - Discretionaire bevoegdheid belastingdienst - Vaststelling indirecte voordeel

Artikel 107, lid 1, VWEU. Besluit 2014/200/EU. Het is de tweede keer dat het Hof wordt verzocht om zich uit te spreken over deze Spaanse belastingregeling, die een bijzonder karakter heeft aangezien de uitvoering ervan afhangt van de uitoefening van een ruime discretionaire bevoegdheid door de belastingdienst. De middelen van de hogere voorzieningen hebben betrekking op onder meer de methode voor de analyse van de selectiviteit en op de uitlegging van de rechtspraak betreffende het indirecte voordeel met het oog op de vaststelling van het steunbedrag dat moet worden teruggevorderd bij de directe begunstigden van die steun. Het Hof verklaart het besluit van de Commissie betreffende de „Spaanse belasting-leaseregeling” gedeeltelijk nietig. De Commissie heeft Spanje immers gelast om het volledige bedrag van de betrokken steun terug te vorderen van een niet correct vastgestelde groep van begunstigden.

Hof: Het arrest van het Gerecht in zaken T-515/13 RENV en T-719/13 RENV, wordt vernietigd voor zover het Gerecht daarbij de beroepen heeft verworpen waar deze de nietigverklaring beoogden van artikel 1 van besluit 2014/200/EU van de Commissie van 17 juli 2013 betreffende de door Spanje ten uitvoer gelegde steunmaatregel SA.21233 C/11 (ex NN/11, ex CP 137/06) – Belastingregeling voor bepaalde leaseovereenkomsten met het oog op financiering, ook Spaanse belasting-leaseregeling genoemd, voor zover de economische samenwerkingsverbanden en hun

investeerdere daarin worden aangewezen als de enige begunstigden van de in dat besluit bedoelde steun, alsook van artikel 4, lid 1, van dat besluit voor zover het Koninkrijk Spanje daarbij wordt gelast om het volledige bedrag van de in dat besluit bedoelde steun terug te vorderen van de investeerders van de economische samenwerkingsverbanden die daarvan hebben geprofiteerd.

De hogere voorzieningen worden afgewezen voor het overige. Besluit 2014/200 wordt nietig verklaard voor zover de economische samenwerkingsverbanden en hun investeerders daarbij worden aangewezen als de enige begunstigden van de in dat besluit bedoelde steun.

Artikel 4, lid 1, van besluit 2014/200 wordt nietig verklaard voor zover het Koninkrijk Spanje daarbij wordt gelast om het volledige bedrag van de in dat besluit bedoelde steun terug te vorderen van de investeerders van de economische samenwerkingsverbanden die daarvan hebben geprofiteerd.

B Arrest Gerecht over Spaanse belasting-leaseregeling gedeeltelijk vernietigd.
([VN-Vandaag-2023/228](#))

GERECHT EU – ARREST – 8 februari 2023 – zaak T-522/20 – Carpatair / Commissie – ECLI:EU:T:2023:51 – persbericht – arrest

Roemeense steun aan internationale luchthaven

Besluit (EU) 2021/1428. Artikel 107, lid 1 VWEU. Het Gerecht verklaart het besluit nietig waarbij de Europese Commissie de Roemeense steun op de internationale luchthaven van Timișoara ten gunste van Wizz Air heeft goedgekeurd. De Commissie heeft het recht onjuist toegepast bij haar beoordeling of die maatregelen selectief waren en een voordeel hebben verschaft.

Europese Commissie

Europese Commissie consulteert lidstaten over een voorstel voor een tijdelijk crisis- en transitiekader voor staatssteun ([ECER](#))

Het voorstel voor een tijdelijk crisis- en transitiekader heeft tot doel investeringen voor een snellere uitrol van hernieuwbare energie te stimuleren en de decarbonisatie van de industrie en de productie van apparatuur die nodig is voor de transitie naar klimaatneutraliteit te ondersteunen, met behoud van de integriteit en het gelijke speelveld op de EU-interne markt.

Strafrecht

HvJ – ARREST – 2 februari 2023 – zaak C-806/21 – T.F. – Nederland – Hoge Raad der Nederlanden – ECLI:EU:C:2023:61 – geen conclusie – arrest

Begrip marktdeelnemer – Drugsprecursoren - Meldingsplicht - Nemo tenetur” beginsel

Kaderbesluit 2004/757/JBZ. Verordening (EG) nr. 273/2004.T.F. heeft met een gehuurd voertuig verschillende malen chemicaliën opgehaald in Luik en vervolgens vervoerd naar verschillende locaties in Nederland (een garagebox en een parkeerterrein van McDonalds) en daar afgeleverd en opgeslagen. De Nederlandse rechter heeft hem daarvoor veroordeeld, omdat het zou gaan om voorbereidingshandelingen als bedoeld in de Opiumwet. Drugsprecursoren zijn grondstoffen die niet alleen kunnen worden gebruikt voor de vervaardiging van legale chemische producten, maar ook kunnen worden misbruikt voor de illegale productie van drugs. Deze drugprecursoren zijn gereguleerd in een EU-verordening (273/2004), die ook voorziet in een meldingsplicht. De Hoge Raad vraagt het Hof om verduidelijking over die meldingsplicht, met name in het licht van het “nemo tenetur” beginsel (niemand mag worden gedwongen aan zijn eigen veroordeling mee te werken).

Hof: Artikel 2, onder d), van verordening (EG) nr. 273/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een persoon die in het kader van een illegale activiteit betrokken is bij het in de handel brengen van in de Europese Unie geregistreerde stoffen, geen „marktdelnemer” in de zin van die bepaling is.

Europese Commissie

Verslag van de Commissie over de tenuitvoerlegging van de richtlijn rechtsbijstand in strafprocedures ([ECER](#))

Het verslag is gericht op de maatregelen die de lidstaten tot dusver hebben genomen om de richtlijn rechtsbijstand in strafprocedures in nationaal recht om te zetten. De Commissie heeft tekortkomingen in 22 EU-lidstaten geconstateerd. Met name met betrekking tot de verplichting om rechtsbijstand te verlenen zonder onnodig uitstel.

REGELGEVING

- VERTALING Tweede aanvullend protocol bij het Verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken, inzake nauwere samenwerking en verstrekking van elektronisch bewijsmateriaal, [PB L 63 van 28.2.2023](#)
- Besluit (EU) 2023/436 van de Raad van 14 februari 2023 tot machtiging van de lidstaten om, in het belang van de Europese Unie, het tweede aanvullend protocol bij het Verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken, inzake nauwere samenwerking en verstrekking van elektronisch bewijsmateriaal te ratificeren, [PB L 63 van 28.2.2023](#)

OVERIG

- Verzameling politieke biometrische gegevens en EU wetgeving ([IT en Recht](#))
- Het horen van getuigen à charge na Keskin: een overzicht. ([BS-02-02-2023](#))
- Politie leest opnieuw mee met criminelen: cryptocommunicatiedienst Exclu ontmanteld. ([BS-03-02-2023](#))
- Jaarverslag Europees Openbaar Ministerie over 2022 gepubliceerd ([ECER](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Terrorisme en witwassen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Letland – 18 januari 2023 (ECER 28.2.2023) – [C-22/23](#) – [Citadeles nekustamie īpašumi*](#)

Vennootschappelijke diensten – Verhuur onroerend goed – Registratie bedrijven op adres gehuurde – Boete - Witwassen

Richtlijn (EU) 2015/849. Verzoekster houdt zich onder meer bezig met de aan- en verkoop van onroerend goed voor eigen rekening en met de verhuur, het beheer en de administratie van

onroerend goed dat haar eigendom is. Het Bureau voor de bestrijding van witwassen heeft een controle uitgevoerd bij verzoekster. Volgens het controleverslag verhuurde verzoekster onroerend goed dat zij in eigendom had door daarvoor huurovereenkomsten te sluiten met huurders van bedrijfsruimten, waaronder rechtspersonen en juridische structuren. Voorts blijkt uit de controle dat sommige huurders van die bedrijfsruimten hun respectieve zetel in de gehuurde bedrijfsruimten hebben geregistreerd. Het Bureau heeft een boete opgelegd wegens schending van de bepalingen van o.a. de antiwitwaswet. Verzoekster voert in beroep aan dat zij geen meldingsplichtige entiteit is in de zin van de antiwitwaswet en dat zij zich derhalve niet hoeft te houden aan de bepalingen van deze wet of van de sanctiewet, waarvan de belastingdienst de overtreding heeft vastgesteld.

Betreft het begrip „aanbieder van vennootschapsrechtelijke diensten” in richtlijn 2015/849 een afzonderlijke dienst die niet voortvloeit uit en geen verband houdt met een transactie bestaande in de verhuur van een onroerend goed dat eigendom is van de verhuurder, ongeacht of de verhuurder er al dan niet mee heeft ingestemd dat de huurder zijn statutaire zetel in het gehuurde goed vestigt en daar transacties verricht?

EHRM - factsheets en guides

- [Terrorism and the European Convention on Human Rights](#)
- [Guide to the case-law of the ECHR on terrorism](#)

Toegang tot documenten

NOOT – bij Gerecht EU 25 januari 2023 in de zaak T-163/21

EU-Gerecht: Raad mocht op grond van de Eurowob de toegang tot Raadswerkgroepdocumenten in een lopend wetgevingsproces niet weigeren ter bescherming van het besluitvormingsproces (ECER)

Verkiezingen en kiesrecht

OVERIG

New Thematic Factsheet on the Right to Free Elections ([ECHR blog](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)

Vervoer en reizen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 15 december 2022 (ECER 13.2.23) - C-774/22 - FTI Touristik

Reikwijdte Brussel I bis verordening - Territoriale bevoegdheid - Grensoverschrijdend effect?

Samenvatting onder: [IPR](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk - 17 oktober 2022 (ECER 3.2.23) - [C-771/22](#) - HDI Global

Pakketreis – Annulering reis - Bescherming bij insolventie

Richtlijn (EU) 2015/2302. De consument heeft een pakketreis geannuleerd vanwege COVID-19 voor het begin van de reis. Twee maanden later is de reisorganisatie insolvent geworden. Verzoekster, een Oostenrijkse instantie voor consumentenbescherming, is van mening dat uit het beschermingsdoel van artikel 17 van richtlijn (EU) 2015/2302 blijkt dat de reiziger ook in deze situatie recht heeft op bescherming bij insolventie. Verweerster, de verzekeraar van de reisorganisatie, is van mening dat het recht op vergoeding wegens een beëindiging voor het begin van de insolventie niet onder de bescherming bij insolventie valt.

De vraag is o.a. of rechten op terugbetaling die ontstaan omdat de pakketovereenkomst wordt beëindigd voor het begin van de insolventie, onder de bescherming bij insolventie vallen wanneer de insolventie later ontstaat.

REGELGEVING

Europese Commissie doet voorstel voor een nieuw EU-rijbewijs en voor betere internationale handhaving verkeersregels ([ECER](#))

Verzekeringen

HvJ – ARREST – 2 februari 2023 – zaak C-208/21 – Towarzystwo Ubezpieczeń Ż – Polen – ECLI:EU:C:2023:64 – geen conclusie – [arrest](#)

Collectieve levensverzekering – Onduidelijke gegevens - Begrip “oneerlijke handelspraktijk

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

HvJ – ARREST – 9 februari 2023 – zaak C-482/21 – Euler Hermes – Hongarije – ECLI:EU:C:2023:83 – geen conclusie – [arrest](#)

Btw – Cessie oninbare vordering – Verzekeringsmaatschappij – Teruggave

Samenvatting onder: [Belastingen, btw](#)

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – 9 februari 2023 – C8 (Canal 8) t. Frankrijk – [persbericht](#) – [arrest](#) - 58951/18 - 1308/19 - ECLI:CE:ECHR:2023:0209JUD00589511

Vrijheid van meningsuiting TV-zender niet geschonden door opgelegde sancties door Franse omroepautoriteit vanwege getoonde inhoud – Artikel 10 EVRM

Artikel 10 EVRM. De zaak heeft betrekking op een tweetal besluiten van de Franse nationale omroepautoriteit waarin sancties zijn opgelegd aan de televisiezender C8 voor vertoningen in een televisieprogramma.

Het eerste incident gaat om uitgezonden beeldmateriaal waarin de host een van de vrouwelijke deelnemers, bij wijze van spel, haar hand op zijn broek had laten plaatsen, ter hoogte van zijn geslachtsdeel, en dat terwijl zij haar ogen dicht had en zonder waarschuwing of haar toestemming.

Het tweede incident betreft beeldmateriaal waarin de host live met een aantal bellers sprak die hadden gereageerd op een advertentie die door de host op een dating website was gepost, waarin hij zich voordeed als een biseksuele man die op zoek was naar “een taboe-vrije connectie”. De stemmen van de bellers waren niet vervormd.

De opgelegde sancties bestonden uit, respectievelijk, het niet kunnen adverteren tijdens en rond de uitzending voor de duur van twee weken, en een geldboete.

Het Hof merkt in de eerste plaats op dat de inhoud was vertoond als onderdeel van een televisieprogramma dat uitsluitend gericht was op entertainment, met als enig doel een zo breed mogelijk publiek aan te trekken voor commerciële doeleinden. Het Hof concludeert daarom dat de staat over een ruime beoordelingsmarge beschikte om te beslissen of het nodig was om de televisiezender te bestraffen om de rechten van anderen te beschermen.

Het Hof oordeelt dat het geen reden ziet om af te wijken van het oordeel van de nationale omroepautoriteit en de nationale rechter. Met betrekking tot het eerste beeldmateriaal is het Hof van mening dat het uitzenden van het onzedelijke spel tussen de host en een van de vrouwelijke deelnemers, en de grove reacties die daarop kwamen, een negatief en stigmatiserend stereotype van vrouwen opleverde. Met betrekking tot het tweede beeldmateriaal is het Hof van oordeel dat de telefonische hoax, zowel vanwege het primaire doel als de houding van de host en de positie waarin hij zijn slachtoffers opzettelijk had geplaatst, een negatief en stigmatiserend stereotype van homoseksuele mensen opleverde.

Met betrekking tot de zwaarte van de sancties, overweegt het Hof dat de sancties in dit geval bijzonder geschikt waren, zeker gelet op de veel zwaardere sancties die, naar nationale wetgeving, opgelegd hadden *kunnen* worden.

Tenslotte overweegt het Hof dat het beeldmateriaal geen informatie, meningen of ideeën in de zin van artikel 10 EVRM bevatten en op geen enkele wijze hadden bijgedragen aan een debat over een aangelegenheid van algemeen belang. Bovendien was het schadelijk voor het beeld van vrouwen, stigmatiserend voor homoseksuelen en leverde het een inbreuk op het privéleven op. Mede gelet op de impact van de beelden (vooral op jongere kijkers), op eerdere schendingen door de omroep, de procedurele waarborgen die de omroep had genoten en de ruime beoordelingsmarge die aan de staat is toegekend, is het Hof van oordeel dat de opgelegde sancties geen inbreuk hebben gemaakt op het recht op vrijheid van meningsuiting van de omroep.

 Rude journée pour C8 (*libertés chéries*)

EHRM – ARREST – 14 februari 2023 - Halet t. Luxemburg – Grote Kamer - persbericht – arrest - 21884/18 - ECLI:CE:ECHR:2023:0214JUD002188418

Fiscale rulings – Klokkenluider – Strafrechtelijke boete - Schending artikel 10 EVRM

Samenvatting onder: [Klokkenluiders](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on the case-law of the ECHR on mass protests](#)
- [Guide on article 11 ECHR - freedom of assembly and association](#)

Deel II – Algemeen

Algemeen

- Wijziging van het reglement voor de procesvoering van het Gerecht, [PBL 44 van 4.2.2023](#)
- Voortgang inbreukbeslissingen tegen Nederland in viertal kwesties ([ECER](#))
De Europese Commissie heeft onder meer een aanmaningsbrief aan Nederland gestuurd inzake de EU-richtlijn evenredigheidsbeoordeling bij reglementering van beroepen. Op het gebied van energie-etikettering en energieprestatie van gebouwen ontving Nederland een aanmaningsbrief respectievelijk een met redenen omkleed advies van de Commissie. Inzake de niet (tijdige) omzetting van de Richtlijn Open data wordt Nederland voor het EU-Hof gedaagd.
- Gerechtelijke statistieken ([curia](#))
Om in staat te blijven om binnen een redelijke termijn uitspraken van hoogwaardige kwaliteit te doen, heeft het Hof van Justitie met gebruikmaking van de mogelijkheid die daartoe door de Verdragen wordt geboden, bij de wetgever van de Unie op 30 november 2022 een verzoek ingediend om zijn prejudiciële bevoegdheid op een aantal specifieke gebieden over te dragen aan het Gerecht en om de gevallen waarin het instellen van hogere voorziening tegen uitspraken van het Gerecht aan voorafgaande toelating is onderworpen, uit te breiden.

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

- [New! Human Rights in the Armed Forces](#)
- [NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
- [NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
- [Access to Justice for Women](#)
- [Alternative Measures to Detention](#)
- [Alternatives to Immigration Detention](#)
- [Asylum and Human Rights](#)
- [Children's Rights - Key Challenges](#)
- [Child-friendly Justice](#)
- [Combating Trafficking in Human Beings](#)
- [Data Protection and Privacy Rights](#)
- [Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
- [Family Law and Human Rights](#)
- [Freedom of Expression](#)
- [Hate Crime and Hate Speech](#)
- [Internal Displacement](#)
- [International Cooperation in Criminal Matters](#)
- [Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
- [Introduction to the European Social Charter](#)
- [Judicial reasoning and human rights](#)
- [Pre-trial Investigation and the ECHR](#)

- [Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
- [Property Rights](#)
- [Protection and Safety of Journalists](#)
- [Refugee and Migrant Children](#)
- [Rights of Persons with Disabilities](#)
- [Right to Liberty and Security](#)
- [Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
- [Right to Respect for Private and Family Life](#)
- [The Environment and Human Rights](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)

[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)", a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina](#) [Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	Grondrechten	De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	IE	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)

Datum	Onderwerp	Titel
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
webcollege	ASIEL & MIGRATIE	Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht
webcollege	STRAFRECHT	Webinar: EHRM Keskin & rechterlijke beoordeling van getuigenverzoeken
13 april 2023 22 juni 2023 28 sep 2023 30 nov 2023	Strafrecht	<u>Webinar Actualiteiten Europees Strafrecht</u> , Maastricht University, 13:00 - 14:00, waarna gelegenheid tot het stellen van vragen Docent: Prof. André Klip
7 maart 2023	Asiel en migratie	Webinar Tijdelijke beschermingsrichtlijn, Stichting migratierecht, van 14.00 tot 16.15 uur. Het webinar wordt opgenomen, de opname is aansluitend nog twee weken beschikbaar voor de deelnemers. <i>Op 4 maart 2023 is het een jaar geleden dat de Raad van Ministers van de EU de Tijdelijke beschermingsrichtlijn activeerde voor ontheemden die Oekraïne ontvluchten. Nederland ving in eerste instantie de ontheemden ruimhartig op. Inmiddels lopen de procedures tegen weigering van registratie in de BRP op en wil de Staatssecretaris de bescherming beëindigen voor ontheemden die met een tijdelijke verblijfsvergunning in Oekraïne verbleven.</i>
23 maart 2023	Erfrecht	Conference on the application of Regulation (EU) No 650/2012 – Brussels, 23 March 2023
12 en 13 april 2023	Asiel en migratie	Webinar actualiteiten jurisprudentie HvJ (regulier) , Stichting migratierecht.
14 april 2023	MILIEU	Expert Workshop on Climate Change, Human Rights and ECHR , Florence, Italië, 9.00 – 18.30 uur
9-10 juni 2023	IPR	Conference on “The HCCH 2019 Judgments Convention: Cornerstones, Prospects, Outlook” – Rescheduled to 9 and 10 June 2023 Bonn, Duitsland

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#)
- [Brussels law societies](#)
- [Information note ECHR](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht , o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)
- [NEMIS: newsletter on European migration issues](#)
- [NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)
- [NEFIS: newsletter on European free movement issues](#)

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL – European database of asylum law](#)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA \(Handvest EU\) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU](#)
- [EFRIS](#)
- [HUDOC \(EHRM\)](#)
 - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)

NL zaken bij het HvJEU

Datum	Zaak-nr.	Naam	NL Prejudiciële verwijzing	Conclusie HvJ	Arrest HvJ	Einduitspraak	Onderwerp
2-2	C-806/21	T.F.	ECLI:NL:HR:2021:1841		ECLI:EU:C:2023:61		Strafrecht; drugsprecursoren
9-2	C-402/21	Staatssecretaris van J & V	ECLI:NL:RVS:2021:1310		ECLI:EU:C:2023:77		Associatieovereenkomst EEG-Turkije
16-2	C-745/21	Staatssecretaris van J & V	ECLI:NL:RBDHA:2021:13167		ECLI:EU:C:2023:113		Asiel en migratie
24-2	C-713/20	Raad van bestuur SVB	ECLI:NL:CRVB:2020:3216			ECLI:NL:CRVB:2023:385	SZ; AOW

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op [rechtspraak.nl](#) en staat op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlands zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp
10-2-23	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2023:187	Accijns – Voorraadheffing – Gasolie in bunkertanks van motortankschip – Monsternamen – Belastingrente

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
6-3-23	Gecommuniceer de zaak	Hogemann t. Nederland	18138/20	5 EVRM	Voorlopige hechtenis

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van de rechtbank. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', *Human Rights Law Review*, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Advisory opinion
10.10.22	Finland	Familie recht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	Artikelen 6 en 8 EVRM	<u>P16-2022-001</u> <u>Persbericht</u> <u>8.11.22</u>	
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	P16-2021-002 <u>Persbericht</u> <u>2.6.21</u>	<u>ADVISORY OPINION</u> 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	P16-2021-001 <u>Persbericht</u> <u>12.5.21</u>	<u>ADVISORY OPINION</u> 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	<u>persbericht</u> 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021

5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlementslicd	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u>
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	<u>ADVISORY OPINION</u> 29.5.2020 <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVISORY OPINION</u> 10.4.2019 <u>Menneson t. Frankrijk</u>